

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

5'inci Toplantı
23 Ekim 2023 Pazartesi

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyon gündeminde yer alan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin (3/770) Komisyonunda görüşülme usul ve esaslarına ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin görüşmeleri esnasında yaşanan tartışmaya ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin, 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine ilişkin açıklaması

2.- Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın, İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine ilişkin yaptığı açıklamasındaki

bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin, Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin görüşmeleri esnasında yaşanan tartışmayla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) DİĞER İŞLER

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770)

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

5'inci Toplantı

23 Ekim 2023 Pazartesi

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 13.11'de açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş,

Komisyon gündeminde yer alan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin (3/770) Komisyonunda görüşülme usul ve esaslarına, (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin görüşmeleri esnasında yaşanan tartışmaya, İlişkin açıklama yaptı.

İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli,

2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine,

Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin görüşmeleri esnasında yaşanan tartışmayla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine ilişkin yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Tümü üzerindeki görüşmeleri Komisyonun 17/10/2023 tarihli 3'üncü Toplantısında yapılan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin (3/770), birinci bölümü üzerindeki görüşmeler tamamlandı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin (3/770) ikinci bölümünü görüşmek için 24 Ekim 2023 Perşembe günü saat 10.00'da toplanmak üzere 18.11'de toplantıya son verildi.

23 Ekim 2023 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.11

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, Sayın Bakan Yardımcımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 5'inci Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyon gündeminde yer alan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin (3/770) Komisyonunda görüşülme usul ve esaslarına ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gündemimizde (3/770) esas numaralı On İkinci Kalkınma Planı'nın (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi bulunmaktadır.

Bildiğiniz üzere, kalkınma planlarının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşme usulleri 3067 sayılı Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun'la belirlenmiştir. Bu çerçevede, 17 Ekim 2023 Salı günü Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız On İkinci Kalkınma Planı'nı Komisyonumuza sunmuşlardı. Sunuşu müteakip verdiğimiz beş günlük aranın ardından Komisyonumuzun 3'üncü Birleşiminde aldığımız karar gereğince bugün On İkinci Kalkınma Planı'nın birinci bölümünü görüşeceğiz, yarın da ikinci bölümü görüşerek süreci tamamlamayı planlıyoruz. Bu bölümde “Plan Öncesi Dönemde Dünyada ve Türkiye’de Gelişmeler” başlığı bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri, alınan karar çerçevesinde öncelikle Komisyon üyelerimiz olmak üzere birinci bölüm üzerine söz talep eden milletvekillerimize söz vereceğim. Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinden söz talebi olanların da müzakerenin başlamasını takiben iki saat içinde kendi siyasi parti gruplarıyla istişare ederek bu taleplerini Komisyon Başkanlık Divanına bildirmelerini rica ediyorum. Bunları konuşmuştuk, hatırlatma babında söyledim. Ayrıca, planla ilgili önergeler görüşmenin ikinci bölümü tamamlandıktan sonra işleme alınacaktır. Üyelerimizin On İkinci Kalkınma Planı'yla ilgili önergeleri olması durumunda yürütmenin bilgisine sunulmak üzere önceden Başkanlık Divanına iletilmesini sizlerden özellikle rica ediyorum.

Söz vermeye ilk olarak CHP Grubundan başlayacağım fakat Sayın Türelî'nin bir izahatı olacakmış, ona bir söz verip sonra süreci başlatacağım.

Buyurun efendim.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin, 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine ilişkin açıklaması

RAHİMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Birazdan görüşeceğiz On İkinci Kalkınma Planı'nı.

Şimdi, şöyle bir durum var: Burada On İkinci Kalkınma Planı'nı görüşüyoruz ama aynı zamanda 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejiyi de görüşüyoruz ve biraz sonra da konuşmamda bu hedeflerle ilgili, perspektiflerle ilgili, ona ilişkin konuşacağız fakat orada çok özet var yani eğer gerçekten 2053 yılı hedeflerini de konuşacaksak ona ilişkin olarak temel varsayımlarımız nelerdir, nasıl bir hazırlık yapıldı; bunu eğer toplantımızın öncesinde Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerine dağıtırsanız çok daha sağlıklı biçimde konuşuruz diye düşünüyorum çünkü orada işte “İlk 10’a gireceğiz.” “İlk 5’e gireceğiz.” “İlk 10’a girecek şirketler...” gibi daha çok sıralama üzerinden giden bir yaklaşım var. Daha önceki perspektiflerde, uzun vadeli stratejilerde böyle değil. Sanıyorum böyle bir çalışma var. O çalışmanın da bizim yapacağımız planın bir parçası olduğunu düşündüğümüzde -daha doğrusu plan onun bir dilimini oluşturacak- bunu paylaşmanızı talep ediyoruz.

Sayın Başkan, bu konuyu bir netleştirirseniz...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı sizleri duydu.

Sayın Başkan, buyurun, sonra Sayın Türelî'ye plan için söz vereceğim.

Buyurun lütfen.

2.- Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın, İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine ilişkin yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sayın Türelî'nin bahsettiği gibi bu plan döneminde aynı zamanda uzun vadeli bir perspektif de ortaya konmuş durumda, bu da 2053 perspektifi ve ilk defa bu perspektifle ilgili biraz daha detaylandırıcı bir yaklaşım söz konusu; otuz yıllık bir dönem. Ancak bunu ayrı bir doküman olarak değil, mevcut dokümanın bir parçası olarak ele almış durumdayız. Dolayısıyla, size dağıttığımız doküman dışında ayrı bir doküman söz konusu değil. Bu uzun vadeli perspektifler zaten çok detaylı dokümanlar olmazlar malumunuz olduğu üzere, daha çok geleceğe dönük yol gösterici, ışık tutucu dokümanlardır. Bunlarda daha çok dünyadaki küresel eğilimler dikkate alınarak bir çerçeve çizilir ve çok makro birtakım hedefler, iddialar ortaya konur. Bu çerçevede bir hazırlık yapılmış ve mevcut dokümana dercedilmiş durumdadır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Türelî, süreniz...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Başlamadan önce bir şey söyleyeceğim bu konuyla alakalı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sürdürmeyelim bunu Sayın Türelî.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır, bir dakika izin verin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Çünkü karşılıklı bir müzakereye girmeyeceğim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır hayır, izin verin Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Çünkü soru-cevaba giriyor... Sayın Türelî, bir müsaade edin bana.

Normalde ben Komisyon üyelerimize söz veriyorum fakat bir soru-cevap ilişkisine girmek istemiyorum burada, bunların hepsi tüketilmiş şeyler. Sizin talebiniz iletildi, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı size cevabını verdi, ötesinde yapacak bir şey yok. Dolayısıyla, aynı konuya lütfen burada noktalayalım ve size söz verip müzakerelere başlayalım.

Buyurun lütfen.

1.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin, 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine ilişkin açıklaması (Devam)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, siz benim niye sözümü kesiyorsunuz ya da neden söyleyeceğim bir şeyi engelliyorsunuz? Burada Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı bir şey söyledi ben onun üzerine bir iki cümle daha söylerim ondan sonra zaten bu tartışma biter. Böyle bir şekilde müdahale etmeniz yanlış.

Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı, buradaki 2053 hedeflerinin inanılabilirliği açısından da bu önemli. Mesela Sekizinci Plan'da da uzun vadeli strateji vardı ama orada bir kısım daha somut hedefler vardı. Mesela diyordu ki: “2021-2023 döneminde yıllık ortalama yüzde 7’lik büyüme.” gibi. Buralarda hiç buna ilişkin bir şeyler yok, sadece bir kısım rakamlar var. O zaman bunun inanılabilirliği kalmıyor. Yani nereden çıktı bu rakamlar? Bunun için söyledim yani sonuçta bu bir ekiyse daha ayrıntılı, en azından çok ayrıntısı olmasa bile temel varsayımlar neler, bunlar söylenebilir ya da ne zaman hızlanacak, hangi döneme kadar nasıl gidecek; ilk on yılda mı, ikinci on yılda mı? Otuz yıllık bir şey söylüyorsunuz; üçüncü on yılda mı, nasıl hızlanacak? Buna ilişkin bir geçiş periyodu anlamında söyledim bunları.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli, teşekkür ediyorum.

Sayın Yılmaz, sonra konuşmanız içerisinde cevap verebilirsiniz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Yo, şimdi alalım Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısından.

2.- Cumhurbaşkan Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın, İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin 2053 yılına ilişkin uzun vadeli stratejinin ve ona dair çalışmaların paylaşılmasını talep ettiklerine ilişkin yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması (Devam)

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Çok kısa arz edeyim çünkü dediğiniz gibi görüşmelere geçilecek. Zaten bu, sorularla, yorumlarla ifade edilecek ve sonunda da cevaplamaya gayret edeceğiz.

Elbette bunun arkasında birtakım model çalışmaları, belli varsayımlar, belli teknik çalışmalar yapılmış durumda ama bir dokümana dönüşmüş değil. Strateji ve Bütçe Başkanlığımız modeller çerçevesinde elbette birtakım varsayımlarla, büyüme tahminleriyle; dünyanın, Türkiye'nin büyümesine ilişkin birtakım varsayımlarla, teknik analizlerle birtakım sonuçlar elde etmiş durumdalar ama siz de takdir edersiniz ki çok çok uzun vadeli tahminler yapılırken çok detaylı birtakım şeylere girmek mümkün değil. Temel varsayımın şu olduğunu ifade edebilirim: İlk dönemlerde daha hızlı bir büyüme, giderek olgunlaştıkça ekonomimiz bu büyüme hızının gelişmiş ülkelere benzer bir şekilde biraz daha yavaşlaması şeklinde bir varsayım var bu rakamların arkasında.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) DİĞER İŞLER

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770) () (**)*

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, şimdi planla alakalı müzakerelere geçiyoruz.

(*) (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi 17/10/2023 tarihli 3'üncü Toplantı tutanağına eklidir.

(**) On İkinci Kalkınma Planı 17/10/2023 tarihli 3'üncü Toplantı tutanağına eklidir.

İlk olarak siyasi parti grupları adına söz vereceğim. Parti grupları için konuşacak olan hatiplerin süreleri yirmi dakikadır. Cumhuriyet Halk Partisi Grubuyla başlayacağız ve Sayın Türelî Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşacak.

Sayın Türelî, süreniz yirmi dakikadır.

Buyurun lütfen.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, kamu kurum ve kuruluşlarımızın değerli bürokratları, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, tabii, On İkinci Kalkınma Planı’nı konuşuyoruz. Planlar önemlidir, önemli dokümanlardır. Her ne kadar zaman içinde planların, planlı kalkınmanın bir biçimde, özellikle yirmi bir yıldır süren AKP iktidarlarında önemini kaybettiğini düşünürsek de planların her şeye rağmen, sonuçta bugün neredeyiz, nereye gideceğiz noktasında önemli olduğunu düşünüyorum. Ben, sizin de bildiğiniz üzere, sizin gibi Devlet Planlama Teşkilatında yetiştim fakat bu konuda çok büyük üzüntü duyuyorum. Devlet Planlama Teşkilatı gibi çok güzide bir kurum bugün artık yok. Önce 2011 yılında Kalkınma Bakanlığına dönüştürüldü bir kanun hükmünde kararnameyle. O dönemde de karşı çıktık, dedik ki: “Farklı bir konum, planlama çok önemli bir kaynak tahsis mekanizması.” 1960’tan itibaren Türkiye ölçeğinde makro planlamaları yapmış bir kurum. Böyle bir kurumun Başbakanlığa bağlı olması da özel yapacağı görevler itibarıyla da ancak mümkün olabileceği için böyle bir statü içinde, kamu bürokrasisi içinde bu şekilde şekillendirilmiştir. Başbakanlığa bağlı... Çünkü yaptığı işlerin bütün hepsi, diğer bakanlıkların işlerini yatay olarak kesen plan, program süreçleri; hükûmete müşavirlik, kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon yapma gibi çok önemli görevleri var. Bu anlamda klasik bir hizmet bakanlığına dönüşmesinin ne kadar yanlış olduğunu söyledik ama devam etti, Kalkınma Bakanlığı oldu fakat daha da vahimi ondan sonra, bu 2018’de geçilen Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle birlikte tamamen ortadan kalktı. Sonuç itibarıyla hâlâ birtakım işler yapılıyor ama Devlet Planlama Teşkilatı gibi Türkiye’ye, Türkiye’nin sorunlarına makro bakan, çalışma usulleri, yatay çalışma, hiyerarşinin yatay bir hiyerarşi içinde olduğu, çok ciddi bir hafızanın biriktiği bir kurum bugün artık yok. Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki Strateji ve Bütçe Başkanlığının Devlet Planlama Teşkilatının yerini tutması mümkün değil; hepimiz bunu biliyoruz. 2018’de bu değişiklik yapılırken de... Şunu da biliyoruz ki: Bakın, bu planda da hep beşerî sermaye üzerine vurgular var ama ne yazık ki Devlet Planlama Teşkilatının çok iyi yetişmiş bürokratları, uzmanları, yaklaşık 120 civarında arkadaşımız Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına gitmedi, bir havuza alındı; Devlet Personel Başkanlığına ve diğer kurumlara dağıtıldı. Bugün artık o eski Devlet Planlama Teşkilatı, o çalışma usulleriyle yok. Planlama değişir, planlama anlayışınız değişebilir, farklı, geleceğe göre 21’inci yüzyılda daha farklı bir planlama olur. Elbette, önemli olan, 60-70’lerin planlamasını yapmak değil ama böyle bir kuruma ihtiyaç vardır. Bu anlamda da böyle bir kurumun yeniden kurulmasına ilişkin parti olarak da görüşlerimiz çok açık ve nettir. Çünkü Türkiye’nin gerçekten bir think-tank... Gerektiği zaman bürokrasi içinde, gerektiği zaman think-tank’vari bir kuruma ihtiyacı var. Bu anlamda ama -dediğim gibi- bugün Devlet Planlama Teşkilatının Türkiye’de olmaması son derece yanlıştır; böyle bir kurum olmalıydı.

Şimdi Uzun Vadeli Gelişmenin Stratejisi 2053’e gelmek istiyorum. Şimdi, biraz önce söyledim stratejinin varsayımlarını. Teşekkür ederim, siz de dediniz ki: “Önceki bir büyüme üzerinden...” “Daha çok, önce, hızlı bir büyüme, belli bir eşişe gelip ondan sonra daha olgun ekonomi...” gibi. Ama bakın, otuz yıl çok uzun bir süre; otuz yıllık bir uzun vadeli strateji olmaz. Hatırlarsanız, birinci, ilk planlama deneyimi başladığı zaman, ilk üç plan on beş yıllık bir perspektif plan çerçevesinde hazırlanmıştır ve

her plan Birinci, İkinci ve Üçüncü Planlar bu on beş yıllık perspektif planın, stratejinin bir parçasını oluşturmuştur. Şimdi, gene, aynı şekilde 2008'deki kalkınma planında 2001-2023 hedefleri vardır, gene uzun bir dönemdi ama cumhuriyetin 100'üncü yılı anlamında 2023 büyük önem arz ediyordu. Bugün, baktığımız zaman da aslında o hedeflere de ulaşamadığından biraz sonra bahsedeceğim. Yani, bu kadar uzun bir süre, uzun vadeli bir strateji için çok anlamlı değil çünkü altı plan dönemi olacak yani planla olan ilişkisi kopacak, daha kısa vadeli bir stratejiye ihtiyaç vardı. Orada, gene 2053'e ilişkin "Şunu böyle düşünüyoruz." diye zikredebilirdiniz ama yani bu otuz yıllık dönem çok uzun bir dönem.

Diğer taraftan, buradaki analizlere bakıyorum yani şunu anlamış değilim: Yani statik bir dünyada yaşamıyoruz "İlk 10 ekonomi arasına gireceğiz." İyi de, bu, sadece bize bağlı bir şey değil ki, sonuçta orada ilk 10'un içinde başka birtakım... Yani şu andaki sıralamamız 19'uncu sıra. İşte, IMF "17'nci sıraya gelecek." diyor. Onun içinde başka ülkeler de var yani bu ülkelerin ne yapacağını, nasıl bir yol izleyeceklerini nereden biliyoruz? İlk 10'a girmek, ilk 5'e girmek, ne bileyim işte, ilk 100 firma içinde 5 firmanın ilk 10'un içine girmesi... Ya, bunun gibi birtakım sıralamaların bir anlamı yok çünkü -dediğim gibi- sadece bize bağlı bir iş değil. Yani biz arabayla gidiyoruz, 100'le gidiyoruz ama 110'la gidenlerin hepsi bizi geçer. Yani nasıl bir varsayım, biraz onu merak ettiğim için de yazdım. Ne düşünülüyor, nasıl bir varsayım var altında? Hangi ülkelerin yavaşlayacağı düşünülüyor? Biz nasıl öne çıkacağız, nasıl geçeceğiz onları? Çünkü baktığımız zaman arada ciddi farklar var. Biz ilk 20'nin içindeyiz ama önümüzdeki ilk 10'luk ülkeyle, 10'luk grupla arada çok büyük bir kesinti var, çok büyük bir fark var. Yani bu anlamda, bu şekilde, böyle sıralamaların bir anlamı yok, bir şey ifade etmiyor, bunların bir inanılabilirliği yok.

Ha, iddia koymak güzel bir şey, tabii ki konulabilir ama bunun altı nasıl dolacak? Dinamik bir analiz çerçevesine ihtiyaç var, bu ne yazık ki dinamik bir çerçeve değil. Mesela, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanırken uzun vadeli strateji vardı, orada 2001-2023 döneminde yıllık ortalama yüzde büyüme hedefi vardı, büyümenin yüzde 30'unun toplam faktör verimliliğinden gelmesi vardı; 1,9 trilyon dolarlık bir millî gelirle ilk 10'a girmek, ilk 10 ekonomi arasına girmek gibi birtakım hedefler vardı. Burada ise dediğim gibi, bu hedeflerin söylenmiş olması aslında bir taraftan tamam, bir hazırlık yapılmış gibi gidiyor ama bunlara ulaşılabilir ulaşamayacağına ilişkin çok ciddi soru işaretleri var. Yani otuz yıllık bir süreç için çok uzun bir dönem; bana, benim düşünceme göre daha kısa bir dönem olmalıydı bu ve planın da bu çerçevede onun bir dilimini oluşturması daha anlamlı olacaktı.

Şimdi, 2053 hedefleri güzel ama daha 2023 hedeflerini tutturamamış bir Türkiye var ortada yani bir iktidar var, çok iddialı bir biçimde kendisini 2023 hedefleriyle tanımladı ama şimdi baktığımız zaman 2023 hedeflerinin çok uzağındayız, 2023 hedeflerinin ancak yarısına ulaşabilmişiz Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, ancak yarısına. "2 trilyon" dediğimiz millî gelir 1 trilyon dolar, "25 bin" dediğimiz kişi başına millî gelir yarısı kadar, "500 milyar" dediğimiz ihracat yarısı kadar, "tek haneli seviyedeki işsizlik oranları" dediğimiz 2 katı, "tek haneli enflasyon, düşük enflasyon" dediğimiz şey çok üstünde bunun; hiçbir tutmamış bunun. Neden tutmamış? Ben, açıkçası baktığım zaman bu planda buna ilişkin hiçbir eleştiri görmedim. Yani sonuç itibarıyla son birkaç yıllık dönemdeki istikrarsızlıklar vurgulanıyor ama "pandemi" dediğimiz 2020 yılında ya da Rusya-Ukrayna savaşı 2022 yılında ama uzun zamandan beri hem uzun vadeli stratejide olan hem de 2011 yılında ortaya konulan hedefler var. Niye tutmadı bunlar, neden? Nerelerde yanlış yaptık? Yani yeni bir plan yapıyorsak, yeni bir yol haritası çiziyorsak önümüze, kaynakları buna göre kullanma sözünü veriyorsak o zaman nerede yanlış yaptığımızı konuşma ihtiyacı yok mu? Ben bunu göremedim, buna ilişkin bir şey yok ve baktığımız zaman şunu görüyoruz: Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023,

son derece başarısız gözüküyor hedeflere ulaşılması açısından; sonuç ortada, bizim söylediğimiz bir şey değil. Ne oldu Onuncu Kalkınma Planı'nda, 25 Öncelikli Dönüşüm Programı vardı? Ne oldu? Hiçbiri hayata geçmedi.

Şimdi, burada, On İkinci Plan'da söylediğiniz şeylerin hemen hemen hepsi Onuncu Kalkınma Planı'nda vardı hatta özel olarak onun için bir bölüm ayrılmıştı, 3'üncü bölüm -genellikle planlar 2 bölüm oluyor son dönem- ve orada 25 Öncelikli Dönüşüm Programı tanımlanmıştı. Yurt içi tasarrufların artmasından, ara malı ithalatına olan bağımlılığın azaltılmasına, hemen hemen tüm alanları kapsayan bir dönüşüm programı vardı, hiçbirisi olmadı; arkadan On Birinci Kalkınma Planı geldi, gene aynı şekilde bu hedeflerin hiçbirini gerçekleştiremedik, yarısında kaldık. 2023 hedeflerini gerçekleştiremedik; şimdi siz "2053 hedefleri" diyorsunuz, önce 2023 hedeflerini tutturun, ne zaman tutturacaksınız, bunu göremedim. 2018 yılında yeni planın rakamlarına baktığım zaman hâlâ 2023 hedefleri gerçekleşmiyor. Ne zaman olacak, buna ilişkin bir cevap almak isteriz. 2023 yılında ulaşılmasını hedeflediğimiz birtakım rakamlar -büyümeden tutun işte, ihracata kadar, hepsine kadar- ne zaman, hangi yıl gerçekleşecek? 2028' de değil, hangi yıl olduğunu görmek istiyoruz.

Şimdi, tabii, sonra, plan öncesi dönemde gelişmeler var, ona bir gelmek gerekiyor. Orada da baktığımız zaman şunu görüyoruz: Özellikle son döneme ilişkin, hani bu birkaç yıllık dönem, plan öncesi dönem ki bu dönemin de şekillenmesinde önemli; Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu krizin dış etmenlerden kaynaklanan bir kriz olduğu anlaşılıyor, öyle yazıyor, Pandemi krizi, Rusya-Ukrayna Savaşı; bunun sonucunda arz talep dengesizliklerinin oluşması, dünyada enflasyonun yükselmesi, gıda ve emtia fiyatlarındaki artış, bunlar var tabii ki ama şunu açık ve net olarak söylemek lazım, ona ilişkin de hiçbir şey göremedim.

Sonuç itibarıyla, bu son iki yıl içinde yaşadığımızın krizin nedeni, 2021 yılının Eylül ayında, yaklaşık iki yıl önce, enflasyonun yükselme eğiliminde olduğu bir noktada Merkez Bankasının politika faizini indirmesidir. Yüzde 19'ken Merkez Bankası politika faizi, enflasyon da yüzde 19'du; dolar kuru 8 lira 30 kuruştur. Dört ay sonra dolar kuru 8 lira 30 kuruştan 18 lira 30 kuruşa çıktı, enflasyon yüzde 19'dan yükselmeye başladı; önce 30-35'lere, sonra 85'lere kadar çıktı ve Türkiye'nin bütün dengeleri bozuldu. Bu, neden oldu? Merkez Bankası bunu neden yaptı? Çünkü Cumhurbaşkanının bir tezi vardı "Faiz sebep, enflasyon sonuçtur." diye. Böyle bir tez yok, iktisatta böyle bir şey yok. Ama o Merkez Bankası, kendisine kanunla verilmiş olan görevi fiyat istikrarını sağlamak olan Merkez Bankası, faizleri indirdi ve bunun sonucunda, dört ay sonra kur korumalı mevduat sistemi geldi. Ondan beri de hâlâ şu anda da bir saatli bomba gibi büyümüş, devasa bir kur korumalı mevduat sisteminin sıkıntılarıyla uğraşıyoruz; nasıl tasfiye edileceği, nasıl bu sistemden çıkılacağı konuşuluyor. Bu "Faiz sebep, enflasyon sonuç." tezi çok ilginçtir On Birinci Kalkınma Planı'nda da var; 288'inci maddesi -isteyen arkadaşlarımız, basın mensuplarımız da bakabilir- işte bu tezi özetliyor. Çok ilginçtir, o tez On Birinci Kalkınma Planı'na da girmiş; bu kadar gayriciddi bir iş olabilir mi? Hâlbuki o faiz indirimi olmasaydı, o dönem belki yüzde 19 olan faiz yüzde 20'lere, 22'ye, 23'e çıkarılmış olsaydı -ki şu anda 30, iki gün sonra belki 35'lere çıkacak- dolar kuru şu anda 12 lira, 13 lira seviyesindeydi, enflasyon da belki yüzde 20, yüzde 25'ler seviyesindeydi. Ben baktığım zaman planda, buna ilişkin plan öncesi gelişmelerde hiçbir şey görmedim, hiçbir öz eleştiri yok. E, iyi ama yeniyi inşa edeceksek, yeni bir şeyler koyacaksak öncekilere ilişkin bir şeyleri söylememiz lazım. Bu, bu planın samimiyetini de zedeliyor, ortada samimi olmayan bir plan var. Gerçekten olanları, esas itibarıyla doğru biçimde neden-sonuç ilişkisini ortaya koymayan bir planla karşı karşıyayız. Bu hem planın samimiyetini hem güvenilirliğini ve inandırılığını ciddi anlamda zedeliyor.

Başka bir konu var dikkatimi çeken: Çok ilginçtir, plan ile orta vadeli program ilişkisi sıkıntılı. Âdeta plan dönemi ikiye ayrılmış, biraz sonra birkaç örnek vereceğim. 2024-2026 OVP, aynı zamanda da beş yıllık planın üç yılını karşılıyor, bir de 2027-2028; ikisi ve arada ciddi bir kırılma var. Bakın, planda diyor ki: “Sabit sermaye yatırımları plan döneminde yüzde 5,5 artacak, yıllık ortalama.” İyi ama OVP’ye baktım, 2024, 2025, 2026; sırayla söyleyeyim, yüzde 3,6; yüzde 3,8; yüzde 4,7. Yani şu anda zaten ortalama 4 civarında, 4’lerin altında. Nasıl çıkacak; 5,5 olacak? 2027-2028’de ancak yüzde 15,4’lük -kabaca bir aritmetik ortalama aldım- olacak ki yüzde 5,5 tutsun. Yani OVP son derece daha temkinli hazırlanmış fakat anlıyorum ki planda bir şeyleri... “Ya, bu OVP’nin hedefleri bizi tatmin etmiyor, daha iddialı bir şey koyalım.” diye 2028’e onu koymuşsunuz. Ama o zaman plan dönemi ikiye kırılıyor; ilk üç yıl ve sonraki iki yıl diye.

Ödemeler dengesi 2024 yılında eksi 34,7 milyar dolar, 2025’te eksi 31,7; 2026’da eksi 30 milyar dolar yani belli bir eğilim içinde hafifçe yükselmıyor, aşağıya doğru iniyor. Fakat birdenbire 2028 yılında eksi 2,8’e iniyor; inanılmaz, 30 milyar dolardan 2,3’e, yaklaşık 3 milyar dolara... Nasıl olacak?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Turizm gelirleri...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Arkadaşlar, turizm geliri değil, ben ihracat ithalata da baktım. İhracat ithalat yaklaşımlarını söyleyeyim: 2028-2026 diyeyim; ihracat yüzde 24 artıyor, ithalat yüzde 16 artıyor; sadece turizmden gelmiyor. E, başka bir şey söyleyeyim o zaman onunla ilgili: Dolar kuru ne biliyor musunuz? 2026’da dolar kuru OVP’ye göre 47 lira 80 kuruş. Dikkat buyurun, önemli bir şey söyleyeceğim: 2028’de ne kadar biliyor musunuz? 49,64. Yani 2027 ve 2028 yılında dolar 1 lira 84 kuruş artacak iki yıl yani yılda 1 lira artacak ortalama, 1 lira bile değil. Nasıl olacak bu? Yani bu, Türk lirasının değerlendirildiği yeni bir sistem, yeniden sıcak para politikasına dönmek demek. Eğer bunu yapıyorsanız böyle bir yapı içinde hem sabit sermaye artacak hem dolar kuru ciddi reel anlamda değer kazanacak; o zaman ne olur? O zaman ithalat patlar, o zaman cari açığa ulaşamazsınız. Yani 2000... Ne güzel, belli rakamlar bir yere kadar gelmiş fakat birdenbire, dediğim gibi yani iki yılda 2 liralık bir dolar kuru artışı olacak yani hani öbür rakamların tuttuğunu varsayalım. Şimdi bu da gösteriyor ki ortada ciddi bir sıkıntı var.

Aklıma şu geliyor: Ya OVP’yi başka bir kadro hazırladı, planı başka bir kadro hazırladı ve ekonomiye bakış açıları arasında ciddi bir farklılık var ya da ciddi bir hata var. Bakın, lütfen düzeltin bunları. Bu 5,5’luk şey... Yani 2027’yi vermediğiniz için göremiyoruz ama 2027’yi gördüğümüz zaman aslında bunu çok açık ve net olarak anlayabiliriz. Ortalama yüzde 5,5’a nasıl ulaşılacağı... Yani içeride ciddi sıkıntı var, bir şey içinde, OVP ve plan birbirlerini tamamlamıyor. Plan özgürlüğünü ilan etmiş “OVP’yi de ben dinlemem, ben kendime göre bir beş yıllık plan perspektifindeyim.” diyor. Yani burada ya ciddi yanlışlık var ya da biraz önce söylediğim gibi ekonomi yönetiminde ciddi bir yanlışlık var, ekonomiye ciddi bir farklı bakış var. Eğer öyleyse bu da son derece vahimdir.

Genel anlamda şunu söylemek istiyorum: Elbette bu plan için birtakım iddia sınırları ortaya koymak, iddia sahibi olmak önemli bir şey ama bunların altını doldurabilmek koşuluyla ancak bu mümkün. Burada baktığımız zaman, planı genel olarak da incelediğimiz zaman, daha önce söylediğimiz bir kısım şeyler, daha önce Onuncu Plan’da söylenen, On Birinci Plan’da söylenen, orta vadeli programlarda söylenen, yıllık programlarda söylenen şeyler burada tekrarlanmış. Bu Planın önümüzdeki beş yıl için, Türkiye, Türkiye ekonomisindeki karar alıcılara doğru biçimde bir sinyal iletmesi ve ona dayalı olarak sağlıklı kararlar alınması mümkün gözüküyor. Ama ekonomide güven ve istikrarın ne kadar önemli olduğunu biliyoruz. Güven ve istikrarın sağlanması da demek, sonuç itibarıyla hazırlanan dokümanların

kendi içinde bir bütünlük içinde olması, bu dokümanların diğer dokümanlarla olan ilişkisinin ciddi biçimde bir perspektif içinde planlanması demek, aynı zamanda ulaşılabileceği söylenen hedeflere ulaşılabilmesi demek.

Bakın, çok ilginçtir bu cari işlemler açığıyla ilgili -şimdi burada arkadaşlarımız “turizm” dediler- geçen seneki orta vadeli programda da 2025 yılı için eksi 10 milyar dolarlık bir cari işlemler açığı öngörülmüştü, bu sene “31,7 milyar dolar.” dedi. Bir senelik OVP’de 10 milyar dolar dediğimizi 31,7 milyara, 32 milyar dolara çıkardık. Aynı şey On Birinci Kalkınma Planı’nda 9,9; gene 10 milyar dolarlık bir cari açık var. Cari işlemler açığının azalması güzel bir şey ama cari işlemler açığının azalması ekonomide ciddi anlamda değişikliklerin yapılmasını gerekli kılıyor. Yani mevcut üretim yapısının, ihracat yapısının ara malı ithalatına olan bağımlılığını azaltabilmek gerekiyor ve bu, böyle, bir yılda, iki yıla yapılabilecek bir iş değil, uzun zaman alacak bir iş. Ve politikaların ciddi bir biçimde ortaya konulması ve onların arkasında durulmasına ihtiyaç var. Şimdi bir yıl içindeki hedefleri... Her sene OVP’de hedefleri yeniliyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Her yıl yeniliyoruz. 2023 hedeflerini tutturamamışız, şimdi de 2053 hedefleri var ama 2053 hedefleri zaten böyle bir perspektif içinde inanırlılığını kaybetti. Bu anlamda tabii yarın da ayrıntılı bir biçimde sektörler bazında da bölümler bazında da konuya ineceğiz ama biraz önce de söylediğim gibi, bu plan, kendi içinde tutarlı olmayan, diğer dokümanlarla ciddi anlamda çelişkisi olan, samimiyeti olmayan, ekonomiye ilişkin yaptığı tespitlerin gerçekliği olmayan, neden-sonuç ilişkilerini doğru bir biçimde belirlememiş bir plandır. Bu da aslında dediğim gibi önümüzdeki dönemde bu planın ekonomiye yön verme niteliğini ortadan kaldırmaktadır diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Yeşil Sol Partinin ismi değişti, bunu bize resmî olarak da bildirmiş bulunmaktalar. Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi oldu isimleri, kısa ismi HEDEP.

Şimdi de HEDEP Grubu adına Sayın Hakkı Saruhan Oluç.

Süreniz yirmi dakika.

Buyurun Sayın Oluç.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın vekiller, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı; bir kez daha kalkınma planını tartışmaya başlıyoruz. Bildiğimiz gibi, kalkınma planları Türkiye’de 63 yılından itibaren devlet tarafından hazırlanan; ekonomi, sağlık, eğitim, ulaşım, sosyal güvenlik, adalet ve benzeri konularda gelişme ve kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla kamuda uygulanacak siyaseti belirleyen planlardır ama maalesef 2011’den itibaren bu özelliği kaybolmuştur kalkınma planlarının. 8 Haziran 2011’de Devlet Planlama Teşkilatı lağvedilmiştir ve böylelikle hükümetin dışındaki planlama kapasitesi hükümetin karar alanına dâhil edilmiştir. Bu tarihten sonra ise hem kalkınma planlarının dili değişmiş hem siyasi metinler hâline gelmişler hem de hedefler açısından maalesef ciddiyetini kaybeden metinler olmuşlardır.

Beş yıllık kalkınma planları 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na göre bütçeleme sürecinin başlangıcını oluştururlar. Özellikle beş yıllık plan hazırlanır, sonra bu plana uyumlu olarak orta vadeli program hazırlanır, sonrasında ise bu plana uyumlu bir şekilde yıllık bütçe oluşturulur fakat

bu yıl kanuna bile riayet edilmemiş, OVP’den önce hazırlanması gereken On İkinci Kalkınma Planı OVP’den sonra hazırlanmıştır. AKP iktidarı 2003’te kendi yaptığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na bile uymamış, bu süreçte de keyfî uygulamalarına devam etmiştir.

Önce temel bir konudaki itirazımızı dile getirmek istiyorum, bunu daha önceki planlarda da tartıştık. On Birinci Kalkınma Planı’nda da gördüğümüz gibi, son tartıştığımız planda ekonomik alan ile siyasal alanın birbirinden ayrıştırılmasıyla karşı karşıyayız, hatta âdetâ birbiriyile ilişkisiz alanlar olarak tanımlanıyor bu iki alan; bunun doğru ve sağlıklı bir yaklaşım olduğunu düşünmüyoruz, neden olduğunu biraz sonra açıklayacağım. Ekonomiden ayrıştırılan siyasal alan teknikleştiriliyor, idareye dönüştürülüyor; siyasal alandan ayrıştırılan ekonomi de teknikleştiriliyor ve sayılar ve oranlardan oluşan bir veri bankasına âdetâ indirgeniyor. Ekonomi toplumsal olandan, siyasal olan ekonomik olandan böylelikle soyutlanıyor; bunun doğru bir yaklaşım olduğunu düşünmüyoruz ve maalesef bu kalkınma planının ruhu da tam bu şekilde ortaya çıkmıştır.

Kalkınma planında kalkınma meselesi basit bir ekonomik büyüme meselesi olarak değerlendiriliyor, hatta ekonomik büyümeyle özdeş tutuluyor önemli bir süredir, 2018’den bugüne kadar. Kalkınmadan kastedilen şey birtakım makroekonomik hedefler olarak karşımıza çıkıyor. Oysa Türkiye’nin büyük ekonomik sorunları olduğu kadar büyük demokrasi sorunları da vardır, büyük bir bütçe açığı olduğu kadar büyük bir demokrasi açığı da vardır ve bu büyük demokrasi açığını çeşitli uluslararası endekslerden de güvenilir endekslerden de görmek mümkündür. Ülkemiz son yıllarda baktığımızda, uluslararası endeksler açısından içler acısı bir durumdadır, aynı zamanda uluslararası kurumlarla ilişkiler açısından da benzer bir durum söz konusudur. Uluslararası kurumlara baktığımızda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden Avrupa Konseyi ve alt kuruluşlarına -Venedik Komisyonu gibi- ve Avrupa Parlamentosuna kadar bütün kurumlarla ciddi sorunlar yaşayan bir ülke hâline gelmiştir. Aralarında seçim süreci, çoğulculuk, hükûmetin işleyişi, siyasi katılım, politik kültür ve sivil özgürlükler gibi 60 farklı gösterge göz önünde bulundurularak hesaplanan Demokrasi Endeksi’nde, Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi’nde, Uluslararası Şeffaflık Örgütünün Yolsuzluk Algı Endeksi’nde, bağımsız yargı endeksinde, Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nde, hükûmetin gücünün sınırlaması sıralamasında ve temel haklar kategorisinde maalesef Türkiye hep son sıralarda yer almaktadır; bunu iktidar da yakinen takip etmektedir. Sadece bu birkaç endeks bile Türkiye’deki demokrasi açığının ne denli vahim bir durumda olduğunu göstermektedir.

Bu endeksler aynı şekilde son yıllarda Türkiye’nin AKP iktidarı yönetiminde demokrasi, adalet ve özgürlükler alanında açık irtifa kaybının da net göstergesidir. Kalkınma planında maalesef demokrasinin “d”sini, özgürlüğün “ö”sünü pertavsızla aramak zorunda kaldık. Ruhlen demokrasi ve özgürlük kalkınma planına uğramamıştır. Bir önceki On Birinci Kalkınma Planı’nda da durum aşağı yukarı böyleydi; istikrarlı bir şekilde bu tutum devam ettirilmektedir. Hâlbuki demokrasi ve özgürlükler olmadan adil bir ekonomi kuramazsınız, toplumsal adaleti sağlayamazsınız, toplumda vicdanı, adaleti, güveni ortaya çıkartamazsınız ve bu kalkınma planındaki rakamların ciddiyeti de aslında ortada kalmaz. Kalkınma, siyasi, ekonomik, kültürel boyutları içeren adaletli ve bütünsel bir proje olmalıdır; uluslararası alanda da böyle anlaşılmaktadır. Kalkınma, salt ekonomik büyümeye indirgenmiş bir proje değildir, aksine toplumsal gerçekliğin tüm boyutlarında gelişmeyi, özgürlüğü, refahı, zenginliği sağlamaya yönelik bir toplum modeli projesi olmalıdır. Dediğim gibi, uluslararası alanda da böyle kavranmaktadır ve böyle ele alınmaktadır.

Öte yandan, şunu da ifade etmemiz gerekir ki kalkınma salt ekonomik bir mesele ve veri seti olarak ele alınacak olursa siyaseten antidemokratik rejimlerin ve yönetimlerin de aklanması riski açığa çıkar çünkü kalkınma salt ekonomik bir içerikle tanımlanacak olursa, pekâlâ baskı ve zor yoluyla otoriter veya

totaliter bir rejim de ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşmış olabilir, dahası özellikle ağır sanayileşme gibi hamlelerin muhalefetin var olmadığı otoriter ve totaliter sistemlerde -ki dünyada böyle örnekleri vardır- daha hızlı sonuçlar verdiği de pek çok kez deneyimlenmiştir. Dolayısıyla, kalkınmanın salt ekonomik bir mesele olarak ele alınması, siyasal alandan, özgürlükten ve demokrasiden söz edilmemesi bir ülkedeki rejimin niteliğinin de anlaşılmasında önemli bir göstergedir ve maalesef, Türkiye açısından baktığımızda bu gösterge çok iç açıcı değildir. Bugün devlet-piyasa-toplum ilişkilerinin uluslararası alanda yeniden dizayn edildiği tarihsel bir aralıktan geçerken, uluslararası alana baktığımızda korumacı politikalar daha da gelişirken, hatta ticaret savaşlarının başlayacağı gibi öngörüler her geçen gün daha fazla dillendirilir ve tartışılırken On Birinci Kalkınma Planı da On İkinci Kalkınma Planı da bu tartışmalara uygun bir şekilde maalesef hazırlanmamıştır yani önümüzdeki beş yılı planlayanlar dünyadaki olası gelişmelere ve değişimlere duyarlı bir planla karşımıza çıkmamıştır. Yani Adalet ve Kalkınma Partisi hatada ısrar etmektedir, ekonomi olarak tarif edilen alanın kendinden menkul bir gerçek olduğu fikrini sahiplenme hatasına düşmektedir, kalkınmayı salt birtakım makroekonomik sayısal verilerin alçaltılması ya da yükseltilmesi olarak görme yanlışını sürdürmektedir. Hâlbuki, yapılması gereken, ekonomi ile siyaseti birbirinden ayırmadan, her iki alanı bir arada ele alan bir refah ve gelişme düzeyini hedeflemektir. Unutulmamalıdır ki demokrasi olmadan adil ve sağlıklı ekonomi olmaz, ikisinden birinden feragat etmek zorunda değiliz; hem demokrasi hem de ekonomi birlikte, bir arada gelişebilir, hem özgürlüğe ve eşitliğe hem de maddi refaha ve zenginliğe bir arada ulaşılabilir ancak ne yazık ki On İkinci Kalkınma Planı böylesi bir bakış açısından mahrum bir biçimde yazılmıştır. Dünya bugün sağlıklı kalkınmayı konuşmaktadır ama biz bundan çok uzakta duruyoruz.

Diğer temel bir itiraz noktamız ise hedeflerle ilgilidir. On İkinci Kalkınma Planı, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını, istihdam artışını, enflasyon kontrolünü ve diğer temel ekonomik göstergelerde büyümesini öngörmektedir ancak bu hedeflerin ulaşılabilirliği konusunda ciddi şüphelerimiz vardır. Nereden çıkarıyoruz bu şüpheleri? Adalet ve Kalkınma Partisinin geçmiş planlama hedeflerinin gerçekleşmemiş olması bize bu planın da uygulanabilir olmayacağını göstermektedir, şüpheler buradan kaynaklanmaktadır. Yani Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı istikrarlı bir öngörüsüzlük iktidarı hâline gelmiştir, temel özelliği hâline gelmiştir.

Bakın, Onuncu Kalkınma Planı'nda 2018 yılı için planlanan hedefler gerçekleşmemiş; büyüme hızı, millî gelir, kişi başına düşen gelir, işsizlik ve genç işsizlik gibi konularda hedeflenen oranlara ulaşamamıştır. Onuncu Kalkınma Planı'nda "2018 yılı için ortalama büyüme hızı yüzde 5,5" denmiş ama gerçekleşme yüzde 4,9 olmuştur, sapma oranı yüzde 11; millî gelirin 1 trilyon 286 milyar dolar olacağı ifade edilmiş ama gerçekleşme 784 milyar dolar olmuştur, sapma oranı yüzde 39; kişi başına gelir 15.996 dolar olarak ifade edilmiştir, gerçekleşen ise 9.632 dolar olmuştur, sapma oranı yüzde 40; işsizlik oranının yüzde 7,2 olacağı ifade edilmiş ancak işsizlik yüzde 11 olmuştur, sapma oranı yüzde 52; genç işsizlik oranının yüzde 13 olacağı ifade edilmiş, gerçekleşme yüzde 20,3 olmuştur, sapma oranı yüzde 56. Bunlar öyle hafife alınabilir sapma oranları değildir ve çok ciddi bir sorundur.

Aynı şekilde, Adalet ve Kalkınma Partisinin 2011 yılında -cumhuriyetin 100'üncü yılı yani şimdi- 2023 için gerçekleştirmeyi vadettiği hedeflere baktığımızda bugün gerçeklikten çok uzak bir tablo karşımıza çıkıyor yani gerçekleştirmeler iddia edilen hedefin yarısını dahi yakalayamamıştır, bu kadar ciddi bir durumla karşı karşıyayız. Yani sadece kalkınma planları değil, orta vadeli planlar ile Merkez Bankası tarafından açıklanan hedef enflasyon oranları da gerçek hayattan kopuk bir şekilde belirlenmiş ve ciddi sapmalar ortaya çıkmıştır, öyle ki neredeyse hiçbir hedef tutturulamamıştır. 2011 yılında, cumhuriyetin 100'üncü yılı olan 2023 için hedeflenen gayrisafi yurt içi hasıla 2 trilyon dolar, kişi başı gelir 25 bin dolar, işsizlik yüzde 5, enflasyon tek hane, ihracat 500 milyar dolar olarak açıklanmıştır; Adalet ve Kalkınma Partisinin hedefidir bu. 2023 için gerçekleşmesi beklenen rakamlar ise şöyle:

Gayrisafı yurt içi hasıla 1 trilyon dolar; kişi başına gelir 12 bin dolar; işsizlik yüzde 9,2; enflasyon -resmî veriler- yüzde 61,5; ihracat 250 milyar dolar; inanılmaz bir sapma yani söz konusu hedeflerin yarısı bile yakalanamamıştır. Dolayısıyla bu hedeflerin kâğıt üstünde, rastgele, propaganda amacıyla yapıldığına dair bizde ciddi şüpheler vardır. Mesele tek başına hedef koymak değildir, mesele sorunları gerçekçi bir yerden tespit ederek hedefleri gerçekçi belirleme meselesidir ve maalesef, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu ekonomik krizin sebebi de Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarının yanlış ekonomi politikalarıdır.

On İkinci Kalkınma Planı, Türkiye'nin ekonomik kalkınma, istihdam artışı, enflasyon kontrolü ve diğer temel ekonomik göstergelerde büyümesini öngörmektedir, doğal. 2053 vizyonunun yer aldığı planda, 2028 sonunda enflasyonun yüzde 4,7'ye ve cari açığın 2,8 milyar dolara gerilemesi beklenmekte, kişi başına düşen millî gelirin 17 bin dolara çıkması hedeflenmektedir. On İkinci Kalkınma Planı'nın büyüme ve ekonomi hedefleri doğrultusunda cari yılın ekonomik göstergelerine ilişkin hedefler 2024-2026 dönemini kapsayan orta vadeli programla paralellik taşıırken 2028 sonunda gerçekleşmesi beklenen göstergelerde tahminler önemli ölçüde iyileşme göstermiştir. Türkiye ekonomisine yönelik göstergeler -IMF tahminlerine göre verilen- yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerle paralellik taşımaktadır; bu önemli bir durum, IMF tahminlerine uyum sağlanmıştır. On İkinci Kalkınma Planı'nın hedefleri ise hukukun üstünlüğü -planda ifade edildiği şekliyle- demokrasi, temel hak ve hürriyetlerin güçlendirilmesi, iyi yönetim anlayışının pekiştirilmesi ve kurumsallaştırılması; ailenin, beşerî ve sosyal yapının güçlendirilmesi; afetlere dirençli yaşam alanları ve medeniyet temelli, akıllı, sürdürülebilir şehirler; makroekonomide istikrar ve sürdürülebilirlik -devam ediyor, gidiyor- ve en son, enerji ve gıdada arz güvenliği, kendine yeterlilik; uluslararası iş birliklerinin ve stratejik ortaklıkların güçlendirilmesi olarak açıklanıyor; plandan alıntı, çok uzatmadım. Bu hedefler On Birinci Kalkınma Planı'na ilişkin bir öz eleştiriye ciddiyetle tartışırız elbette ki. Yok, bunlar uluslararası alana yeterli kaynakları bulabilmek için bir göz boyama ifadeleri olarak bir kez daha plana yazıldıysa bunların ciddiyetten uzak olduğunu doğrusu düşünürüz.

Niye böyle diyoruz? Bir iki örnek vermek istiyorum: Öyle bir kalkınma planı hazırlamış ki hazırlayanlar, iktidarın 31 Mart seçimlerinden henüz bir gün sonra belediyelerimize kayyum atama yazısının gönderilmesinden âdetâ habersizler, sanki Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı tarafından neredeyse tüm belediyelerimize kayyum atandığını bilmiyorlar planı hazırlayanlar, halkın özgür iradesiyle seçtikleri belediyelere iktidarlarının el koyduğunu hiç duymamışlar sanki. Deniyor ki On İkinci Kalkınma Planı'nda: "Belediyelerin karar alma süreçlerinde vatandaşların ve muhtarların katılım rolü güçlendirilecek." Sayın Yılmaz, gerçekten insaf demek istiyorum. Yurttaşın özgür iradesine ipotek koyan, halkın iradesini tanımayan bu iktidar değil mi? Şimdi, nasıl oldu birdenbire böyle bir noktaya gelindi? Yine şöyle bir ifade var: "Kadın, genç, yaşlı ve engellilerin yerel yönetimlerdeki temsil ve karar alma süreçlerine katılım mekanizmaları güçlendirilecek." diyor On İkinci Kalkınma Planı. Çok güzel, yani bizim kadın ve gençlik yapılarımızı kayyumlar yasakladı, engelledi ama şimdi bu iktidar aslında kadınların ve gençlerin yerel yönetimlerdeki temsil ve karar alma süreçlerine katılımından bahsediyor. 2024'te yerel seçimler var, bu seçimlere giderken iktidar ne demiş oluyor, biz bunu merak ediyoruz yani kayyumlar konusunda ne demiş oluyor? "Kayyumlara devam edeceğiz." mi diyor yoksa "Halkın iradesine saygı duyacağız." mı diyor; bunu mesela öğrenmek istiyoruz. Katılımcı ve müzakereci bir demokrasi ve yerel demokrasi olacak mı olmayacak mı; bunu merak ediyoruz. Plana yazmışsınız ama biraz bunları da konuşmamız gerekiyor.

On İkinci Kalkınma Planı'ndaki iki noktaya daha kısaca değinmek istiyorum, sonrasında zaten bunları daha detaylı tartışacağız. Bir tanesi, emeklilik meselesi. Maalesef, hani hep söylenen bir söz vardı "mezarda emeklilik meselesi" diye; gerçekten emeklilik meselesine dair söylenenler bunu

çağırıştırıyor, bütün önerileriyle bunu çağırıştırıyor. Âdeta IMF'siz bir IMF programı uygulamayı vadeden bir On İkinci Kalkınma Planı'yla karşı karşıyayız emekliler meselesinde. İkinci konu, emek sömürsü meselesi, esnek istihdam meselesi. Bu konuda On Birinci Plan'da da bunları tartıştık, On İkinci Plan'da yine karşımıza çıkmış vaziyette. “Esnek çalışma biçimlerini etkinleştirmek” “esnek istihdam” gibi kavramlar aslında mutlak bir emek sömürsü ve iş güvencesinden mahrum olmak anlamına geliyor. Zaten bunu On Birinci Plan döneminde yaşadık, belli ki On İkinci Plan döneminde de yaşanacak ve aslında iş güvenliği kriterlerini esnetebilme rahatlığını emek sömürsünün yeni bir imkânı olarak da gündeme getirecek. Yani işçiler ve emekçiler dayatılan ağır çalışma koşullarının yanında iş yerlerinde uğradıkları haksızlığa ses çıkaramama, örgütlenememe, haklarıyla ilgili söz ve karar sahibi olamama, koşullara rıza gösterme ve tabii ki sömürü düzenini sorgulayamama gibi gayriinsani şartlara razı olmak zorunda bırakılıyorlar. On İkinci Plan'a baktığımızda bunun bütün özelliklerini görüyoruz.

Şimdi, ekonomik göstergelerde maalesef kamu kurumları kendi aralarında bile anlaşıyor bizim gördüğümüz. Normal şartlar altında kalkınma planı ile orta vadeli plan arasında bir uyum olması gerekirken açıklanan rakamlar bunun böyle olmadığını bize gösteriyor. Hazine ve Maliye Bakanlığının hazırladığı OVP'ye göre işsizlik oranı 2024'te yüzde 10,3'e yükselecek, sonra peyderpey düşerek 2026'da yüzde 9,3'e gerileyecek ama Cumhurbaşkanlığına bağlı olan kurumun hazırladığı 2024-2028 arasını kapsayan beş yıllık plana göre, beş yıllık planın sonunda, işsizlik oranı yüzde 7,5'e düşecek, 2027 ve 2028'de büyüme oranı yüzde 5 olmasına rağmen işsizlik oranı 2 puan birden düşecek gibi görünüyor. OVP'ye göre 2026'da kişi başına düşen gelir 14.855 dolara yükselecek, beş yıllık plana göre 2028'deki kişi başına düşen gelir 17.554 dolar olacak. Yani özetle beş yıllık plan ile OVP arasında uyum yoktur. Ayrıca, planda beş yıllık dönemde her yıl için yüzde 5 büyüme öngörülmekte ancak Türkiye, büyümesini dış kaynaklarla finanse eden bir ekonomi olmasına rağmen, 2028 cari açık hedefinin sadece 2,8 milyar dolar olacağı varsayılmaktadır. Yani keşke olsa ama günümüzde bir yıllık cari açığın 55 milyar dolar civarında olduğuna ve bir yandan ekonomik büyüme hedeflenirken diğer yandan da daha az dış kaynak kullanmanın nasıl mümkün olacağına dair sorular maalesef bu planda cevapsız bırakılmıştır. Çünkü biliyoruz ki iç tasarruflar bunu sağlama konusunda yetersizdir.

Şimdi, bu hedeflere ulaşmanın çok mümkün olmadığını bize geçmiş deneyimler gösteriyor, hani biz yorum yapmıyoruz. Baktığımızda, Onuncu Plan, On Birinci Plan, hazırlanmış olan OVP'ler... Başka planlar da hazırlandı -Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, sizden önceki dönem için söylüyorum- işte “Yeni Ekonomik Plan” adı verilen planlar da hazırlandı. Gerçekten, baktığımızda hiçbirinin öngörüsünün tutmaması ve birbirleri arasında büyük çelişkilerin olması açıklanabilir bir şey değil. Ama var herhâlde bir açıklaması sizin tarafınızda, onu da duyacağız inşallah; anlatacaksınız, hep birlikte konuşacağız.

Yani biz On İkinci Planı değerlendirirken şöyle düşündük: Sanki yirmi iki yıllık iktidar değilsiniz, yeni iktidara gelmişsiniz ve böyle bir planla muhalefetin karşısına çıkıyorsunuz gibi. Yani vaatlerin gerçeklikle bağlı olmadığını düşünüyoruz; dediğim gibi, öngörüler tutmuyor. Bu iktidar son 2 bütçede bile 2 kere ek bütçe yapmak zorunda kaldı bu öngörüsüzlük yüzünden, bunu da geçtiğimiz beş yıl içinde yaşadık.

Şimdi, Türkiye'nin ihtiyacı olan alanlarda ileriye doğru adımlar atmak ortak iyinin gereğidir, bu konuda fikrimiz çok net. Türkiye'nin önümüzdeki beş yılının onlarca yıl geriye gidişe sebep olmaması için atılması gereken adımlar da açık ve nettir. Öncelikle -başta da belirttiğim gibi- Türkiye'de demokrasi açığına çözüm bulmak şarttır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) – Toparlıyorum efendim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) – Teşekkür ederim.

Kuşkusuz ki bu açığı kapatmanın yolu demokratik anayasayı bir an önce yürürlüğe koyarak demokratik cumhuriyeti, ortak katılım ve müzakereci demokrasinin araçlarını inşa etmekten geçmektedir. İktidarın sınırlandırılmasının mekanizmalarını oluşturmuş bir rejim için, yerel demokrasiyi esas alan bir ademimerkeziyetçiliği, evrensel hukuku ve hukukun üstünlüğünü zemin edinen güçler ayrımını kuvvetli bir şekilde tesis etmek gerekir. Halkın egemenliğinin verdiği güçlü meşruiyetten hareketle Parlamentonun yasama ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi ile yine aynı meşruiyetten gücünü alan yurttaşlık haklarının güçlü şekilde tesisi demokratik cumhuriyetin olmazsa olmazıdır. İfade özgürlüğü başta olmak üzere, her türlü evrensel yurttaşlık hakkının güçlü şekilde güvence altında olduğu; iktisadi, sosyal ve kimliğe dayalı her türlü farklılığın bir çokluk ve eşitlik içerisinde, karşılıklı saygı içerisinde tahkim edildiği bir sistem olmalıdır ve Kürt sorununun demokratik barışçı çözümü hem bölge açısından hem ülke açısından son derece önemlidir. Bunları konuşmak istiyoruz ve bunları konuşup, tartışıp sonuçlara ulaşmak istiyoruz. On Birinci Kalkınma Planı’nı tartışırken demişiz ki en sonunda: “2023’e gelindiğinde beş yıl öncesinin hedeflerini kapsayan bu planın dahi varmak istediği menzile ulaşamayacağı aşikârdır. İktidarın bu yol ve yöntemlerinde ısrarcı olması durumunda 2023 yılında hazırlanması muhtemel On İkinci Kalkınma Planı’nın bu ülkeyi 2013 yılının bile gerisine düşürmesi kaçınılmaz bir son olarak görülmektedir.” Bu öngörümüz doğru çıktı; umarız, On İkinci Plan’la ilgili öngörülerimiz de aynı şekilde doğru çıkmaz, siz haklı çıkarsınız ama göstergeler maalesef onu bize göstermiyor.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Oluç’a teşekkür ediyorum.

Şimdi de İYİ Parti Grubu adına Sayın Erhan Usta.

Buyurun.

Süreniz yirmi dakikadır.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, değerli bürokrat arkadaşlarım, değerli basın mensupları; ben de öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Plan önümüze geldi. Ben, emeği geçen bütün arkadaşlara; başta, tabii, Strateji ve Bütçe Başkanlığı olmak üzere, kamu kuruluşlarımıza, akademi dünyamıza, sivil toplum kuruluşlarına teşekkür ediyorum. Plan yapmak hakikaten zor bir iştir -yani Altıncı Plan’dan itibaren beş plan çalışmasında çok aktif bulunmuş, kimisinin tamamen bütün koordinasyonunu üstlenmiş bir arkadaşınız olarak söylüyorum, zor bir iştir- ama bunun daha zoru uygulamaktır -Sayın Cumhurbaşkanı, Yardımcısı onu da siz biliyorsunuz- uygulanması zordur, uygulanmadığı zaman planlar iyi niyet dokümanlarından ibaret kalır, bir süre sonra da kalitesi düşer; maalesef, o kalite düşüklüğünü burada görüyoruz, vaktim oldukça onları anlatmaya çalışacağım. Yalnız planın üstünlüğü şudur: Eksik olabilir ama ciddi hata olmaz yani kolay kolay olmaz. Tabii, çok baskı yaparsanız -az önce Aşkın Bey’in söylediği gibi- On Birinci Kalkınma Planı’nın 288’inci maddesindeki “faiz sebep, enflasyon sonuç” paragrafını oraya eklettirirseniz... Ancak yine de makro dengelerle ilgili çok fazla hata olmaz çünkü ortak akılla yapılıyor, dünya kadar insan o çalışmanın içerisinde bulunuyor. Eksiği olabilir, eksiklerini zaten söyleyeceğiz.

Şimdi, Onuncu Kalkınma Planı çok kaliteli, çok nitelikli bir kalkınma planıydı, 25 tane dönüşüm programı vardı; maalesef, üzülerken görüyoruz ki onların hiçbirisi hayata geçirilemedi ve hepsi şimdi bir anlamda tarihin tozlu raflarında yerini aldı. Bu iddiama ilişkin “Bunlardan hayata geçirilenler var.”

diyorsa, bürokrat arkadaşlar burada Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı lütfen beni hemen çürütün, yalanlayın “Şu kadarını biz hayata geçirdik, şöyle başarılar elde ettik.” diye söylerseniz ben hakikaten çok sevinirim çünkü o planın bütün teknik koordinasyonunu yapmış bir kişiydim ben, çok emek verdik fakat maalesef hiçbir şekilde hayata geçirilemedi. Bu, siyaset kurumunun suçu; bu, bürokratin suçu değil.

Şimdi, tabii, ben DPT meselelerine girmeyeceğim, Aşkın Bey ifade ettiler. Tabii, Devlet Planlama Teşkilatı yeniden, yeni hâliyle kurulmalıdır. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, bu hâliyle devlet planlama teşkilatı değildir, o fonksiyonu yerine getiremez; bunu görüyoruz. Bu plan haziran ayında gelmeliydi ama geçen dönem planı bir yıl geç gönderdikten sonra buna şükrettik, en azından plan dönemi başlamadan geldi çok şükür. Çünkü arkadaşlar, biliyorsunuz geçen dönemki plan 2019’un başında yürürlüğe girecekti, plan 2019 Temmuzda geçti yani bu, işte iktidarın, Cumhurbaşkanlığının -artık “Cumhurbaşkanlığı” diyoruz, “hükümet” falan da yok- bu işlere verdiği kıymeti gösteriyor. Tabii, iş böyle olunca da şu anda anayasal bir formaliteyi yerine getirmek gibi bir noktaya maalesef bizi götürüyor bu iş.

Şimdi, tabii, On İkinci Plan’ın diğerlerinden temelde çok fazla bir farkı yok, olmaması da normal çünkü sorunlar çözülmedi. Biz 1989’da kamu maliyesine bakıyorduk, girdik “Kayıt dışı ekonomiyle etkin mücadele edilecektir, vergi tabana yayılacaktır.” dedik. Ya 1989, 2023; 2053’ünüzde bile var, altmış yıl. 1989-2023 dersiniz kaç yıl oluyor? Yaşım da ortaya çıkıyor. Otuz beş yıl mı oluyor? Yani bu kadar... Aynı şeyleri söylüyoruz. Niye? Çünkü sorunların temeline inmiyorsunuz ki yani semptomlarla uğraşıyoruz, kök nedene inildiği filan yok; bu sorunları çözme iradesi ortada yok. Ondan sonra yazıyoruz yazıyoruz, aynı şeyleri yazıyoruz; yazıyoruz yazıyoruz, aynı şeyleri yazıyoruz. Burada da olan şey bu. Şimdi onların örnekleriyle vaktinizi almak istemiyorum.

Tabii, bir şey var. Arkadaşlar On İkinci Kalkınma Planı’na diğerlerinden farklı olarak yeşil dönüşüm, dijital dönüşüm ve yapay zekâ sosu eklenmiş.” diyorlar. Burada, bu, biraz sosun ötesine geçmiş. Şimdi onu saydım, planda “yeşil dönüşüm” ifadesi 68 defa geçiyor, her taraf “yeşil dönüşüm” sadece “yeşil” ifadesi 174 defa geçiyor. “Dijital dönüşüm” 85 defa, sadece “dijital” 281 defa geçiyor. Bir de işte “yapay zekâ” biraz geçiyor. Şimdi, tabii, sadece trend kavramlar iyi yakalanıyor, burada bir sorun yok. Bunlar yazılıyor ama bunlarla ilgili hiçbir şey yok. Şimdi soruyorum: Bu kadar önem verdiğiniz, 200-300 defa geçirdiğiniz kavramlarla ilgili şu anda elimizde üç yıllık harcama programları var değil mi? Bütçe de geldi, bir yandan bütçeyi görüşüyoruz -bunları bütçe görüşmelerinde daha detaylı konuşacağız- bunlar için ne kadar kaynak ayrıldı? O programların hangisinde bu ifadeler var? Bir tane “yeşil” ifadesi, sadece üniversitelerin sahalarındaki yeşil alanla ilgili bir şey var. Yani o yeşil bu yeşil mi bilmiyorum yani burada bahsettiğiniz “yeşil dönüşüm” meselesi mi? Ya, böyle bir şey olmaz. Yani bu kavramı kullanıyorsunuz, Allah rızası için ya, aynı kurum yapıyor, aynı kurumlar yapıyor, aynı Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı buraya geliyor. Birazcık, iki tane para ayırın şuna ya. Bu kadar çok şey yaptığınız, yüzlerce defa yazdığımız kavramları, arkadaşlar, bir saydırın. Orhan Bey, gülümsüyorsunuz da Allah aşkına bir Word’den saydırın, bunlar kolay biliyorsunuz, teknoloji var. Yani bir bakıyorsun, pat pat pat, her sayfada üçer beşer tane “yeşil” var.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Yani saydırmak biraz lüzumsuz uğraş. Bunlar kıymetli kavramlar.

ERHAN USTA (Samsun) – Hayır, yok yok, öyle bir şey değil, bunun harcama... Şimdi, vurguyu anlatmaya çalışıyorum. O zaman sen tek tek bak, bunu bir ayda yaparsın. Tek tek bak, sen teknolojiyi kullanma; teknoloji karşılığı var demek ki sizde.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Plana bu açıdan bakmak da önemli.

ERHAN USTA (Samsun) – Mesele o değil, mesele şu: Bunun için ne kadar kaynak ayırdın değerli arkadaşım? Bizim gördüğümüz, 5 kuruş para ayrılmamış. Bunun tersini söyleyebiliyorsanız ben çok memnun olurum.

Şimdi, On Birinci Kalkınma Planı’nın performansını -tabii, vakit çok hızlı geçiyor, daha slaytlarım var- ölçtünüz mü diyorum. Ölçmediniz. “Ölçülmesini söyledik, her defasında söyledik. Şimdi siz ölçmediğiniz için bunu ben burada ölçmeye çalışacağım; vakit de çok yetersiz olacak ama...”

Tabii, şimdi, sizi önceki söylediklerinizden mi, başaramadıklarınızdan mı, yeni söylediklerinizden mi değerlendirelim diye, meseleye de öyle bir bakmak gerekiyor. Yurt dışını, dünya gelişmelerini maalesef sadece başarısızlığınıza mazeret uydurmak için kullanıyorsunuz, bunu görmek lazım. “Pandemi var.” diyor. Hâlbuki pandemi bizi... Tamam, bütün dünyada vardı, çok ciddi bir problemdi ama bizim lojistik avantajımız vardı. Ham petrol fiyatları düştü, belli bir süre enerji fiyatlarından avantaj sağladık ama büyümenin düşmesi beklendi, siz o dönemde dünyaya fark atarak büyüme yaptınız. Bu ne kadar doğru bir büyüme idi, ona bakmak lazım. “Rusya-Ukrayna savaşı” diyorsunuz, Rusya’da yüzde 7 enflasyon, Ukrayna’da yüzde 6 enflasyon, Türkiye’de yüzde 65 enflasyon. Kurlarına bakıyorsunuz -birazdan tabloda göstereceğim- yani onların kurlarında bir artış yok, bizim kurumuz 5 katına, 6 katına çıkmış. Ya, Allah rızası için bir şeye mazeret uyduracaksınız biraz, azıcık ayakları yere bassın demekten insan kendini alamıyor.

Şimdi, 2053 hedefleri... Tabii, bir yılda enflasyonu 4 defa değiştirirseniz, kusura bakmayın, 2053 hedeflerinize kimse inanmaz. Enflasyonu bir yılda 4 defa -tek tek burada var- değiştirmişiz; 2023 enflasyonu için söylüyorum. 2053’ü de hedef koyuyorsunuz. Sonunda söyleyeceğimi başta söyleyeyim: Türkiye’nin 10’uncu büyük ekonomi hedefi 2023’tü, şimdi 2053’e ertelediniz. 2011’de koydunuz, orijinali 2000’de Sekizinci Kalkınma Planı’nda konulmuştu ama onlar, o günkü hükümetler o reklamı yapamadı, siz bunun reklamını 2011’de yaptınız, koydunuz; 11 tane seçim aldınız, on iki yıl sonra -2023 hedeflerinin birazdan rakamlarına bakacağız, orada görünüyor zaten- bakın, yani tek tek rakamları saymayacağım; 2,1 trilyon, revizyonu koyarsa 2,4 trilyondur aslında hedefiniz. Şimdi “1,067” diyorsunuz, yüzde 55’lik sapma var. Görebiliyor musunuz? Şimdi, yine bakıyorsunuz, dünya sıralaması ilk 10’du, şu anda 19; Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı 17’yi kullanıyor. Orada bir de IMF rakamlarına göre “trick” yapmışlar. Ya, siz IMF rakamına mı güveniyorsunuz, kendi rakamınıza mı güveniyorsunuz? Niye 2023’te IMF rakamını alıyorsunuz? Türkiye rakamını alırsanız 19’uncu sıra, IMF rakamınızı alırsanız şu anda... Demek ki IMF’nin sizden daha iyi bizi tahmin ettiğini mi varsayıyorsunuz? Böyle bir şey olamaz. Ben hep şunu yaparım yani benim yaptığım şey de bu kuraldır: Türkiye’nin her zaman kendi rakamını alırım yani hedefler açısından kendi rakamını alırım, 19’uncu sıra.

Şimdi, 500 milyar dolar zaten ihracat hedefinin olmadığı... Enflasyon “yüzde 5” demişsiniz, yüzde 65 olmuş; ondan sonra, işsizlik oranına “yüzde 4, yeni seriye göre yüzde 4,6” demişsiniz, yüzde 10 olmuş; böyle bir şey.

Şimdi, bu ilk 10 ekonomi meselesi zannediliyor ki sadece şeyde var veya 17, 18 falan şimdi oluyor. Arkadaşlar, bakın, beşer yıl arayla almış, kural bazlı gidiyoruz, 2023’ten geriye doğru beşer yıl; 93’te Türkiye 18’inci büyük ekonomiydi. Türkiye en kötü olduğu yıllarda bile 18’inci olmuş, 17’nci olduğu yıllar var. Sonra, siz iktidara gelmeden biraz kötüleşmiş, iyileştirmişsiniz, 16’ya kadar düşürmüşsünüze geldiniz noktada -93’ten 2023’e- otuz yıl sonra Türkiye geldiği noktadan daha kötü bir seviyede. Bunu yirmi iki yılda siz başardınız, Sayın Cumhurbaşkanı yaptı. Dolayısıyla, şimdi yani 2011’de hedefi koyduğunuzu düşünürsek 2023’e kadar on iki yılda Türkiye’yi otuz yıl geriye

götürme başarısını gösterdiniz, sizi tebrik ediyorum. Otuz yıl geriye attınız Türkiye'nin hedeflerini, Türkiye'nin hayallerini yıktınız, milletin hayallerini yıktınız. 11 tane de seçim kazandınız bununla, "2023 hedefleri, 2023 hedefleri." diye Nilgün Hanım.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Nasıl?

ERHAN USTA (Samsun) - Yani 2023'te olan 10'uncu sıra hedefi şimdi 2053'te kardeşim, "Nasıl?"ı var mı işte? Daha açık ne söyleyeceğiz size?

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Peki, ne oldu 2003'ten sonra, bir de ona bakmak lazım Erhan Bey.

ERHAN USTA (Samsun) – Şimdi, bakın, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı 2002'lere gitti, uzun vadeli stratejiyi konuşuyoruz, o zaman geriye doğru da uzun vadeli bakalım, ileriye doğru da uzun vadeli bakalım. Ne olmuş Türkiye'ye? Şimdi, gelişmekte olan ülkelerin ve Türkiye'nin büyüme karşılaştırması değerli arkadaşlar, bakın, ikinci taraf AK PARTİ'yle yirmi bir yıl, öncesi de AK PARTİ'den önceki yirmi bir yıl. 82-2002 ortalaması, gelişmekte olan ülkeler maviler, turuncu olan da Türkiye. Gelişmekte olan ülkeler ortalama yüzde 3,68 büyümüş yirmi bir yılda, Türkiye yüzde 4,02 büyümüş; gelişmekte olan ülkelerin yüzde 0,3 puan üzerinde büyümüş. Bakın, hep şunu söyledik: 2000'li yıllar gelişmekte olan ülkeler açısından büyümenin arttığı, sermayenin aktığı yıllardı, dolayısıyla bütün gelişmekte olan ülkelerde büyüme arttı; bizde de arttı, onlarda da arttı. Ama 2003-2023 arası sizin olduğunuz yirmi bir yılda ne olmuş? Yüzde 5,25-5,36 sadece aradaki fark yüzde 0,1'e düşmüş yani daha önceden yüzde 0,3 farkla güçlü bir performansımız varken şu anda o fark yüzde 0,1'e düşmüş. Dolayısıyla "Biz Türkiye'yi şöyle büyüttük, böyle büyüttük." demeyin, dünyadaki genel trend, gelişmekte olan ülkeler açısından olan trend buydu zaten. Dolayısıyla göreceli olarak baktığımızda Türkiye'nin performansı maalesef düşüyor, onu da şu tablodan görelim. Bu ne? Türkiye GSYH'sının gelişmekte olan ülkeler GSYH'sı içindeki payı. Yani "Dünyayla alın." diyor, dünyayla almak yanlış. Şimdi, vakit çok az, onlara falan burada girmek istemiyorum. Dünyada yaşlanmış yani gelişmiş ülkeler var. Gelişme çağındaki olan bir çocuğun boyunun uzaması ile 60 yaşında bir insanın boyunun uzaması aynı olur mu? Yani oraya yaklaşmasını alabilirsiniz, o değil ama oran olarak alamazsınız. Dolayısıyla alınması gereken oran bu. Bakın, gelişmekte olan ülkeler içerisinde Türkiye'nin payı yüzde 5'miş 90'lı yılların başında. Şu anda kaç düşüyor? Yüzde 2,13'e düşüyor en son 2022 itibarıyla. AK PARTİ iktidara geldiğinde de kaçmış? Yüzde 3,35'miş payı, gelişmekte olan ülkelerin yüzde 3,35 payını Türkiye oluşturuyormuş, şu anda yüzde 2,13'ünü oluşturuyor. Dolayısıyla hiç kimse bize Türkiye'nin son yirmi bir yılda performansının iyi olduğundan bahsetmesin.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – İhracat ne oldu?

ERHAN USTA (Samsun) – Sıran gelince konuşursun.

Şimdi gelelim gelişmekte olan ülkelerdeki kişi başı gelire, Türkiye ve gelişmekte olan ülkelerdeki kişi başı gelire bakalım nüfus etkisini de çıkardıktan sonra, yine 90 yılından itibaren. Bakın, bundan haz alıyor falan değiliz, Türkiye hakikaten kötü gidiyor. Bakın, az önce söylemeyi unuttum, o kırmızı trend çizgisidir arkadaşlar, trendimiz aşağı doğru, baş aşağı maalesef gidiyoruz. Şurası otuz, otuz iki yılsa bunun yirmi bir, yirmi iki yılında da siz varsınız. Kaçmış bizim şeyimiz? 3,5 katıymış 90'lı yılların başında.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Ülkeler aynı mı baştan sona?

ERHAN USTA (Samsun) – Tabii, tamamı aynı, tamamen IMF'nin "database"inden alınmış veriler bunlar yani artık dünyada herkes bu tanımları kullanıyor, Cumhurbaşkanı Yardımcısının kitaplarında kullanılan tanımlar da bu tanımlar, bütün ülkeler aynı. 3,5-4 katıymışız, şimdi geldiğimiz noktada 1,7 katına... Evet, hâlâ onlardan iyiyiz ama kişi başı 3,5 katı millî gelirimiz varmış, yakında bunlar başa baş

gelecek, biraz da altında kalacağız eğer performansımız bu şekilde kötü giderse. Yine, arkadaşlar, AK PARTİ'nin geldiği 2002'de 3,1 katıymışız, gelişmekte olan ülkelerdeki kişi başı gelirin 3,1 katı kişi başı gelir varmış Türkiye'de, şimdi geldiğimiz noktada 1,7 katına düşmüş bu. Şimdi, kim diyebilir "Bizim performansımız iyi, biz şöyle uçtuk, böyle kaçtık." diye?

Şimdi, gelelim diğer bir şeye. Büyüme-dış finansman ilişkisi... Şimdi, az önceki grafiği hatırlayın yani Türkiye, gelişmekte olan ülkelere göre AK PARTİ'den önceki yirmi bir yılda daha güçlü bir büyüme performansı gösterdi ortalamada dedik. Bunu Türkiye neyle yapıyor biliyor musunuz? Cari açıkla. Bakın arkadaşlar, şimdi, o teknik konuya girecek değilim; cari açık dediğimiz şey dış tasarruf bir anlamda, diğer yönüyle. Dolayısıyla bir ülkenin büyümesi için tasarrufa ihtiyacı var. Kendi tasarruf etmezse dışarıdan tasarruf kullanır, bunun adı da cari açıktır.

Şimdi, 1982-2002 yıllarında Türkiye milli gelirin -ortalamada yine- 0,6'sı kadar cari açık vererek o gelişmekte olan ülkelerin 0,3 puan üzerinde dediğimiz yüzde 4'lük büyümeyi gerçekleştirmiş. Arkadaşlar, AK PARTİ'li dönemde cari açık ortalamada yüzde 4'e çıkmış ve büyüme performansımız gelişmekte olan ülkelere göre baktığımızda da izafi olarak, görelilik olarak düşmüş. Bu rakamların milli gelire oranı değil, dolar olarak verirsek AK PARTİ'den önceki yirmi bir yılda o güçlü büyümeyi sadece 25 milyar dolar dışarıdan tasarruf kullanarak sağlamışız ama AK PARTİ hükümetlerindeki bu büyümeyi 654 milyar dolar cari açık kullanarak, dış kaynak kullanarak sağlamışız. Bu para da neye geliyor? Ya borç olarak geliyor ya arsanızı, arazinizi satıyorsunuz ya fabrikanızı satıyorsunuz ya şirketlerinizi, bankalarınızı, bilmem neyinizi satıyorsunuz. Dolayısıyla, yani, böyle de baktığımızda, dışarıdan kullanılan kaynak açısından baktığımızda da çok kötü bir performans olduğunu mutlaka görmemiz lazım.

Şimdi, yine uzun dönem bakmaya devam ediyoruz. 80'den itibaren Türkiye'de işsizlik oranları -arkadaşlar, kırmızı çizgiyi görüyor musunuz, bu trend çizgisi yani eğimi gösteriyor- yukarıya doğru gidiyor. AK PARTİ geldiğinde yüzde 9,8; şu anda 10 civarında, 10,1; 10,3 olacak gelecek yıl için diyor. Yani bu trendi değiştirebilmiş mi AK PARTİ hükümetleri? Değiştirememiş. Tam tersine, orada AK PARTİ'den sonra eğim yukarıya doğru hızlanıyor -veya eğim yükseliyor mu denir- yani daha hızlı bir işsizlik oranı var.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Kayıtlılık oranı da değişiyor.

ERHAN USTA (Samsun) – Kayıtlılık oranı değişiyor... Nasıl? Bu, kayıtlı-kayıtsız, hepsini kapsar, merak etme sen, tamam mı? Yani bu sadece resmî şeyler değil, SGK kayıtları değil; bu, TÜİK'in kayıtlarıdır. Kayıtlıları da kayıtsız... O kayıtlılık kayıtsızlık durumu ayrı bir şey. Şimdi, bana bir taş atacağınız zaman elinizin arkasında birkaç tane taşımızın olması lazım, tamam mı? Bunları ben çalışmadan...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Bu kadar kibre ne gerek var ya!

ERHAN USTA (Samsun) – Kibir geliyor değil mi size? Zorunuza gidince böyle, bu şekilde sizin konuşmanız yakışmıyor.

Şimdi, gelişmekte olan ülkeler ile Türkiye'nin enflasyon karşılaştırması... 2002 yılında 6,7 gelişmekte olan ülkelere. Şimdi bunu birkaç grafikte şey yapacağım çünkü enflasyon en büyük problemimiz hâline geldi, tamam mı, en büyük problem hâline geldi, hiçbir şey yapılmıyor. 6,7 gelişmekte olan ülkelerin 2002'de enflasyonu, bizde 29,7. Enflasyon bütün dünyada artıyor, şöyle oluyor; dünya yokluk, kıtlık... Ya, arkadaş, gelişmekte olan ülkelerin enflasyonu 6,7'den 8,6'ya çıkmış. Bizim -turuncu- niye 29,7'den 65'e çıkmış ya, bunu bana birisi izah etsin. "Dünya, dünya" diyorsunuz

da dünyada böyle bir şey yok. Ha, dünyada var, dünya bunu çok önemsiyor, 2 puan artışı önemsiyor. Sizin 50 puan artışı önemsemediğiniz yerde dünya 2 puan artışı önemsiyor, faiz kararları alıyor, bir sürü kararlar alıyor, siz ondan sonra “Enflasyon 5 puan, 10 puan yukarı gitmiş, ne olur?” diyorsunuz.

Şimdi, bunun biraz daha yıllar itibarıyla detaylarına bakalım hemen hızlı hızlı. Bakın, burada yine kırmızılar Türkiye, yeşiller gelişmekte olan ülkeler. Üç aşağı beş yukarı, bakın, sizin devraldığınızda biz yüksekmişiz, düzeltilmiş AK PARTİ, bunları hep söylüyoruz zaten. Bizim de emeğimiz var ama son dönemdeki bozulmaya bakın arkadaşlar, ilişki kopmuş. Yeşiller birazcık artmış, bizimkiler 10 katına çıkmış, böyle bir şey yok. Dolayısıyla dünyayla olan bir şey değil, bugünkü enflasyona kimse dünya kılıfı uydurmaya çalışmasın. Bir de şu: Enflasyon, sadece Türkiye, AK PARTİ dönemi; bakın, bir çanak oluştu, düştü yani yüksekti, düşürüldü ama geldiği nokta aldığı noktanın 3 katı, 2 katı.

Şimdi, hani, mazeretlerden bir tanesi neydi? Kur, değil mi? Yani bütün dünya, işte, pandemi var, bilmem ne oldu, efendim, Rusya-Ukrayna savaşı oldu, jeopolitik riskler, bilmem ne. Arkadaşlar, gelişmekte olan ülkelerin para birimleri -sondan 2’nci sütuna bakın sadece, çok karışık tablo- bakın, Arjantin 2018-2023 -bunun içinde pandemi de var, Rusya-Ukrayna savaşı da var, bugün olan her şey var, tamam mı- yüzde 1.155 kur artışı, Arjantin göçmüş, “default” olmuş bir ülke. Çok şükür, Arjantin’e göre iyiyiz, daha henüz “default” olmadık. Diğer ülkelere bakın arkadaşlar: Brezilya, yüzde 30 artış var kurunda ya, yüzde 30, beş yıllık dönemde. Çin yüzde 10, Hindistan yüzde 21, Endonezya yüzde 11; tek tek saymayayım, Malezya, Meksika, Filipinler ya, en yüksek olanlar. Bakın, Rus rublesinde yüzde 52 artış var -adam savaşıyor, tamam mı- ondan sonra, Ukrayna grivnasında yüzde 41 artış var, Türkiye’de yüzde 515 artış var arkadaşlar. Bunu bana neyle izah ediyorsunuz; bu, Rusya-Ukrayna savaşı mı? Pandemiye pandemi bunlara yok muydu, bu pandemi sadece geldi bizi mi vurdu Allah aşkına, böyle bir şey olabilir mi? Dolayısıyla tespitleri doğru yapmak lazım ki teşhise doğru gidilebilsin.

Şimdi, tablo uzun bir tablo, ben bu slaytları isteyen arkadaşlar olursa, zaten vereceğim. Burada şunu söylemeye çalışıyorum: Evet, On Birinci Kalkınma Planı büyüme açısından başarılı bir plandır; “4,3 büyüme” demiş ve 4,7 büyümeyi gerçekleştirmiş ama bu büyüme iyi bir büyüme mi, bu büyüme doğru bir büyüme mi, kaliteli bir büyüme mi; buna bakmak lazım. Bu büyüme neye rağmen oldu yani bu büyümenin bize maliyeti ne oldu? Cari açığı patlattık arkadaşlar, 2018 yılında -2018’i baz yıl olduğu için alıyorum, cari işlemler açığını söylüyorum, her birini söylemeyelim- 2,5’miş millî gelire oranımız; On Birinci Kalkınma Planı’nda bunu “0,9’a düşürecek.” demişsiniz, 4 olmuş; 2022’ninki 5,4 arkadaşlar yani “0,9’a düşürecek.” dediğiniz cari açık 5,4 olmuş; cari açığı bozmuşsunuz, iyice bozmuşsunuz büyüme yapmak için. Ondan sonra enflasyonu 20 almış, 20’yle baza girmişiz, “5 olacak.” demişsiniz, 65 olmuş, fiyat dengesini bozmuşuz.

İşsizlik... “4,3 milyon istihdam yaratacağım.” demişsiniz, istihdam artışı 3 milyonda kalıyor; biraz bir şey var ama çok yetersiz. Hele hele büyüme... Yani “4,3 büyümeyle 4,3 milyon istihdam yaratacağız.” diyorsunuz ama 4,7 büyüme oluyor, istihdamınız 3 milyonda kalıyor; bunu bana nasıl izah ediyorsunuz bilmiyorum. Sonra, Gini katsayısı -birazdan bunların detaylarına vaktim olursa gireceğim- 0,408’miş 2018’de -baz yılında- “0,38’e düşürecek.” demişsiniz, 0,415 arkadaşlar; gelir dağılımı allak bullak olmuş. Ekonomi büyümüş ama kim büyümüş? Yandaş büyümüş, büyükler büyümüş. Beş yılda 78 milyar dolar bankaların net kârı olmuş arkadaşlar yani bunlara hiç kimsenin baktığı ettiği filan yok ancak “Büyüme, büyüme, büyüme, büyüme...” Ya, büyüyelim -büyümeyi önemseyen bir iktisatçıyım- ama bu dengeleri bozmadan büyüyelim ve kaliteli büyüyelim. Birazdan ücretler dengesine de geleceğim vaktim kalırsa.

Yurt içi hasılaya geçiyorum, bütçe dengeleri bozulmuş; baz yılı açığımız -millî gelire oranı- yüzde 2. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı “Bunu “2’de tutacağız.” demişsiniz, yüzde 6,4 oldu. Bunda da şimdi “Deprem var.” diyeceksiniz, hiç kimse “Deprem var.” demesin, şimdiden söyleyeyim. Deprem için koyduğunuz paranın karşılığında daha fazla vergi koydunuz. Depremin parasını, harcamasını çıkarıyorsan vergisini de çıkar; o zaman görelim bakalım deprem etkisi mi yoksa normalde olan bir etki mi?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta, ilave iki dakika sürenizi veriyorum, toparlayın lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, hani büyüme dedik ya... Arkadaşlar, bakın, bu çok kritik bir şey yani bu siyasi bir konu olmanın artık ötesine gitti -tabii, bu politik bir tercih, iktidar açısından filan diyorum- ama bugün insanlar feryat ediyorsa işte şu grafikler insanların feryadına neden olan şey. Nedir bu? İş gücüne yapılan ödemelerin katma değerden, üretimden -veya siz ona “millî gelir” deyin; ufak farkı var, o detaya girmiyorum- millî gelirden aldığı pay 2018 yılında yani baz yılında -e, plan yapıyoruz, planda birtakım şeyleri iyileştirmemiz lazım- 33,5; 2022’de 26,3’e düşüyor; 7,2 puan arkadaşlar; bunun 1 puanı çalışanların ve emeklilerin cebinden 250 milyar lira civarında paranın alınması demektir yani millî gelirdeki payını o kadar düşürmek demektir, burası 7 puan düşüyor. Kim artıyor? “Kâr” dediğimiz net işletme artığında artış var, diğerlerinde bir miktar artış var; büyük firmalar yani bunun içerisinde esnaf filan da yok.

Şimdi arkadaşlar diyecek ki: “2023’ün ilk çeyreğinde biraz düzelme var.” Evet, düzelme var -onu da söylerlerse dikkat etsinler- EYT’den kaynaklanan, kıdem tazminatı ödemeleri bir anda yapıldığı için ondan kaynaklanan bir düzelme; ona rağmen çok ciddi bir şekilde ücretlilerin millî gelir içerisindeki payında bozulma var değerli arkadaşlar, bunu görmemiz lazım. Yoksulluk oranlarına filan girmiyorum, sürekli yoksulluk oranı 12,7’den yüzde 14’e çıkıyor, yüzde 60 medyana göre dikkate aldığımız yoksulluk oranları artıyor; Gini katsayısı bozuluyor, ücretlilerin payı düşüyor yani “Keşke büyümeseydik.” diyesi geliyor insanın. Dengeleri bozduk, enflasyon dengesini, bütçe dengesini, cari dengeyi bozduk ama aynı zamanda kalitesiz, nitelsiz, kötü bir büyüme yaptık; bu büyümeyle lütfen gururlanmayalım.

Şimdi, son slaytım da bu. Tabii, bu kadar bir şey yapınca ne diyoruz? Şimdi, burada da aynı kavramlar, “teknoloji, teknoloji” diyoruz: Çok güzel bir şey, dememiz de lazım. Ya, teknoloji yoğunluğuna bir bakalım, üretimin, ihracatın... Değerli arkadaşlar, şu griller yüksek teknoloji ürünlerinin ihracat içerisindeki payı: Baz yılında 3,5; gerçekleşme -2022’si var- 3,1. Hedefimiz neymiş? 5,8’miş değerli arkadaşlar. Şimdi, On İkinci Kalkınma Planı’na göre 5,5 yani On İkinci Kalkınma Planı’nın hedefini bile bir miktar...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Başkan, bitiriyorum, son slayt.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – Çok teşekkür ederim.

2053 için de hedef yüzde 17 yani zaten ona bakmanın bir mantığının olmadığını anlıyorsunuz. 2018’e göre yüksek teknoloji ürünlerinin ihracat içerisindeki payı düşmüş; Türkiye teknoloji üretmediği gibi, seviyesini dahi koruyamıyor. Hadi, yüksek yok diyelim, Iphone üretmiyoruz, hiç olmazsa orta yüksekte durum nedir diye bakıyorsunuz, o da çok kötü, orada da aynı durum var arkadaşlar: 36,4

baz yılı, gerçekleşme 33,8; hedef 44, şimdiki hedef de yine 44. Dolayısıyla yani bunlara, buralara odaklanmak lazım, bu sorunları çözmeye odaklanmak lazım. Daha söyleyeceğim meseleler vardı, onlara zamanım kalmadı.

İnsanlarımız çok mutsuz, insanlar çok kaygılı, geleceğiyle ilgili insanların çok ciddi endişeleri var Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı. Bunlara, uluslararası endekslere siz de bakıyorsunuz, onlarda zaten bunların hepsini görüyorsunuz. Bütün bunlara rağmen, tabii, biz memleketimiz için iyi şeyler olsun istiyoruz. Plan çalışmalarının da hayırlı olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) – Ancak, belki Genel Kurulda fırsatımız olacak, biraz önerilerimiz filan da olacak. O öneriler çerçevesinde bu planda bir miktar değişiklik yapılırsa makro dengelerini bozmadan -biliyorsunuz makro dengelerini değiştirme imkânımız olmayacak- bu memleket açısından faydalı olur diye düşünüyorum.

Emeği geçen arkadaşlara Tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta, teşekkür ediyorum.

Saadet Partisi Grubu adına Sayın Selim Temurci, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Sayın Başkan, Cumhurbaşkanı Yardımcımız, kıymetli milletvekili arkadaşlarımız, değerli bürokrat arkadaşlar, basınımızın kıymetli mensupları; ben de hepinizi saygıyla muhabbetle selamlıyorum.

Tabii, ben konuşmama başlarken Filistin’de, Gazze’de yaşanan insanlık dramına, soykırımına Plan ve Bütçe Komisyonumuzdan tekrar dikkat çekmek istiyorum. Zamanın zalimlerinin, Hitlerlerinin ve onları destekleyenlerin inşallah sonu gelecek. Millet olarak üzerimize çok büyük bir sorumluluk düşüyor. Hayatını kaybedenlere tekrar Rabb’imden rahmet diliyorum, yaralılara acil şifalar diliyorum.

Tabii, biz Türkiye olarak bu yaşananlardan ders almayı bilip gerçekten Türkiye’yi el birliğiyle kaldırmayı başarabilirsek Türkiye’ye sıra gelmeden birilerini bir yerlerde durdurmuş oluruz diye de düşünüyorum.

Tabii, ben bu vesileyle, kalkınma planımızı hazırlayan Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığımıza, sunumu yapan Cumhurbaşkanı Yardımcımız Cevdet Yılmaz Bey’e ve bütün bürokrat arkadaşlara şükranlarımı arz ediyorum.

Elbette planla ilgili söyleyeceğimiz çok şey var. Çok güzel hedefler, çok önemli vurgular ve tespitler var. Ömrünün yaklaşık yirmi beş otuz yılını sanayinin ve ticaretin içinde geçirmiş birisi olarak elbette heyecanlandık okuduğumuzda.

Tabii, On İkinci Kalkınma Planı’nın detaylarına girmeden -son konuşmacı olmak burada biraz sıkıntılı çünkü söyleyeceğiniz birçok şey söylenmiş oluyor ama- ben biraz plana sadık kalarak bir şeyler söylemek istiyorum. Öncelikle, şunu herhâlde ortak bir kanaat olarak ifade etmemiz lazım: Türkiye’de veya dünyadaki birçok ülkede kalkınma planları aslında bir meydan okuma. Yani o dönemin ekonomik şartlarına göre, devleti yönetenlerin o şartlara göre bir meydan okuması kalkınma planları. Yani cumhuriyetimizin kuruluşunda İzmir İktisat Kongresi’nden bu yana, aslında o dönem sanayi kalkınma programlarından, planlarından bu yana biz bunları hep gördük. Bizim şöyle bir sorunumuz var, bazen böyle laf atışlar oluyor, ben kendimi biraz ortada hissediyorum çünkü her şeyi konuşmak lazım. Çok önemli bir mesele, o kadar önemli bir mesele ki şu anda Türkiye’nin kalkınma anlamında Kızılmelema’sını 2053 tarihi olarak adlandırıyoruz ve aslında bu plan, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemimizin ikinci

planı. AK PARTİ 2007’de kendi bağımsız planını yaptığından bu yana dördüncü plan olacak herhâlde. Dolayısıyla bu planlarla ilgili olarak şu ana kadar ifade edilenleri özetlediğimizde iki temel konunun altını çizmemiz gerekiyor: Bir, kalkınma planlarımızın içselleştirilmesi lazım. Kalkınma planları yazmak için değil uygulamak ve takip etmek için iktidarlara çok büyük bir sorumluluk yüklüyor; birincisi bu. Ben, tabii, teşekkür ediyorum, sunumda Cumhurbaşkanı Yardımcımız, özellikle On Birinci Kalkınma Planı’nda başta büyüme olmak üzere hedeflerin tutturulduğuna dair birtakım pozitif yönleri elbette iktidarın bir mensubu olarak ifade etmiş. Biz de okuduk, tekraren üzerinden geçtik. İkinci konu bence çok daha önemli -Erhan Bey ve diğer arkadaşlar da üzerinde durdular- Bence programların performansı... Programların performansının sadece pozitif yönlü olarak sunan arkadaşlar tarafından anlatılması programın bence en dikkat çekici alanı olan beşinci bölüme uymuyor. Yani “Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim” diye bir başlık var, 5 ana başlıktan bir tanesi.

Bence iktidar kim olursa olsun, artlarıyla eksileriyle her şeyi bu masaya koymamız gerekiyor çünkü ülke bizim, devlet bizim, hepimizin. Buradan hareketle tabii şu soruyu önce kendime, sonra sizlere sorayım. Yani şimdi -Erhan Bey güzel bir çalışma yapmış, teşekkür ediyoruz; biraz önce tabloları tekrar görmüş olduk- şöyle 2007’ye, 2010’a hatta 2012’ye, 2013’e falan gittiğimde, şu soruyu siyaset yapan insanların sorması lazım. Sonuçta, kalkınma eğer büyümeden daha büyük bir kavramsa, büyümeyi de içine alan bir şeyse; sağlığı, eğitimi, kültürü, sanatı, insan haklarını, demokrasiyi, adaleti, her şeyi kapsayan bir şeyse tek bir sorumuz var: On sene önce bu millet daha huzurlu, daha mutlu muydu; Türkiye daha yaşanabilir bir ülke miydi? Eğer buna hep birlikte “Evet.” diyebiliyorsak kalkınma planlarımızda ortaya koyduğumuz hedefleri gerçekleştirebilmişiz demektir. Eğer değilse kalkınma planlarıyla ilgili olarak... İfade edildi, burada bu işin uzmanları da var, bizim biraz daha akademik taraftan meseleye belki bakmamız doğru olur diye düşünüyorum. Elbette Cumhurbaşkanlığında şu anda Strateji ve Bütçe Başkanlığımız çok önemli bir görev görüyor, Kalkınma Bakanlığımızı yapan Cevdet Yılmaz Bey bence o anlamda bir şans ama geriye dönüp baktığımızda, DPT yıllarındaki kalkınma oranının yüzde 7’nin üzerinde, Kalkınma Bakanlığı dönemindekinin yüzde 6’nın biraz üzerinde olduğunu düşündüğümüzde, ya, bence Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığımıza daha fazla iş düşüyor gibi geliyor bana. Ya, burada da bir performans sıkıntısı olduğunu doğrusu düşünüyorum.

İfade edildi, ben özetleyeceğim. Şimdi, planda pozitif şeyleri okuduk, bildik, not ettik, mutlu olduk ülkemiz, milletimiz adına; bunda problem yok ama planı okuduğunuzda ve On Birinci Plan’la karşılaştırıldığında... Tabii, biraz önce yeşille ilgili bahsedildi, ben de şöyle bir istatistiki bilgi vereyim: Normalde bütün planlarda yani son 5 planda yüzde 75 birbirine benzer alanlar var. Mesela “iyi yönetim” On Birinci Kalkınma’da da var, demokrasi ve hukuk vurgusu orada da var, birçok alanda birbirine benzer -yüzde 75 aslında- planlardan bahsediyoruz. Dolayısıyla yani siz makro verilerle ilgili zaten bir çalışma yapıyorsanız planların birbirine benzemesi doğal ama önemli olan o performans.

Şimdi, buradan hareketle, pozitif yönleri Sayın Cevdet Yılmaz Bey, Cumhurbaşkanı Yardımcımız ifade etti ama ben negatif yönlere geçmeden şu tespiti yapmak istiyorum: Üç alan var... Deniyor ki: “Evet, bizim On Birinci Kalkınma Planı döneminde bazı başarısızlıklarımız oldu. Bunun üç temel nedeni var: Bir, salgın var; iki, deprem var; üç, küresel ve bölgesel çatışmalar ya da konjonktüre bağlı durumlar var.” Kalkınma planında özetle bunu söylüyor. Ben şöyle ifade etmek isterim: Burada amaç üzüm yemek, onu da millet adına yapıyoruz. Mesela adaletten bahseden ve adaleti aslında her şeyin üzerine tutan bir anlayışı... Ki burada bir önerim de şudur: Bence beşinci bölüm birinci bölüm olmalı yani “Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim” çünkü adalet kalkınmanın tarlasıdır, demokrasi de öyledir, onu bence bire almak lazım. Orada yani “Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla.” babında özellikle KİT’lerde, özelleştirmelerde -biraz plana giriyorum bu şekilde- ehliyet ve liyakat vurgusu var,

alkışlanacak bir şey. Aslında geriye dönük kalkınma planı döneminde ya da dönemlerinin bir kısmında yapılamayanlarla ilgili olarak bu planın bir iyi niyeti var. Dolayısıyla bu planın iyi niyetinin sadece bir iyi niyet maddelerinden oluşmaması ve mutlaka bu iyi niyetin artık gerçekleşmesi gerekiyor.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, değerli bürokrat arkadaşlar; tabii, burada söylemeye çalıştığım cümle şu: Ya, düşünün, Türkiye'nin kalkınmasını ya da mali dengemizi bozan bir sürü unsurdan bahsediyoruz başta Covid olmak üzere. Allah aşkına, bu planın içerisinde biz Varlık Fonuyla ilgili olarak... Mesela, Varlık Fonu şirketler kuracak, özellikle enerjide, yeşil dönüşümde birtakım çalışmalar yapacak ve bizim, kur korumalı mevduatla ilgili olarak mali dengemizi altüst eden bir gerçeğimiz var, böyle bir gerçek var ve bu planın bir yerinde -atlamış olabilirim, atladıysam özür dilerim- "Ya, kardeşim, rasyonel olmayan ekonomi politikalarının da Türkiye'de maalesef ekonomimizin bu hâle getirilmesinde, gelmesinde etkisi var." denseydi, plan son bölümdeki adalet anlayışına daha uygun olurdu çünkü içsel hiçbir eleştiri yapmadan, tamamıyla "Biz değil diğeri." dediğimizde -depremde hayatını kaybedenleri tekrar rahmetle analım- Rabb'imizin depremine, salgına, uluslararası birtakım konjonktürlere bütün performansı bağlarsak o zaman "Biz niye iktidarız ve niye siyaset yapıyoruz?" sorusunu sormamız gerekir.

Ben buradan hareketle, biraz, şimdi şu tablolar üzerinde anlayamadığımız, daha doğrusu sorgulamamız gereken bazı şeylerin olduğunu düşünüyorum. Özel sektör-siyaset ilgisini otuz yıldır kuran biri olarak söylüyorum, çok böyle bürokratik şeyler söylemeyeceğim ama mesela dünya ekonomisine ilişkin temel makro göstergeler var planda. Mesela, burada en dikkat ettiğim noktalardan bir tanesi -ki dünyada aslında yeni bir sanayileşme trendi var, dünya yeni bir sanayi arayışı içinde- işte, o yeşil dönüşüm. Mesela, programın genelinde yeşil dönüşümün ve dijitalleşmenin işsizlik üzerindeki etkisinden hiçbir bahis yok. Sanıyorum Pricewaterhouse'un bir raporuydu, o raporla çok eş değer cümleler var planda; olabilir, hizmet alabiliriz, oralardan da almış olabilir; biz genelde onları belki daha önce okuduğumuz için benzerlikler bulduk. Şimdi, gelişmiş ekonomilerde euro bölgesi... Türkiye'nin ihracatı için, Türkiye'nin ticareti için her anlamda euro bölgesi bizim için çok önemli. Şimdi, 2019-2023 döneminde euro bölgesindeki büyüme binde 9 olarak -yaklaşık yüzde 1 olarak- konulmuş, euro bölgesi 2024-2028'de yüzde 1,5; ben bunun olağanüstü iyi bir tahmin olduğunu düşünüyorum çünkü göstergeler ve trend bunu desteklemiyor, bu konuda yazılan hiçbir uluslararası makale bunu desteklemiyor. Ben burada hakikaten şey yapıyorum. Tabii, genel olarak program yüzde 4,5-5 büyüme üzerine kurulmuş, ona göre bir gayrisafı millî hasıla, ona göre bir şeyler dağıtılmış.

Programın geneliyle ilgili olarak belki şöyle küçük bir eleştiri yapabilirim; 900 küsur maddenin her birinde "hayır" diyebileceğimiz hiçbir şey yok, eleştireceğimiz "Bu niye böyle?" diyeceğimiz şeyler olabilir ama yapılması gereken şeyler var; planın problemi şu: Çok şey var, çok fazla rakam var ama nasıl olacağına dair biz alt başlıkları bilmiyoruz. Onun için daha önce Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü milletvekilimiz "Daha fazla detay konuşmamız gerekir." derken planı okuduğumda o anlamda kendisine hak verdim, daha fazla konuşmamız lazım planın performansı açısından.

Mesela, bu enflasyon oranlarından bahsedildi. Tabii, Erhan Bey aslında bize söyleyecek bir şey bırakmadı ama ben şunu merak ediyorum doğrusu: Kurda bu kadar artış olacaksa biz 2028 yılına geldiğimizde... Ki Merkez Bankası Başkanımızı da dinlemiştik, 2024'te de biz millet olarak bu çileyi çekeceğiz, nasıl olacak bu işi... Biraz özellikle şu ödemeler dengesine ilişkin hedeflerimiz var; bir de burada orta vadeli programda dış ödemeler dengesiyle ilgili olarak, dış ticaret dengesiyle ilgili bir rakam var. Bu rakamlara baktığımızda yani OVP ile kalkınma planımızı karşılaştırdığımızda bize bir şey söylüyor, bize diyor ki: "Ey millet -milletin bizi öyle duyması lazım- yani sizin dış ödemelerle ilgili olarak, dış ticaret dengenizle ilgili olarak 106'yla başladınız, bu sene 109-110 oldu, 110'un altına

immeyecek; biz önümüzdeki dönemde 100 milyar doların üzerinde bir dış ticaret açığı vermeye devam edeceğiz.” Şimdi, ben sanayiden gelen biriyim, şunu çok iyi biliyorum: Bu ülkenin temel problemi aramalı, enerji ve ham madde. Yarın muhtemelen ikinci toplantıda konuşuruz, imalat sanayisinin gayrisafi milli hasıla içerisindeki ağırlığını alkışlıyoruz yani imalattaki genişlemenin, büyümenin gayrisafi milli hasılaya katkısı ilk defa bu programda zirve yapmış; bunu bence yarın konuşmalıyız çünkü ihracatın önemli bir bölümünü oradan bekliyoruz ama şunu da çok iyi biliyoruz ki Türkiye’de ihracat ürünlerinin çok önemli bir bölümü de -az önce bahsettiğim nedenlerden dolayı- ithalata bağlı. Şimdi, bu bizi nereye götürüyor? Biraz önce de ifade edildi, bizim büyümemiz hormonlu mu? Şimdi, biz 2022 yılında büyümenin kalemlerine baktığımızda, bizi yüzde 19’un üzerinde -yanlış hatırlamıyorsam, hafızam beni yanıltmıyorsa- tüketim büyüttü. Şimdi, meseleye böyle bakıldığında nasıl olacak da biz döviz kurlarını durdurmadan enflasyonu durdurabileceğiz? Çünkü döviz kurlarındaki artışı zaten öngörüyoruz ve ithalata bağımlı büyüyeceğimizi de dış ticaret dengesinde 100 milyar doların altına düşmeyecek bir yapıyla zaten ortaya koyuyoruz.

İfade edildi, tekrar altını çiziyorum; gerçekten buradan cari işlemler dengesiyle ilgili olarak -yani bulduğumuz bir petrol, bir şey varsa bunu bilelim- olağanüstü, ciddi bir hedef veriyoruz; neredeyse sıfırlıyoruz cari açığı. Bu nasıl olacak? Yani bizim bir önceki On Birinci Kalkınma Planı’nda ortaya koyduğumuz cari açıkla ilgili olarak ne yapabildik ki veya ne yapacağız ki bunu sıfırlamış olacağız?

Şimdi, tabii, devlet genel bütçe dengesiyle ilgili olarak burada da bence konuşulması gereken şeyler var. İşte, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde bu denge tabii eksi 3,8; bizim şu anda Türkiye’de bu denge eksi 6,5 civarlarında. Şimdi, biz bunu getireceğiz ve bu dengeyi nasıl 2 yapacağız? Burada hakikaten nasılinı ve altını bilmediğimiz için bu konuda çok ciddi soru işaretlerimiz var doğrusu.

Şimdi, burada şunu da tabii söylemek lazım, yarın yine biraz daha detay konuşuruz: Şimdi, bakın, öncelikli sektörler belirlemişiz. Bu öncelikli sektörler gerçekten çok kıymetli. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, özellikle istihdamımızdır çünkü programın genelinde beşerî sermayenin geliştirilmesinden bahsediyoruz ve yine bu beşerî sermayenin geliştirilmesi konusu On Birinci Kalkınma Planı’mızın da üzerinde en fazla vurgu yapmış olduğu şey. Eğer bu beşerî sermayeyi biz geliştireceksek bu 4 taneye ilave olarak öncelikle eğitimi oraya koymamız gerekiyor -nedenlerini konuşuruz- ve sağlığı koymamız gerekiyor yani biz buraya tarımı koyduk, turizmi koyduk. Turizmi niye koyduk? Çünkü turizmden 100 milyar dolar gelir bekliyoruz, 100 milyar dolar. Bakın, bütün trendler var yani ben size burada kayda geçsin diye söyleyeyim; 75-80 milyar doları yakalayabilirsek turizmde olağanüstü, dehşet bir iş yapmış olacağız. Şimdi, o cari açığı yani onu anlıyoruz ki o dengeyi sağlayabilmek için turizm gelirleri burada kullanılacak ama 100 milyar dolar hedefinin -şu ana kadar bütün trendleri alın- böyle bir olayın gerçekleşme ihtimali yok. Hatta geçen, Genel Kurulda da ifade ettim, monopolleşen bir turizm sektörü, tur operatörleri ve büyük otel zincirleri arasında oluşan ağ turizmin önündeki en büyük engeldir. Detayı farklı bir şeyde konuşuruz. Dolayısıyla, ben bu iki alanın mutlaka konması gerektiğini ifade etmek isterim.

Şimdi, burada son olarak şunu söyleyip -zamanım bitiyor- şey yapmak istiyorum: En önemli alan tarım, değil mi? Kendine yetebilen bir Türkiye. Bir pandemi yaşadık, neler yaşadık neler; detayları yarın vereceğim. Ama ben katma değerın sektörel dağılımı olarak bakıldığında, gayrisafi oranı olarak konuşuyorum...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Evet, buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Tarım eğer bizim öncelikli sektörümüzse mutlaka açıklamaya gerekli, izahata gerekli gördüğüm bir konu var. Şimdi, bakın, 2023’te katma değer in sektörel dağılımında tarım yüzde 6,9; siz bunu binde 7 düşürüyorsunuz, 2028’de 6,2 olarak ifade ediyorsunuz. Mesela, meralarla ilgili şeyinizi alkışlıyoruz yani 2 binden 3 bine çıkmış, çok önemli bir şey hayvancılıkta, bu çok kıymetli. Ama bakın, tarımla ilgili olarak bugün bu ülkenin iki temel sorunu var vatandaşları ilgilendiren: Bir, sağlıklı gıdaya erişim; iki, barınma. Bakın, eğer tarımla ilgili olarak bu oranlarda bir hata varsa bunu düzeltelim. Burada çok ciddi bir sorun var yani tarım eğer bu şekilde aşağı düşecekse... Ki sulama oranlarında biz bunu görüyoruz; zaten orada bunu gördük.

Bir de şunu ifade edeyim: Sanayide çok büyük bir kıpırdama yok ama hizmetlerle ilgili olarak yine burada bir hata olduğunu düşünüyorum. Özellikle kentleşmeyle birlikte siz, gayrisafi millî hasıla içerisinde hizmetlerin katma değer sektörel dağılımının 57,7’den 57’ye düşeceğini düşünüyorsunuz, bunun böyle olamayacağını... Yani dünyadaki mevcut gelişim dikkate alındığında bunun olma ihtimali yok. Dolayısıyla hizmetler sektörü büyümeye devam edecek. Burada sanayiyle ilgili biraz önce olumlu şeyi söyledim imalat başta olmak üzere, ama tarım öncelikli alan olup tarımın payının gayrisafi millî hasılda düşürülmesi kabul edilebilir bir şey değil.

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Aksu.

Buyurun lütfen.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, Komisyonumuzun saygıdeğer üyeleri, değerli bürokratlar, basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sunumları için Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız Cevdet Yılmaz Bey’e teşekkür ediyorum.

Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin 2’ncisi olan On İkinci Kalkınma Planı’nın milletimizin huzur ve refahına, demokrasinin gelişmesine, daha güçlü ve müreffeh bir Türkiye’nin inşasına vesile olmasını temenni ediyorum. Hazırlanmasında emeği geçen, katkı veren herkese teşekkür ediyorum.

Kalkınma planıyla ülkemizin gelecek beş yıldaki ekonomik ve sosyal hedef ve istikameti ile bunlara nasıl ulaşılabileceğine ilişkin strateji ve politikalar ortaya konulmaktadır. Kuşkusuz bu planlamanın, uzun vadeli temel hedefler doğrultusunda, devletin devamlılığı anlayışıyla, Türkiye’nin doğal ve beşerî kaynaklarının, varlık ve yükümlülüklerinin, fırsat ve kısıtlarının, millî hedef ve politikalarının dikkate alınarak yapılmış olması esastır. Öngörülemez durumlar, beklenmeyen olaylar, iç ve dış siyasi ve ekonomik gelişmeler kısa ve orta vadeli hedeflerde sapmaya sebep olsa da bize göre esas olan, Türkiye’nin uzun vadeli küresel güç ve lider ülke olma hedefi için gerekli ekonomik, sosyal ve siyasi altyapıyı hazırlamaktır. İnanıyoruz ki Türkiye bugün bu kuldardadır. Günümüzde yaşanan küresel belirsizlikler, jeopolitik gerilimler, iklim değişikliği ve afet kaynaklı riskler ile ticari korumacılık eğilimleri karşısında uluslararası iş birliği ve etkin politika koordinasyonu giderek daha da önemli hâle gelmiştir.

Türkiye, cumhuriyetin ilanı ile Atatürk’ün öncülüğünde siyasi, askerî, iktisadi birçok alanda atılımlar gerçekleştirmiştir. 1963’te başlayan planlı dönemden itibaren de ülke kalkınmasını sağlamak amacıyla hazırlanan ve uygulamaya konulan kalkınma planlarıyla temelde toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi, sanayileşmenin temin edilmesi, dış kaynak bağımlılığının azaltılması, istihdam sorununun çözülmesi, gelir dağılımı adaletinin sağlanması ve neticede çağdaş uygarlık seviyesine ulaşılması amaçlanmıştır. Plan hedefleri ulaşılacak için konulduğuna göre, dönemin sonunda

alınan mesafe ile ulaşılamayan hedefler ve nedenlerinin ortaya konulması ilerisi için yol gösterici olabilecektir. Kalkınmış bir ülke olabilmek, ekonomik büyüklüklerin yanında, ekonomideki niteliksel gelişmeler, yaşam standartlarında yükselme, insani kalkınma, sosyal gelişme ve çevre hakkını temin etmeyi sağlayacak planları yapmakla mümkün olabilecektir. On İkinci Kalkınma Planı'nın bu anlayış çerçevesinde, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma sürecinin bütüncül, kapsayıcı ve çok boyutlu bir bakış açısıyla hazırlandığı anlaşılmaktadır. Planın vizyonu, Türkiye Yüzyılı'nda çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye olarak belirlenmiştir.

Planda 2053 hedeflerine de yer verilerek Türkiye'nin üst gelir grubu ülkelerden biri olarak dünyanın 10 büyük ekonomisi ve satın alma gücü paritesine göre ilk 5 ekonomisi arasında yer almak, imalat sanayisinin millî gelirdeki payını yüzde 30'un üzerine çıkarmak, yüksek teknolojlili ürünlerin imalat sanayisi ihracatındaki payını yüzde 17'ye yükseltmek ve dünyanın en değerli 100 markası arasında en az 5 Türk markasının yer almasını sağlamak gibi yüksek hedefler öngörülmüştür.

Plan, istikrarlı büyüme, güçlü ekonomi; yeşil ve dijital dönüşümle rekabetçi üretim; nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum; afetlere dirençli yaşam alanları, sürdürülebilir çevre ve adaleti esas alan demokratik iyi yönetim olmak üzere 5 ana eksenden oluşmaktadır. Ayrıca, hukukun üstünlüğünün, demokrasinin, temel hak ve hürriyetlerin güçlendirilmesi, ekonomide istikrar ve sürdürülebilirliğin sağlanması, enerji ve gıda arz güvenliğinin tesis edilmesi ve uluslararası iş birliklerinin ve stratejik ortaklıkların güçlendirilmesi gibi konular planın genel çerçevesini oluşturmaktadır.

Orta ve uzun vadede ekonomik ve sosyal alanda hedeflenen temel yapısal dönüşümlere yönelik önemli adımları içeren On İkinci Kalkınma Planı'nın hayata geçirilmesiyle ülkemizin gelişmiş ülkeler liginde yer almasına bir adım daha yaklaşılmış olunacaktır. Bu kapsamda, On İkinci Kalkınma Planı'nı, ülkemizi muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma hedefi doğrultusunda, önümüzdeki otuz yılda dünyayı şekillendirmesi beklenen gelişmeler dikkate alınarak hazırlanan, kapsamlı ve uzun vadeli bir yol haritası olarak değerlendiriyoruz.

Değerli Komisyon üyeleri, bilindiği gibi dünya pandemi ve ardından yaşanan Ukrayna-Rusya savaşının etkisiyle üretimde daralma, gıda ve enerji kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Üretim kısıtlarına bağlı emtia fiyat artışları 2022 yılını tüm dünyada enflasyon yılı yapmıştır. Bunları ifade eleştiriliyor olsa da bize göre hakkaniyetli bir analiz bu hususları da dikkate almayı gerektirmektedir. Şüphesiz ekonomilerin kırılganlık dereceleri, küresel gelişmelerden etki derecesini de farklılaştırabilecektir. Ayrıca, Türkiye'nin terörle mücadele gibi kendine özgü meselelerini de göz ardı etmemek gerekir. Bu süreçte uygulanan sıkı para politikaları ve alınan tedbirlerle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde enflasyon düşüş eğilimini sürdürmekle birlikte, enerji başta olmak üzere, emtia fiyatları nedeniyle hâlâ yüksek seviyelerini korumaktadır. Küresel ekonomide yaşanan sıkıntılı süreçte uygulanan daraltıcı politikalar nedeniyle ABD ve AB ülkelerinde resesyon kaygıları yaşanmıştır. Bunun yanı sıra, jeopolitik gerilimlerin de yükseldiği böylesi bir dönemde Türkiye, uyguladığı ekonomik ve sosyal politikalarla yaşanan olumsuzluklardan vatandaşlarımızın daha az etkilenmesi için gayret göstermiş, süreci başarıyla yöneten ülkelerden biri olmuştur.

Dış politikada atılan tarihî adımlar, terörle mücadelede elde edilen başarılar, tam bağımsızlık yolunda ortaya konulan millî politikalar huzur ve güven ortamının tesisini mümkün kılmış, etrafımız ateş çemberiyken Türkiye bir huzur ve güven adası olmuştur. Türkiye'nin diplomatik hamleleri, çözüm odaklı inandırıcı girişimleri Türkiye ekonomisine güveni de arttıran unsurlardan olmuştur. Yakın siyasi tarihimize bakıldığında 15 Temmuz hain darbe teşebbüsü ve sonrasında maruz kalınan terör eylemleri, ekonomik operasyonlar, dünyayı kasıp kavuran Covid-19 salgını, 6 Şubat depremi,

kararlılıkla sürdürdüğümüz terörle mücadele, sel, yangın, ve diğer doğal afetler ile Ukrayna-Rusya savaşının küresel ekonomide yarattığı krize rağmen Türkiye, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin sağladığı avantajlarla bu süreçleri başarıyla yönetmiştir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin uygulandığı son beş yılda Türkiye ekonomisi en çok büyüyen, en fazla istihdam yaratan, enerji hariç cari fazla verebilir hâle gelen, bütçe açığını gayrisafi yurt içi hasılaya oranla yüzde 1'e düşüren, en az borçlu ülkelerden biri olmuştur. On üç yıl boyunca kesintisiz büyümeyi başaran Türkiye ekonomisi, büyüme eğilimini devam ettirerek 2023 yılı ilk yarısında yüzde 3,9 büyüme oranıyla on iki çeyrektir kesintisiz ve güçlü büyüme performansı göstermiştir. Büyümeye bağlı olarak OECD ülkeleri içinde en çok istihdam yaratan ülkelerden biri olmayı başaran Türkiye, 2022 yılında istihdamda ve iş gücüne katılımda görülen artış eğilimini 2023 yılında da devam ettirmiş ve ilk sekiz ayda istihdam 31 milyon 686 bine ulaşmış, işsizlik oranı da 9,2'ye gerilemiştir. Küresel ekonomik aktivitede yaşanan ivme kaybına rağmen Türkiye'nin ihracat artışı devam etmiştir. 2022 yılında 254,2 milyar dolara ulaşan ihracat rakamıyla küresel mal ihracatından aldığı payı da ilk defa yüzde 1'in üzerine yükseltmiştir. 2023 yılının ilk sekiz ayında ihracat, dış talepteki düşüş nedeniyle bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,3 oranında azalarak 187 milyar 464 milyon dolar, ithalat yüzde 1,3 oranında artarak 274 milyar 755 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Bunlarla birlikte, vatandaşlarımızın hayatını yakından etkileyen enflasyon, şiddeti azalsa da Türkiye'nin önemli gündem maddelerinden biri olmaya devam etmektedir. Türkiye'de 2022 yılında uygulanan tüm sübvansiyonlara, enflasyonla mücadele kapsamında vazgeçilen vergilere ve ilave sosyal desteklere rağmen başarılı bir bütçe performansı sergilenmiştir. Bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 1 olurken dört yıllık aradan sonra Türkiye yeniden faiz dışı fazla vermiştir.

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve asrın felaketi olarak nitelendirilen deprem sonrasında devlet-millet iş birliğiyle yaraların sarılmasına ve deprem bölgesinin yeniden inşa ve ihyasına odaklanılmıştır. Depremlerin yol açtığı hasarın onarımına yönelik harcamalar bütçeye ciddi bir yük getirmiş, nitekim 2023'ün ilk dokuz ayında merkezî yönetim bütçe açığı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 77,7 artarak 512 milyar 602 milyon Türk lirası olmuştur. Parti olarak her şartta önceliğimiz depremin yaralarının sarılmasıdır, Hükümetimiz de bu kararlılıktadır; nitekim, kalkınma planı ve bütçenin bu anlayışla hazırlandığı görülmektedir.

Türkiye, kamu borçluluğu, reel sektör borçluluğu ve hane halkı borçluluğu bakımından da düşük bir riskliliğe sahiptir. Maastricht Kriterleri dikkate alındığında Türkiye dünyanın en az borçlu ülkelerinden olmaya devam etmektedir. 2022 yılında AB tanımlı genel yönetim borç stokunun gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 31,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu oran gelişmekte olan ülkelerde yüzde 65, gelişmiş ülkelerde ise yüzde 109'dur. AB tanımlı genel yönetim borç stokunun gayrisafi yurt içi hasılaya oranı 2023 yılı birinci çeyreğinde yüzde 31,1; ikinci çeyrekte ise yüzde 34 olmuştur. Ukrayna-Rusya savaşının olumsuz etkileri devam ederken, Orta Doğu'da yaşanan İsrail-Filistin çatışması ve OPEC ülkelerinin üretimi azaltma kararıyla petrol fiyatlarındaki artış, ödemeler dengesindeki toparlanma hızını yavaşlatmıştır. Bununla birlikte, turizmde yaşanan sevindirici gelişmelerle beraber, hizmet gelirlerinde devam eden artış eğilimi, cari işlemler dengesini desteklemeyi sürdürmektedir.

Değerli Komisyon üyeleri, plan dönemi sonu olan 2028 yılında gayrisafi yurt içi hasılanın 1 trilyon 589 milyar dolara, kişi başı millî gelirin 17.554 dolara, ihracatın 375 milyar dolara çıkarılması; ekonominin yıllık ortalama yüzde 5 oranında büyümesi, işsizlik oranının yüzde 7,5'e, enflasyon oranının yüzde 4,7'ye düşürülmesi hedeflenmektedir.

Ekonomik refahla birlikte, vatandaşlarımızın mutlu, sağlıklı, güvenli yaşam sürebilecekleri, temel hak ve özgürlüklerin adil ve hızlı çalışan bir hukuk sistemiyle korunması gerekmektedir; ayrıca, öngörülebilirliği yüksek kamu politikalarıyla fırsat eşitliğine dayalı, kolay erişilebilir kamu hizmetleri sunulması da esas olmalıdır.

Önümüzdeki dönemde, Türkiye'nin aktif bir diplomasiyle küresel toplumun güçlü ve saygın üyesi olma konumunu sürdürmesi, küresel ve bölgesel sorunların çözümüne yönelik etkili politikalar üretmeye devam etmesi öngörülmektedir.

Sanayi ağırlıklı ve ihracata dayalı nitelikli büyüme anlayışıyla, ekonomide istikrar ve sürdürülebilirliğin sağlanması, afetlere dirençli yaşam alanları ile medeniyet temelli, akıllı ve sürdürülebilir şehirlerin tesis edilmesi öncelikli amaçlar olarak ortaya konulmaktadır.

Türkiye, başta deprem olmak üzere sel, heyelan, çığ gibi afetlere maruz bir ülkedir. Bize göre, sağlıklı bir kentleşme için, afete maruz kalmadan önce risk yönetimi önemli bir husustur. Jeolojik etütlere dayalı uygun yer seçimi, konut ve sektörler için yeterli planlı alanların tahsisi, uygun malzeme ve teknoloji kullanımı, sürdürülebilir çevre ve her aşamada etkin denetim sağlıklı kentleşmenin vazgeçilmezleri olmalıdır. Mevcut yerleşimlerin depreme ve diğer afetlere uygun hâle getirilmesi, kentsel dönüşümlerle mümkün olacaktır. Başta İstanbul olmak üzere deprem riski taşıyan yerleşimlerin süratle dönüştürülmesi ertelenemez bir gerekliliktir. Bu doğrultuda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle oluşturulan Kentsel Dönüşüm Başkanlığını değerli bir adım olarak görüyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan konuya ilişkin mevzuat değişikliğinin de süratle sonuçlanmasıyla birlikte, dönüşüm sürecinin hızla ilerletilmesini gerekli görüyoruz.

Kalkınma planında insan odaklı ve kapsayıcı bir kalkınma yaklaşımı benimsenerek dayanıklı bir aile ve toplum yapısı ile millî ve insani değerleri haiz, eğitilmiş, kültürlü, üretken ve sağlıklı nesillerin geleceğe taşınmasının amaçlanması; toplumun temeli olan ailenin korunması, geleceğimizin teminatı çocuklarımızın millî ve manevi değerler yanında çağdaş gelişmeleri bilen bir yaklaşımla yetiştirilmesine katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Kamuda liyakat ilkesinin hâkim olduğu, değişen koşullara uyum sağlayan kamu personel sisteminin gerçekleşmesini, ülkemizin nitelikli insan kaynağının bütünüyle değerlendirilmesinin yanı sıra, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin sağlıklı işletilmesini de sağlayacak bir yaklaşım olarak değerlendiriyoruz.

Değerli Komisyon üyeleri, Milliyetçi Hareket Partisinin stratejik hedefi, 2053 yılında Türkiye'nin lider ülke ve süper güç olmasını sağlamaktır. Daha 1990'lı yılların başında, Genel Başkanımız Sayın Devlet Bahçeli, 2023 yılında Türkiye'nin bölgesel güç ve lider ülke, 2053'te ise tüm dünyanın süper güç olarak kabul ettiği bir ülke olmasını sağlama vizyonunu ortaya koymuştur. On İkinci Kalkınma Planı'nda yer verilen hedefleri bu doğrultuda önemli buluyoruz. Ayrıca, belirlenen hedeflerin ulaşılabilir bir nitelik taşıdığını, o sebeple inandırıcı bulunduğunu düşünüyor, Türkiye'nin önünü açacağına inanıyoruz. Şüphesiz, Türkiye, dışa açık ve rekabetçi bir yapı içerisinde, dünya ekonomisiyle bütünleşerek, bölgesel ve küresel gelişmelerin önde gelen belirleyicileri arasında yer almalıdır. Ekonomi politikalarının merkezine insanı koyan; eşitlik, ahlak ve adalet ilkelerini gözetten bir yönetim anlayışıyla toplumsal refahın artırılması temel olmalıdır.

Milliyetçi Hareket Partisi, program ve seçim beyannamelerinde, ekonomideki temel sorunları aşarak ileri teknoloji kullanan, yenilikçiliği, verimliliği ve istihdamı gözetten, rekabet gücü yüksek üretim ekonomisini tesis etmek ve toplumun refah düzeyini artırarak sosyal dokuyu güçlendirmek amacıyla ülkemizin kendi imkân ve şartları ile doğal ve beşerî kaynaklarını dikkate alan, bağımsız, millî ve üreten bir ekonomi programının hayata geçirilmesini öngörmüştür. Bu çerçevede, 9 temel

alandaki reform niteliğinde yapısal tedbirlerin alınmasını önermiştir. Bunlar; üretimin artırılması ve ithalat bağımlılığının azaltılması, yurt içi tasarrufların ve yatırımların artırılması; vergi reformu; harcama reformu; gelirin adil bölüşümü ve yoksullukla mücadele reformu; tarım, hayvancılık ve kırsal kalkınma reformu; iş gücü piyasası ve çalışma hayatına ilişkin reformlar; ekonomik güvenlik ve dijital ekonomiye uyum reformu ve iklim değişikliğine uyum politikaları reformudur. Kalkınma planında ekonomi yönetiminde eş güdüm ve uyumun esas olacağı, ekonomi yönetiminin koordinasyonunun güçlendirileceği, ayrıca vurguladığım reform alanlarına işaret eden benzer ekonomik hedef ve politikalara yer verilmesini değerli buluyoruz. Bunların yanı sıra, plan dönemi uygulamalarının, Türk milleti ortak paydasında yaşama iradesinin güçlendirilmesine, toplumsal ahlak ve kalitenin tesisine, terörün kökünün kazınmasına, çok boyutlu millî bir dış politikayla caydırıcı bir savunma ve güvenlik politikası uygulanmasına yardımcı olmasını temenni ediyoruz. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine uygun ve sistemin tüm unsurlarıyla kökleşmesi için, başta planda da öngörülen katılımcı ve kapsayıcı yeni bir anayasa olmak üzere, Meclis İktisadî de dâhil, diğer uyum düzenlemelerinin yapılmasını gerekli görüyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak Türkiye'nin büyümesi ve gelişmesi, daha güçlü bir ülke olması için bu plan dönemini önemsiyor; demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü esasında ekonomik ve sosyal olarak süratle yol alabilmemiz için her türlü gayreti göstereceğimizi ifade ediyoruz. Biz, Türkiye'nin önüne aydınlık ufuklar açarak ülkemizi ve milletimizi güvenli bir geleceğe taşımaya kararlıyız. Biz, dünyayı Türkçe okuma ve kavrama dirayetiyle, Türkiye'nin millî ve üniter devlet yapısına riayetle cumhuriyetin yeni yüzyılının Türk ve Türk yüzyılının doğumu olacağına inanıyoruz.

Bu düşüncelerle On İkinci Kalkınma Planı'nın ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını diliyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederiz Sayın Aksu.

AK PARTİ Grubu adına Sayın İsmail Güneş.

Buyurun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Sayın Başkanım, çok değerli Cumhurbaşkanı Yardımcımız, çok değerli milletvekillerimiz, çok değerli bürokratlarımız, basın mensuplarımız; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle, On İkinci Kalkınma Planı'mızın ülkemize, milletimize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

Tabii, sözlerime başlamadan önce, İsrail, maalesef, Gazze'de bir soykırım yapmakta, oradaki okullardaki, çarşılarındaki, hastanelerdeki çocukları ve kadınları, maalesef, şehit etmektedir, öldürmektedir. Buradan şuna gelmek istiyorum: Tabii, burada İsrail'in bu yayılcı politikasına “Dul!” denilmesi lazım. Burada tabii ki Amerika'dan, İngiltere'den, Avrupa Birliğinden medet ummak oldukça gafflete düşmektir diye düşünüyorum. Burada esas yapılması gereken şey, İslam İşbirliği Teşkilatının bu olaya el koyması lazımdır. Burada bu olayı sadece Filistinlilerin sorunu olarak görmek, sadece Arapların sorunu gibi görmek büyük bir yanılgıdır diye düşünüyorum. Buradaki sorun -esas sorun yani- Orta Doğu'nun sorunudur ve tüm Müslümanların sorunudur. İsrail'in buradaki yayılcı politikasında Filistin'le sınırlı kalmayacağını düşünüyorum. Bugün, bu problemi Filistin'in problemi olarak görüyorsak çok büyük yanılgı içinde oluruz. Yarın, bu, sırayla başka ülkelere de sirayet edecektir ve İslam İşbirliği Örgütü üyelerinin, 57 ülkenin bu konuda ciddi adımlar atması ve ciddi yaptırımlar getirmesi öncelikli hedefimizdir diye düşünüyorum.

Tabii ki kalkınma planları çok önemli, bir ülkenin beş yıl süreyle hangi alanlarda neyi hedeflediğini göstermesi bakımından çok önemli planlardır. Bu yapılan planlarda bazen hedefinize ulaşabilirsiniz, bazen ulaşamayabilirsiniz. Tabii ki bu planlar yapılırken o günün şartlarına, o günkü konjonktüre göre bu planlar yapılmaktadır. İşte, bazen diğer siyasi partilerden arkadaşlar dediler ki: “Sizin 2023 hedefleriniz vardı, işte, oradaki ihracatınız 500 milyar dolar, fert başına millî geliriniz 25 bin dolardı ve bunlarda hedeflerinizi tutturamadınız.” Tabii, bizim hedeflerimiz arasında o dönemde yaşanan diyelim ki MİT krizi gibi olaylar yoktu, Gezi olayları yoktu, ondan sonra darbe girişimi yoktu ve arkasından dünyada yaşanan Covid pandemisi diye bir pandemi beklentisi ve ihtimali yoktu ve arkasından diyelim ki Ukrayna-Rusya savaşı gibi bilinmezlikler ve en son yaşadığımız ve 50 bin kardeşimizi kaybettiğimiz -Cenab-ı Allah’tan onlara rahmet diliyorum- gerçekten de çok büyük bir coğrafyayı etkisi altına alan ve 600 binden fazla bağımsız bölümün yıkılmasına neden olan büyük bir deprem ihtimali, bu kadar büyük bir deprem ihtimali yoktu. Bunlara baktığınız zaman tabii ki bunlar sizin hedeflerinize ulaşmanızı engelleyebiliyor ve buradan... Tabii ki şu var: Mesela, On Birinci Kalkınma Planı’nda, bizim burada 2023 hedeflerimiz var, biz burada ne yapmışız diye baktığımız zaman, gayrisafi millî hasılayı 1 trilyon 800 milyar dolar olarak hedeflemişiz; gerçekleşme tahminimiz ne? 1 trilyon 66 milyar dolar. Kişi başına millî gelirimizi 12.484 dolar olarak tahmin etmişiz ve bunun 12.415 dolar olarak gerçekleşmesi beklenmekte. İhracatımıza diyelim ki 266,6 milyar dolar bir hedef koymuşuz ve 255 milyar dolar olarak gerçekleşmesi ve hedefin de üzerine çıkması beklenmekte. İşsizlik oranlarını yüzde 9,9 olarak hedeflemişiz, yüzde 10,1 gerçekleşmesi beklenmekte. Yine, istihdamda diyelim ki 4,3 milyon ilave istihdam sağlanması beklenirken aşağı yukarı 2,7 milyon bir istihdam gerçekleşmesi öngörülmekte. Tabii ki bu son dönemde işte... Diğer bir hedef, turizm gelirlerimizi 65 milyar dolar olarak hedeflemişiz, tabii ki orada Covid süreci yaşandığında, 2019 sonu, 2020 ve 2021’de dünya kapandı, arkasından da Ukrayna-Rusya savaşı çıkmış olmasına rağmen bizim hedefimiz, bu yılki hedefimiz 55,6 milyar dolar gibi hedefte bir gerçekleşme beklemekteyiz. Dolayısıyla da bu bakımdan baktığımız zaman aslında bizim hedeflerimize uyma konusunda bir sıkıntımız yok ama beklenilmeyen bazı olaylar yaşanmakta. Diyelim ki -en basit bir örnek- şimdi, şeye bakıyorsunuz siz, mesela “SGK’ye aktarılan bütçe transferlerinin gayrisafi millî hasılaya oranı” diye bir hedef şeyimiz var; 2022’de 6,6; 2023’te 3,6; 2028’de 3,8 fakat işte, tüm siyasi partilerin istediği diyelim ki EYT kanununu çıkardığınız zaman bu hedeflerinizin hepsi altüst olabiliyor ve bu hedeflere ulaşmamız için bizim politikalarımızı uygularken muhalefet partilerinin de bu hedefleri etkileyecek söylemlerden, politikalarından ve beklentilerden uzak olması gerekmektedir.

Diğer bir konuşmacı milletvekilimiz “Niye 2053 hedefleri çiziyorsunuz yani bu çok uzak.” dedi. AK PARTİ iktidarlarından önce, özellikle parlamenter sistemde hükümetlerin bu kadar uzun dönemi olmadığı için belki o günlerde bu çok anlamlı gelmeyebilirdi; diyelim ki otuz yıllık bir perspektif çizmek ama yirmi yıldır iktidarda olan bir AK PARTİ’nin olması otuz yıllık bir perspektif çizmesine engel oluşturmamaktadır. Buradaki hedeflerimiz neydi? Bunu tabii ki konuşmacılarımız da ifade etti. Dünyanın ilk 10 büyük ekonomisi arasına girmek, satın alma paritesi bakımından ilk 5’in arasında yer almak, imalat sanayisinin millî gelirdeki yüzde 26’lardaki payını yüzde 30’lara çıkarmak, yüksek teknolojiideki ürünlerin imalat içindeki payını -bu herhâlde yüzde 3,7’lerde zannedersen- yüzde 17’lere çıkarmak, net sıfır emisyon hedefi ortaya koymak, insani Gelişmişlik Endeksi’nde ilk 20 ülke arasına girmek, gelir dağılımında adaleti sağlamak, işsizlik oranlarını yüzde 5’in altına düşürmek, dünyanın en değerli 100 markası içinde en az 5 marka olmasını sağlamak, dünyanın en gelişmiş ilk 100 üniversitesi arasında 5 üniversitenin burada yer almasını hedeflemek, AR-GE harcamalarının millî gelire oranını yüzde 1,4’lerden yüzde 4’lere çıkarmak gibi hedeflerimiz var.

Tabii ki 2012 Kalkınma Planı'nda, burada baktığımız zaman, en önemli unsur, bizi yarınlara taşıyacak ve bizi güçlü hâle getirecek nitelikli insan ve nitelikli insan olduğu zaman... Ne demek bu? İyi yetişmiş, kaliteli ve aynı zamanda çağın gereklerine göre donanım sağlamış, ahlaklı ve vicdanlı insanlar yetiştirmek. Bu tabii ki sağlıklı toplum ve güçlü aileyi oluşturmaktadır. Burada istikrarlı büyüme bizim hedefimiz ve biz aşağı yukarı 2002 yılı ile 2022 yılı arasında 5,4 ortalama büyümüşüz; bu az bir büyüme değil tabii ki, bu kadar yaşadığımız badirelere rağmen. Eğer bu kadar yaşadığımız badireler olmasaydı, işte 2008'deki dünya krizi gibi şeyler olmasaydı biz bunu daha da yükseltilere taşıyabilecektik. Geriye dönüp baktığımız zaman mesela Covid sürecinde 2019'da 1,8 miydi 1,9 mu, bir büyüme sağlamışız ve diğer taraftan 2020'de 11,4 civarında, 2022'de 5,4 büyüme sağlayarak dünyada büyümede en ön sıralarda yer almış bir ülkeyiz. Tabii ki Türkiye'mizde her yıl aşağı yukarı, yanılmıyorsam 1 milyon- 1 milyon 200 bin civarında bebek dünyaya gelmekte ve o kadar kişiye istihdam gerekmektedir; onun için de büyüme mutlaka şarttır.

Diğer taraftan "Yeşil dönüşümle ilgili burada neyi kastettiğinizi tam anlamadım?" dediler. Tabii ki bunun sayısına takıldılar ama yeşil dönüşümdeki amaç yani hem teknolojiye dönüşümü sağlamak; mesela elektrikli araba gibi, diğer taraftan da mesela bizim elektrik kurulu gücümüz 30 bin megavatlardan 103 bin megavatlara çıktı. Buradaki, güneş ve rüzgâr enerjisindeki kurulu gücümüz 20 bin megavatlara çıktı. Buradaki hedef nedir? 50 bin megavatlara çıkarmak. Yani buradaki maksadımız, esas amacımız budur.

Diğer taraftan tabii ki orman varlıklarımızı artırma gibi yani doğadaki yeşili koruma anlamında da diğer önemli hedeflerimiz var. Afetlere dirençli yaşam alanları oluşturmak... Tabii ki çok büyük depremler yaşadık, önceden de tabii, ülkemizde çok büyük depremler yaşandı ve şehirlerimizi âdeta yeniden inşa ediyoruz. Bu kolay bir iş değil, yani yüzyıllar boyunca siz şehirler yapmışsanız bu yapıları tekrar yıkacaksınız, yerlerine depreme ve afetlere dayanıklı binalar yapacaksınız.

Diğer taraftan, adaleti esas alan demokratik iyi yönetim anlamında tabii ki adaletle ilgili ve demokrasiyle ilgili pek çok adımlar AK PARTİ iktidarında atıldı ve bu konuda pek çok reformlar yapıldı ve diğer taraftan, seçme yaşındaki birtakım indirmeler yine AK PARTİ iktidarlarında yapıldı ve diğer taraftan, kadın fırsat eşitliği gibi, kadınların istihdamda yerinin artması gibi önemli mesafeler katedildi. Bugün kadınlarımızdaki istihdam oranı aşağı yukarı yüzde 35'ler civarında ve kadınlarımızdaki üniversiteleşme oranı bugün erkekleri de geçerek yüzde 49'lar civarına çıkmıştır. Tabii, bu anlamda baktığımız zaman kalkınma planının hedefleri oldukça büyük.

Tabii ki bu Covid salgını sürecinde ve Ukrayna-Rusya savaşı sürecinde dünyaya bakıyorsunuz ne kadar büyümüş diye. Dünya 2019 ila 2023 arasında ortalama yüzde 2,5 büyümüş, gelişmiş ülkeler 1,4 büyümüş, gelişmekte olan ülkeler 3,3 büyürken biz 4,7 büyümüşüz. Dünya ticareti -tabii ki bu sürede daralma olmuş- yüzde 1,9 artmış, 2024-2028 arasında yüzde 3,5 artması beklenmektedir.

Yine, işsizlik oranlarına baktığımız zaman; gelişmiş ülkelerdeki işsizlik oran aşağı yukarı 6,5 seviyelerinde, biz ise 2028'in sonunda 7,5 seviyelerine indirmeyi hedeflemekteyiz.

Tabii, diğer bir taraftan, bu plan dönemindeki temel hedeflerimizden bir tanesi de bu dönemde 5 milyon kardeşimizi istihdam etmeyi amaçlıyoruz. Yine, yurt içi tasarruflarımızı yüzde 30'dan yüzde 32'lere çıkarmayı planlıyoruz. Burada, tabii, bir önemli nokta da imalat sanayisindeki büyümeye baktığımız zaman, Türkiye 2002 ila 2022 döneminde 5,4 büyürken imalat sanayisi 6,1 büyümüştür. Bu, şunu göstermektedir: Tabii ki bizim sanayimiz, imalatımız ve üretimimiz her geçen gün artmaktadır. Bunu tabii ki şehirlerimizde var olan ve yeniden kurulan organize sanayilere ve buradaki fabrika ve işletme sayılarına, KOBİ sayılarına baktığımız zaman da görmekteyiz arkadaşlar.

Diğer bir husus, tabii, gayrisafi milli hasıla içindeki payda tarım yüzde 6,5’ünü, sanayi yüzde 26,4’ünü, hizmetler yüzde 56,6’sını oluşturmaktadır. Buradaki sanayi üretimimizi biz ne kadar artırabilirsek o kadar daha güçlü bir ülke oluruz. Tabii ki ben ekonomist değilim, mutlaka arkadaşlar benden çok çok iyi bilecektir ama kabaca baktığımız zaman, işte, burada 2022’deki ihracatımız 254,2 milyar, ithalatımız 363,7 milyar dolar ve cari işlemler dengesi 48,9 milyar dolar iken 2028’de ihracatımızın 375,4 milyar dolar, ithalatımızın 481,4 milyar dolar ve cari açığımızın da 2,8 milyar dolara düşmüş olduğu görülmekte. Tabii, ben buna ilk baktığım zaman, nasıl bu kadar, böyle olacak diye baktığım zaman, tabii ki burada turizm gelirlerinin 100 milyar dolara çıkması önemli ve diğer taraftan, tabii ki doğrudan yatırımların gelmesiyle beraber bu rakamları yakalayabileceğimizi düşünüyorum.

On İkinci Kalkınma Planı’nızın ülkemize, milletimize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum. Bu planın hazırlanmasında emeği geçen başta Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza, Strateji ve Bütçe Başkanımıza ve tüm ekiplerimize ve Maliye Bakanlığımıza teşekkür eder, hepinizi hürmetle saygıyla selamlarım.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Güneş, teşekkür ederim.

Gruplar adına konuşmalar tamamlandı.

Şimdi Komisyon üyelerine, onar dakika, söz taleplerine göre söz vereceğim.

Sayın Akay, buyurun.

CEVDET AKAY (Karabük) – Sayın Başkan, değerli üyeler, çok değerli Cumhurbaşkanı Yardımcımız, değerli bürokratlarımız, değerli basın mensupları; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

On İkinci Planı’nızın ülkemiz için güzel sonuçlar doğurmasını temenni ediyorum.

Genel olarak planı incelediğimiz zaman On İkinci Kalkınma Planı’nın bir önceki kalkınma planlarındaki hedeflerin tekrarıyla ilgili oturtulduğunu görüyoruz. Gerçekleştirilemeyen hedeflerin tekrar planda yer aldığını ve tekrar bu hedeflere ulaşmakla ilgili stratejilerin belirlendiğini görüyoruz. Hukuk sistemiyle ilgili, adaletle ilgili, eğitimle ilgili, göç durumuyla ilgili yani bu tip kritik meselelerle ilgili yeni bir vizyon açmadığını ayrıca görüyoruz. Yine On İkinci Kalkınma Planı’nda incelediğimiz zaman, 983 başlık var; bu başlıklarda genel olarak “yapılacak” “edilecek” “geliştirilecek” “büyütülecek” ifadeleri kullanılmış ve bunların nasıl yapılacağına dair ibarelere, detaylara yer verilmemiş; sanki bir plan değil de seçim beyannamesi gibi bir metin olduğunu gördük. Daha somut verilerle daha ileriye dönük vizyonun belirtilmesiyle nasıl gerçekleştirileceğinin somutlaştırılmasını açıkçası beklerdik.

Planı incelediğimizde de, işsizliğin azaltılacağı, büyümenin geliştirileceği, enflasyonun düşürüleceği ifadeleri var; bu hedeflerle ilgili, incelememizden, bazı tespitlerimi ben size aktaracağım: İşte gayrisafi yurt içi hasılanın 2 trilyon dolar olarak 2023’te hedeflendiği ama 1 trilyon dolar olarak gerçekleştiği, On İkinci Kalkınma Planı’nda da 1,6 trilyon dolar olarak gerçekleşeceği ifade ediliyor. Buradaki işsizlik oranının da yüzde 7,5’e düşürüleceği ifade ediliyor, enflasyon oranının da -yüzde 4,7 olarak tek haneydi- 2023 yılında yüzde 61,5 olduğunu varsayarsak, tek haneye düşmeyle ilgili, nasıl enflasyonu düşüreceğiz? Bu konuyla ilgili, ülkemizin -genel dünya konjonktürel yapısı itibarıyla- içinde bulunduğu durum itibarıyla da sürekli enerji fiyatlarının arttığı bir ortamdayız. Yakıt fiyatları da artacak, dolayısıyla bu enerji sektöründeki maliyet artışları maliyet enflasyonunu tetikleyecek; önümüzdeki dönem içerisinde bu, ülkemizin en önemli sorunlarından biri olacak.

Hâl böyleyken yeni çıkarılan bir kararnameyle gümrük vergisi tutarları artırıldı iplik, kumaş, tekstil ürünleri, hazır giyim ve konfeksiyonda; 1 Kasım itibarıyla da yürürlüğe girecek. Buradaki oranlar yüzde 10 ila 27 arasında, 10 puan ile 27 puan arasında artırıldı. Bu artırılırken de yerli üreticiyi

korumak ve istihdamı geliştirmekle ilgili durumlar dikkate alınmış şekliyle ifadeler var fakat tekstil ve hazır konfeksiyon sanayicileri arasında burada da bir belirsizlik var. Burada maliyet artışına sebep teşkil edip, tekstil ürünlerinin de maliyetini artırıp fiyatlar genel seviyesini yükseltici bir etki yapacak, dolayısıyla bu enflasyon hedefinin nasıl tutturulacağını biz merak ediyoruz; bu konuda sizden somut bir açıklama bekliyoruz. Açıkçası sizin de bu hedefin tutturulacağına dair tam, kesin kanaatinizin olmadığını düşünüyöruz çünkü genel yapı böyle.

Maalesef, ölkemiz çok sıkıntılı bir pozisyon altında, Ukrayna-Rusya savaşı, alt bölgedeki Suriye, Irak karışıklıkları, tabii ki bunlar da bizim koşullarımızı zorlaştırıyor. Bu hedeflerin gerçekleşmesi açısından önümüzdeki dönemde nasıl olacağını da hep beraber göreceğiz.

Yine, az önce iktidar partisi vekillerimiz de ifade ettiler sabit sermaye yatırımlarının artırılmasıyla ilgili. İlgili yatırımların ölkemize çekilebilmesi için, biliyorsunuz, güven gerekiyor. Dış kaynakların, bankaların, uluslararası fonların bize güveni gerekiyor. şimdi hâl böyleyken Mali Eylem Görev Gücü yani 200 ölkenin kayıtlı olduğu bir yer, biliyorsunuz, kara paranın ve terörün finansmanıyla ilgili mücadelede ölkemizi gri listeye aldı. Yani gri listedeyken bu yatırımların ölkemize çekilmesinin çok zor olduğunu hepimiz biliyoruz. Maliye Bakanımızın da açıklaması var, gri listeden çıkmayla ilgili gerekli eylemlerin hayata geçeceğiyle alakalı. İçişleri Bakanlığımız, Emniyet mensuplarımız bu konuyla ilgili çok önemli çalışmalar yapıyorlar. Hakikaten, terörle ilgili olsun, işte çetelerle ilgili olsun çok başarılı operasyonlar yaptılar; kendilerine teşekkür ediyoruz bu manada ama bunun maliye politikası ve para politikası açısından da desteklenmesi gerekiyor. Bu planda gri listeden çıkmak ve sabit sermaye yatırımlarını ölkemize çekmek için somut neler yapılacağıyla ilgili bir şey göremedik. Bu konuda izahat vererseniz memnun oluruz, bunu da ifade etmek istedim özellikle.

Yine, ihracatla ilgili hedefimiz On İkinci Kalkınma Planı'nda 375 milyar dolar. Tabii ki ihracatının bir sürü sorunları var, bu sorunların giderilmesi için somut neler yapılacak, bunu göremiyoruz. Reeskont faiz oranında geçen seferki koşuşmalarımızın akabinde yüzde 45'lerde olan maliyet yüzde 23-24'e çıktı ama bu iskonto oranı şeklinde, gerçehte yüzde 30 civarında bir maliyet. Bu, ihracatımızın biraz rahatlaması açısından önem teşkil ediyor ama bu sefer de günlük 3 milyar TL gibi ihracatçılara finans aktarımıyla ilgili bir sınırlama var, bunun da 1/3'ü bankalar aracılığıyla kullanılıyor. Dolayısıyla gene finansmana ulaşmakta sıkıntılar var. Burada bir önerimiz olacak -bu planda da bunu tam göremedik- ihracatçıların finansmana ulaşma kolaylığını sağlamak için: Özellikle yurt dışı ihracatçılarla ilgili olarak yurt dışı alacaklarının ön ödemesini sağlamak için sigorta sisteminin geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz. şimdi, bu sistem Coface, Hermes gibi uluslararası sigorta şirketleri vasıtasıyla kullanılıyor. Bu konuda EXIMBANK haricinde de bazı özel sigorta şirketlerinin desteklenmesi ve kaynak aktarılmasının sağlanması ihracatçıların hem finansmana ulaşmada kolaylığını sağlayacak hem de vadeli satışlarında ön ödeme alma imkânlarını sağlayacak diye düşünüyörum.

Yine, seçim beyannamesinin incelenmesinde organize sanayi bölgeleri, serbest bölgeler gibi yerlerden limanlara ulaşımın kolaylaştırılacağı, bağlantı yollarının açılacağı ifade edilmiş. Benim de seçim bölgem olan Karabük ve Batı Karadeniz havzasında Filyos Limanı var hepimizin bildiği Kardemir şirketinin yatırımlarına başladığı, daha sonra da mevcut hâle geldiği, doğal gazın da hemen bulunduğu alan biliyorsunuz bu alan. Bu limanın konteyner limanı veya ihracata yönelik bir liman olarak açılması gerekir. Bu hedefteki, plandaki tutarlılığı da sağlama açısından buradaki bağlantı yollarının da tamamlanması gerekir. Oysa, şu anda -25 haddehane var Karabük bölgesinde; Kardemir var- hiçbir sanayi kuruluşu bu limandan ihracat yapamıyor, Gebze'ye gitmek zorunda kalıyorlar. Bu bölgeye de 45-50 milyon dolarlık bir maliyet yüklüyor bu olay. Bununla ilgili de biz bu plandaki

taahhütlerimizi yerine getireceksek mevcut limanımızı da aktif hâle getirmemiz lazım. Ülkemizin başka muhtelif bölgelerinde de bu tip konular olduğunu biliyorum, buna da özellikle önem vermenizi istirham ediyoruz buradan, rica ediyoruz. Bunu da ifade etmek istedim.

Yine, bölgemizle ilgili ve genel olarak doğal afetlerle ilgili olduğu için bir konu daha var. Bu konu da biliyorsunuz Afet Risk Azaltma Eylem Planı'yla ilgili bir planlama, koordinasyonumuz var afetle ilgili. Yanılmıyorsa "İRAP" diye geçiyor kısaltılmış ismi. Burada, özellikle bizim bölgemizde ve Batı Karadeniz ile Doğu Karadeniz Bölgelerinde bu planlarda belirtilen noksanlıklar giderilmediği için çok zarar gördük. Neler yapılması gerektiğiyle ilgili ifadeler var burada. Bunları yapmadığımız için bölgemiz de yani Karabük, Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Samsun'da, biraz daha gittiğimizde de işte Giresun'da, Trabzon'da, Rize ve Artvin'de biliyorsunuz sel baskınlıklarıyla ilgili çok sıkıntılı durumlar var. Buradaki tavsiyelerin yerine getirilmediğini görüyoruz. Araştırdığımızda da yerel yöneticilerle görüştüğümüzde de belirtilmesine rağmen ödenek yetersizliğinden bahsediyorlar Sayın Cumhurbaşkan Yardımcım. Önümüzde bütçe de gelecek. Buradaki depremle ilgili 1 trilyon 28 milyar eğer ayırıyorsak...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Akay, bir dakika ek veriyorum.

CEVDET AKAY (Karabük) – ...bir kısım bu doğal afetlerle ilgili de ödeneklerin ayrılması ve ilgili yerlere aktarılması ve tavsiye edilen hususların hayata geçirilmesi gerekir.

Çok konuşamadım, umarım ikinci bölümde... Başka konular da var.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim.

Şimdi, Sayın Özlale'ye söz vereceğim. Daha sonra Sayın Ocaklı ve Sayın Bakırlıoğlu söz alacaklar.

Sayın Özlale, buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcım, değerli Komisyon üyeleri, bürokratlar, basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, ortada bir kalkınma planı var. 2 tane temel problem görüyoruz: Bir, kalkınma misyonu, kalkınma perspektifi yok; ikincisi, plan da yok. Şimdi, bunu biraz açıklamak lazım: Kalkınma perspektifini burada görmek isterdik, orada neyi kastettiğimizi birazdan anlarız ama ortada plandan çok bir iyi niyet belgesi var yani. Hatta o kadar iyi niyetli bir belge ki orta vadeli programı sizler önümüze getirdiğiniz zaman bizler ayağı yere basan, doğru hazırlanmış, Türkiye'nin gerçeklerini, küresel gelişmelerin gerçeklerini gören bir plan olduğunu görmüştük, program olduğunu görmüştük ve bunu da oldukça olumlu bir şekilde karşılamıştık ama burada önümüzdeki kalkınma planına baktığımız zaman çok iyi niyetli hazırlanmış bir kalkınma planı görüyoruz.

İzinizle, yıllar yılı kalkınma ekonomisi dersi vermiş birisi olarak size çok temel bir şey göstermek istiyorum: Bu, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi, biz kalkınmaya böyle başlarız genelde; yani kalkınma bir vatandaşın, bir insanın hangi ihtiyaçlarını ilk başta giderir? En altta gördüğünüz gibi barınma gibi, gıda gibi, hemen onun üstünde de güvenlik ihtiyaçları vardır, bunlar giderilirse ancak daha sonraki adımlar bu kalkınmanın üzerine yapı taşları olarak konulabilirler. Şimdi, ben biraz kalkınma perspektifinden baktığım zaman, Türkiye'deki bu fiziksel ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyaçlarını şu ana kadar nasıl karşılamışız, bu planda bunlar ne derecede yer alıyor, onlardan biraz bahsetmek istiyorum.

İlk önce “kalkınma” demek, baktığınız zaman, barınma krizinin yaşanmadığı bir ülke demek. Bakın, Covid’den sonra biz barınma krizi yaşıyoruz ve şöyle söyleyeyim size: Bütün dünya, biraz önce Sayın Güneş’in bahsettiği gibi, Covid’den sonra aynı problemleri yaşamıyor, orada ayrışıyoruz. Bakın mesela kira endeksinin reel değişimine, Türkiye diğer ülkelerin çok çok üstünde. Bir barınma krizi var ve kiralar çok yüksek olduğu için, konut fiyatları da çok yüksek olduğu için insanlar kiradan ya da diğer barınma için harcadıkları diğer paradan, tabii ki onlardan vazgeçemiyorlar ve onun yerine ne yapıyorlar? Direkt olarak diğer bütçeden kısıyorlar dolayısıyla çok ciddi bir barınma krizi var. Kalkınma planı bu barınma krizinin nasıl karşılanacağını bir türlü bize anlatmıyor.

“Kalkınma” demek ücretiyle hayatını kazanan emekçinin başını sokacak bir ev bulması demek. Devam ediyorum. Konut fiyatı ortalama ücret... Eğer bugün siz ücretli bir vatandaşsanız yani kazancınızı, gelirinizi sadece ücretle kazanıyorsanız bir konut sahibi olmak sizler için bir hayal ve baktığınız zaman, bu ücret ve konut fiyatına baktığımız zaman Türkiye yine diğer ülkelerden çok olumsuz bir şekilde ayrışıyor. Ve ben isterdim ki bu kalkınma planında biz en azından, Türkiye’nin şu anda en şiddetli yaşadığı barınma krizine çok somut öneriler bulalım fakat böyle bir şey bulmuyoruz.

“Kalkınma” demek -bu planda en önemli ve en olumlu bulduğum şeylerden bir tanesi- afetlere karşı dirençli bir ekonomi, dirençli bir toplum yapısıdır. Gerçekten ben bunu çok önemsiyorum. Peki, gerçekte durum ne; biraz ona bakalım isterseniz. Bakın, bugün Türkiye’de sadece en zengin yüzde 5 yirmi yıldan daha genç binalarda oturuyor. Türkiye’de yoksulların, dar gelirli vatandaşların oturduğu evlere baktığınız zaman üçte 2’si yirmi beş yıldan daha yaşlı evlerde oturuyor. Kentsel dönüşüm şart ve Kentsel Dönüşüm Başkanlığı kurarak da Türkiye’nin bu afetlere karşı dirençli olmasını tek başına sağlayamazsınız. “Kentsel dönüşüm” dediğiniz zaman bunun “yerinde dönüşüm” ilkesine göre yapılması lazım, vatandaşlarımızın kendi oturdukları yerlerden çıkarılmaması lazım. İstanbul’daki gibi, İzmir’deki gibi “kentsel dönüşüm” adı altında vatandaşların yıllardan beri orada oturduğu mahallelerden çıkarılmayıp, ada bazlı bir kentsel dönüşüm yapılması gerekiyor. Burada biz şu anda afetlere karşı hiçbir şekilde dirençli olmayan bir toplum yapısı görüyoruz ve bugün, Allah korusun, bir afet geldiğinde bunun dar gelirli vatandaşlarımızın oturduğu yirmi beş yıldan daha yaşlı evleri vuracağını biliyoruz.

Şimdi, “kalkınma” demek gıdaya erişim demek. Önümüzde çok üzücü bir istatistik var, onu paylaşmak istiyorum. Bu, EUROSTAT’ın TÜİK’ten aldığı veriler. Ekonomik olarak iki günde bir et, tavuk ya da balık içeren bir yemeği karşılayamayanların oranı Türkiye’de üçte 2, yüzde 68. Bakın, iki günde bir et, tavuk ya da balık içeren bir yemeği karşılayamayan bir nüfusumuz var; nüfusumuzun üçte 2’si. TÜİK verileridir bu, EUROSTAT’ın TÜİK’ten aldığı veriler. Dolayısıyla “kalkınma” demek kaliteli gıdaya herkesin erişimi demek.

“Kalkınma” demek aynı zamanda tarım demek. Bütün gelişmiş ülkelere baktığınız zaman yani büyümeyi kalkınmayla taçlandırabilmiş ülkelere baktığınız zaman bu ülkelerin tarımdan çıkmadığını görürsünüz. Avrupa ülkelerine gittiğiniz zaman tarıma çok daha fazla destek olduğunu görürsünüz. Bakın, Türkiye’nin küresel tarım katma değerinden aldığı payın nasıl düştüğünü görüyor musunuz; kişi başına tarım, ormancılık ve balıkçılık katma değerini. Baktığınız zaman, o yüzden gerçekten bir kalkınma planı ortaya koyarsanız eğer gıdaya erişimi ve bunu sağlayacak olan tarım sektörünü bu işin odağına koymamız lazım. Veriler, bizzat TÜİK’in verileri böyle bir tablonun maalesef tam tersinin yaşandığını gösteriyor.

“Kalkınma” demek tarımın ve çiftçinin desteklenmesi demek. Şimdi tarımsal amaçlı transferlerin bütçeden aldığı paya bakalım. Siz her ne kadar çiftiçi desteklediğinizi söylemeniz de rakamlar burada: 2007’de 3,63; şu anda 1,28. Hem tarım girdi fiyatları artıyor hem de sizin bütçe giderleri içinde tarımsal

amaçlı transferlerin oranı düşüyor. Dolayısıyla, bugün bizim tarımda geldiğimiz korkutucu tablo ve bir gıda krizinin ortaya çıkmasının en önemli sebeplerinden bir tanesi kalkınma perspektifli, kalkınma odaklı bir tarım politikamızın maalesef yaşanmaması.

“Kalkınma” demek en başında eşit bir gelir dağılımı demek. Bakın, 2007’de, son on beş yıl içerisinde gelir eşitsizliğinin en çok arttığı 5’inci ülkeyiz. Bizden önceki ülkelere baktığımız zaman, Rusya gibi, Moritanya gibi, Bulgaristan gibi aynı ligde yer almadığımız ülkeleri görüyorsunuz. Dolayısıyla, burada bir büyüme var. Bu büyüme rakamları tabii ki olumlu fakat bu büyümenin bir kalkınmayla desteklendiğini söylemek, bu gelirin, bu pastanın büyürken eşit bir şekilde dağıtıldığını söylemek de çok güç; gelir eşitsizliğinin en çok arttığı 5’inci ülkeyiz.

“Kalkınma” demek yoksulluğun azalması demek. TÜİK’in açık ve yoksulluk sınırının artışından daha az ücret artışları, asgari ücret artışı yaparsanız ve asgari ücret Türkiye’deki neredeyse tüm kayıtlı çalışanların yarısını kapsıyorsa o zaman o ülkede yoksulluğun arttığını görürsünüz ama yoksulluğun artmasından daha olumsuz bir tablo daha var karşımızda; o da çocuk yoksulluğu. “Kalkınma” demek daha az çocuk yoksulluğu demek. Bakın, bugün yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olanların oranına baktığımız zaman Türkiye’de çocuklarımızın yüzde 45,2’si yoksulluk veya sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya. Türkiye’de 7 milyon yoksul çocuk var. 7 milyon yoksul çocuk İrlanda, Norveç, Danimarka gibi ülkelerin nüfusundan daha fazla. Bu kadar fazla yoksul çocuğun olduğu bir yerde ben kalkınma planında çocuk yoksulluğuyla ve çocuk emeğiyle, çocuk işçiliğiyle daha ciddi bir mücadele beklerdim.

Şimdi, dolayısıyla baktığımız zaman kalkınma perspektifinde bizim derslerde öğrettiğimiz, bütün dünyanın kalkınma planlarına koyduğu, yoksulluğun azaltılması, tarımın desteklenmesi, barınma krizinin yaşanmaması gibi eksenlerde maalesef bu kalkınma planında çok somut çözümler görmüyoruz.

Biraz da makro varsayımlardan bahsetmek istiyorum. Şimdi, burada temel hedefler sürdürülebilir yüksek büyüme, sıfır cari açık ve yüzde 5 enflasyon; iyi, güzel. Şimdi, sürdürülebilir ve yüksek büyüme şu anlama geliyor: Bizim kişi başı millî gelirimizin artması anlamına geliyor. Bakın, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım da geçmişte bu terimin üzerinde çok dururdu; orta gelir tuzağı. Bizler çok değil, bundan on sene önce, Türkiye’yi nasıl orta gelirli bir ülkeden yüksek gelirli bir ülke yapma yoluna gideceğimizi konuşurduk, artık bunu konuşmaz olduk. Neden biliyor musunuz? Çünkü orta gelir tuzağını ya da orta gelirli olmayı kanıksadık.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, burada önemli bir noktadan bahsetmek istiyorum. Türkiye’nin millî gelirini kıyaslarken genelde hep satın alma gücü paritesine göre alıyorsunuz. Bunda bana göre bir beis yok, satın alma gücü paritesine göre Türkiye’nin diğer ülkelerle kıyaslamasında herhangi bir sakınca yok. Fakat satın alma gücü paritesine göre bir millî geliri hesapladığınız zaman iki şeyi sağlamanız gerekiyor. Bir, enflasyonu doğru ölçeceksiniz. Şimdi, bugün enflasyonun doğru ölçüldüğü konusunda hepimizin şüpheleri var. İşte, önümüzdeki hafta Maliye Bakanlığının bütçe görüşmelerinde biz TÜİK’i de konuşacağız. Eğer bir ülkede enflasyonu doğru ölçemezseniz satın alma gücü paritesiyle hesapladığınız millî gelir de o zaman, olması gerekenin çok üstünde çıkar. İkincisi de kura müdahale etmemeniz gerekiyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen toparlayalım.

Bir dakika ek süre veriyorum.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Dolayısıyla satın alma gücü paritesi ile milli geliri hesapladıktan sonra orada enflasyonu ve kur müdahalelerini doğru bir şekilde hesaba katmazsanız Türkiye olması gerekenden çok daha iyi bir yerde gözükecektir. Bunu mutlaka sizin dikkatinize sunmak isterim.

Enflasyon meselesi, son elli beş yılda görüyoruz ki -enflasyonda yüzde 5'i hesaplıyorsunuz, bizzat Sayın Merkez Bankası Başkanımız önümüzdeki mayısa kadar enflasyonun artacağını söyledi- 7 tane yüzde 5'ten daha düşük enflasyon yaşadığımız ay var; 3'ü 1970'te, 4'ü 2011'de, 2011'deki küresel koşulları biliyoruz. O yüzden ben yüzde 5 enflasyona nasıl geleceğimizi bu kalkınma planında daha detaylı görmek isterdim, maalesef göremiyoruz.

Son olarak da bir ekonomide hem cari açığı sıfırlamanız hem yüksek büyümeniz hem enflasyonu düşürmenizin iki tane temel yöntemi vardır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Başkanım, bitiriyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen tamamlayalım.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Tamam.

Bunlardan bir tanesi, doğrudan yabancı yatırımları çekmeniz gerekir. İkincisi de verimliliği sağlamanız gerekir; turizme girmiyorum bile. Şimdi, hemen, baktığınız zaman yatırımı çekmek düşük risk primiyle olur. Türkiye şu anda Mısır'dan sonra gelişmekte olan ülkeler arasında risk priminin en yüksek olduğu ülke. Dolayısıyla buradan biz kaliteli bir yabancı yatırım çekemeyiz. İkincisi, yatırım çekmek kurumsal gelişmişlik ve inovasyonla olur. Tabii ki Türkiye doğrudan yabancı yatırım çekip bu ülkeyi, bu coğrafyayı bir cazibe merkezi hâline getirmektedir ama bir sonrakilere baktığınız zaman hesap verebilirlik, siyasi istikrar, hükümetin etkinliği, düzenleme kalitesi, hukukun üstünlüğü, yolsuzluk gibi yerlerde biz devamlı geriye doğru gidiyoruz. Bütün bu eksenlerde bir gelişme gösteremezsek o zaman bizim orta, uzun dönemde doğrudan yabancı yatırımı istediğiniz -Türkiye'nin o cari işlemler açığını tasarruf açığı olarak da görürseniz- o tasarruf açığını giderebilecek bir doğrudan yabancı yatırımı da çekmemiz neredeyse mümkün değil. Bir de tabii ki verimliliği sağlamak ama...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Süremi aştığım için verimlilik sağlamayı salı günü, yarınki konuşmada bahsedeceğim.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim.

Sayın Ocaklı, buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Sayın Başkanım, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcım, değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Önce, hakikaten, İsrail'in Filistin üzerinde uyguladığı şiddet noktasında gerçekten hepimiz çok üzgünüz ama ben ülkemin ve iktidarımın bu konuda yeterince sorumluluğu alıp daha fazla yaptırım yapmaması noktasında bir kere Sayın Cumhurbaşkan Yardımcıma bu eleştirimi yapayım. Yani ne yapabildik bayraklarımızı yarıya indirmek, illerimizde gösteriler yapmak dışında? Ticaret ve ekonomiyi özellikle zora sokacak daha cesur adımlar atabildik ve Türkiye mazlum halklar için biraz daha rol üstlenebilirdi, bunda eksik kaldık; önce bunu söylemek isterim.

Konumuz, kalkınma planı. Kalkınma planının tabii bir kısmını, tamamını olmasa bile başlıklarıyla değerlendirdiğimizde özeti şu: Aslında “Yapılacak, edilecek...” “cek”le, “cak”la biten bir planla karşı karşıyayız. Şimdi, eğer bir şey vadediyorsanız önce geçmişte ne yaptığınıza bir bakmamız gerekiyor.

Dolayısıyla yirmi bir yıllık ekonomi istikrarınıza bir baktığımızda, bu söylenenlerin çok karşılığının olmadığı vatandaş tarafından biliniyor. Türkiye’de vatandaşlar şu hâle geldi: Şimdi, bizim Karadeniz’de Rıza dayı diye birisi vardı. Biz çocukken bizi çalıştırdı; ormandan ağacı keserdik, bir de soymamız gerekiyordu, yol da yok. Onları yapmak için kurnazca bir yol buldu, akılcı bir yoldu. Onları bize dereye attırırdı, dereden aşağıya inene kadar kütükler soyulur, hazır hâle gelir, aşağıda da biz o kütükleri alıp... O ticaretini yapar, biz de yevmiyemizi alırdık. Şimdi, ben Türkiye’nin vatandaşlarını o kütüklere benzetmeye başladım; iyice soyulduk. Ekonomi gerçekten şu anda çok kötü durumda. Kötü yönetim nedeniyle ülkemizde emekliler yani şu yakın tarihte verdiğimiz 5 bin lirayla avutacak kadar kötü olmuş, her düzenleme -üzülerek söylüyorum- şu anda vatandaşın aleyhinedir. Özellikle yeni gelen günübirlik kiralamalarla ilgili düzenlemelerdeki aksaklıkları daha önce söylememize rağmen, muhtemelen yine Genel Kurula gidecek ve geçecek. Büyük haksızlıklar var; bu düzenlemeler Genel Kurula gitmeden evvel pekâlâ rızayla paylaşılabilir, yapılabilir şeylerdir, bunlar... Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, ben size Rize’de de iletmıştim bunların bir kısmını, bizim hassasiyetlerimiz var; seçim bölgemizde özellikle sadece geçim kaynağımız olan ÇAYKUR’un özelleştirilmemesi ya da herhangi bir biçimde teminat verilmemesine ilişkin bir cümleyi duymak bu tarımı yapan insanların hakkıdır. Buna hâlâ cevap vermediniz. Bu, çok önemli bizim için; umarım, bu sefer vereceksiniz.

Şimdi, kalkınma planında elbette ki en önemli vurgu dirençli şehirler, dirençli ekonomi, dirençli toplum. İnanılmaz güzel, kulağa çok iyi geliyor ama şimdi vardığımız noktada hedeflediğimiz şeylere baktığımızda “dirençli şehirler” deyince yakın tarihlerden beri tekrerrür eden, devam eden bir deprem gerçeğiyle karşı karşıyayız ve bu deprem gerçeğinde ne yazık ki yine deprem konutlarının finansmanı amaçlı yaptığımız tedarikte planlamaya açtığınız alanların ihtiyaç duyulan alanlar kadar değil de 3 misli kadar olması hâli; kaldı ki bu alanların da koordinatları dâhil tespit edeceğimiz teknik heyetlerle yeniden değerlendirilip yapılması teklifimiz de kabul edilmedi ve -muhtemelen iyi niyetlidirler planlayan arkadaşlar, bir itirazımız yok ama- büyük ormanlıklar, zeytinlikler ve meraların bu konut imarına açılması hâli yine toplum karşısında bir vicdan yararı açmıştır.

O nedenle “dirençli şehirler” ve “dirençli ekonomi” dediğimizde güzel ama ekonomide dirençli mirençli de değiliz, yirmi yılın sonunda geldiğimiz noktada hakikaten geçinemez durum; öğrenciler, çalışanlar, işçiler, emekliler, bunların hiçbirisi... Hepimiz biliyoruz bunu, kafamızı kuma gömmeye gerek yok, bunda zorda olduğumuzu biliyoruz yani. Dolayısıyla “dirençli toplum” demekle de... Evet, toplumun buna ihtiyacı var ama toplum veya işte bütün sınıflar en ezilen katmanlar olarak ne yazık ki karşımızda. Bunları aşmanın en kolay yolu, aslında, gerçekten de siyaseten bir uzlaşi içinde olabilmekten geçiyor ama bunu da sağlayamıyoruz. Neden sağlayamıyoruz? Çünkü iktidar ile muhalefet arasında şöyle keskin bir sınır var: Muhalefetin verdiği hiçbir önerge -altını çizerek söylüyorum- karşılık bulmuyor ama iktidarın öne sürdüğü her türlü yasa teklifi de karşılıksız bir biçimde oylama zamanında milletvekillerinin salona girmesiyle tamamlanıyor. Böyle bir uzlaşma geleneğiyle yani böyle bir sistemle daha doğrusu, bir uzlaşi sağlamamız çok mümkün görünmüyor. O yüzden Genel Kurula gitmeden önce gerek burada teklif edilen şeylerin özellikle ihtisas komisyonlarında mutlaka görüşülmesi, oradan Plan ve Bütçe Komisyonuna özellikle bütçe kısmıyla ilgili alanların gelmesi, iş yükünün azaltılması ve ihtisas komisyonunda olan arkadaşlarımızın da görüşlerinin mutlaka alınmak suretiyle planlamanın yapılması en doğru olan şeydir diye düşünüyorum. O nedenle vaktimin tamamını kullanmak önemli değildir. Kısaca söylediğim budur. Umarım dikkate alınabiliriz, umarım burada bize kalkınma planında önerilen, düşünülen şeyler gerçek olabilir ama Türkiye toplumunun -üzülerek söylüyorum, en azından bu dört beş günlük süre içerisinde yaptığımız temaslarda- bu kalkınma planına çok güveninin olmadığını da açıkça söyleyeyim.

Saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tartışmakta olduğumuz, görüşmekte olduğumuz On İkinci Kalkınma Planı’nı incelediğimiz zaman belki de en dikkat çeken bölümü ikinci bölümde yer alan “Uzun Vadeli (2024-2053) Gelişmenin Stratejisi” ve On İkinci Kalkınma Planı’nın temel amaç ve ilkeleri ve hedef ve politikalar bölümü hakikaten de dikkat çekmekte.

Şimdi, burada ciddi hedefler konulmuş; benden önceki milletvekili arkadaşlarımızın da belirttiği gibi, ciddi hedefler konulmuş. En iddialı hedeflerden bir tanesi 2053 yılında dünyadaki ilk 10 ekonomi arasında yer almak, dönem sonunda imalat sanayisinin gayrisafi yurt içi hasıla içindeki payının yüzde 30’u aşmasını sağlamak, belki de gene önemli iddialardan bir tanesi yüksek teknolojlili sanayilerin imalat sanayisi ihracatındaki payını yüzde 3’ten yüzde 17’ye çıkartmak, savunma sanayisi ihracatında ilk 5 ülke arasında yer almak, markalaşmanın desteklenerek dünyanın en değerli 100 markası arasında en az 5 markaya sahip olmak... Devam ediyor bu şekilde. Mesela, en az 5 üniversitemizin dünyadaki ilk 100 üniversite arasına girmesi gibi, küresel mal ticaretinden alınan payı yüzde 2’nin üzerine çıkartmak gibi çok iddialı hedefler konulmuş.

Esasında, bu hedefler ayrı ayrı birlikte değerlendirildiği zaman hepsi birbiriyle bağlantılı. Yani eğer sizin dünya mal ticaretindeki, ihracatındaki payınız yüzde 2’yi geçiyorsa dünyadaki ilk 10 ekonomi arasında yer almanız doğaldır veyahut da yüksek teknolojlili ürünlerin ihracat içindeki payını yüzde 17’lere çıkartabiliyorsanız şayet zaten dünyanın en büyük ekonomileri arasına girersiniz ancak bunlar ne kadar gerçekçi? Esasında, burada hepimizin tartışması gereken konulardan bir tanesi bu. Bunu tartışmak için de öncelikle bu iddia sahiplerinin önceki performanslarına bakmak lazım. Hatta bununla alakalı güzel bir söz var, “Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz.” diye bir şey var.

Bilindiği gibi Onuncu Kalkınma Planı’nı arkadaşlarımız izah ettiler. Onuncu Kalkınma Planı’nda konulan hedeflerde hakikaten de yüzde 100’lük sapmalar var. Onuncu Kalkınma Planı’nda millî gelirin 2 trilyon dolar olması öngörüliyordu, mevcutta 2023 yılında kabaca 1 trilyon dolarlık bir millî gelir var. Yani ne oluyor? Yüzde 100’lük bir sapma var. Kişi başına gelir 25 bin dolar hesaplanmıştı, 12.500 dolar civarında gerçekleşme var; yüzde 100 bir sapma var. Yani buradan yola çıkarak baktığımız zaman iddia sahiplerinin geçmiş karnesinin kırık olduğunu görmekteyiz ve bu hedefleri tutturmanın zor olduğunu tahmin etmekteyiz. Ama tek tek bakmak lazım; önce mevcut durumlara bakmak lazım yani hedef neydi? İlk 10 ekonomi arasında olmak; şu an durumumuz ne? İşte, IMF 2023 yılı için 19’uncu sırada olacağımızı söylüyordu; daha sonra revize etti, 17’nci sıraya çekti. 2028’deki öngörüsü de -hatta bizden yani bizim orta vadeli planımızdaki rakamlardan daha da bonkör davranmış Türkiye’ye- 17’nci sırada sıramızı koruyacağımızı yani 17’nci sırada olacağımızı öngörmekte. 2028 öngörülerine baktığımız zaman şu anda 16’ncı sırada olan Endonezya’nın 2028’de 13’üncü sıraya, 13’üncü sırada yer alan Güney Kore’nin 12’nci sıraya, 12’nci sırada bulunan Meksika’nın 11’inci sıraya, 5’inci sırada bulunan Hindistan’ın da 3’üncü sıraya çıkacağı öngörülmekte ama Türkiye yerinde sabit durmakta ve bizim iddiamız var: 2053 yılında ilk 10 ekonomi arasına girmek. Ha, bu arada 2014 yılında 938 milyar dolarlık millî gelirle 16’nci sırada olduğumuzu yani görece sıralamalarda geride olduğumuzu bilmek lazım. Bu listedeki 2023 verilerine bakıldığı zaman da, hedefimiz ilk 10 ya, ilk 10’da kim varmış, 10’uncu sırada kim varmış? Kanada varmış. Kanada’nın şu anki millî geliri 2 trilyon 117 milyar dolar yani aramızda ciddi bir makas var; 1 trilyon dolarlık bir makas bulunmakta.

Benim önemsedığım hedeflerden bir tanesi, ihracatımızdaki yüksek teknoloji ürünlerinin payının yüzde 3'ten yüzde 17'ye çıkartılması. Yıllardan beri bununla ilgili konulan hedef yüzde 5'ti ancak genele baktığımızda, yıllara baktığımız zaman bu payın 2,5 ile 3,5 arasında değiştiğini görmekteyiz. Mevcut duruma baktığımız zaman, en son 2023'ün Ocak-Ağustos verilerine baktığımız zaman şu anda 3,6; geçen sene aynı dönemde bu oran da yüzde 2,8'miş; 3,6'ya bir çıkış söz konusu bakıldığı zaman.

İhracatımızın yapısına baktığımız zaman, gene aynı dönemde 2022'nin Ocak-Ağustos rakamlarına baktığımız zaman 73 milyar liralık bir ticaret açığımız bulunmakta. Ne yazık ki bu rakam 2023 yılında, aynı dönemde 82 milyar dolara kadar çıkmış.

Değişik bir sıkıntımız da şu: 2022 yılının aynı döneminde yani Ocak-Ağustos döneminde ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 69 iken bu sene yüzde 66,7'ye gerilemiş, benzer şekilde ticaret hadlerinde de ciddi gerilemeler söz konusu. Peki, ne yapmak lazım? Böyle bir ihracat yapımız varken böylesine bir iddiayı nasıl gerçekleştirebiliriz? Bu konudaki literatürü taradığımız zaman bu hedeflere ulaşmak için yapılması gerekenler belli. Nedir? Tasarrufların etkin yatırımlara dönüştürülmesi, nitelikli eğitim, nitelikli insan gücü istihdamı, beşerî sermayenin güçlü olması, transit ticarete açıklık ve doğrudan yabancı sermaye girişi sağlandığı takdirde bu söylemiş olduğumuz rakamlara, hedeflere ulaşmamız mümkün. Peki, mevcut ne? Mesela, beşerî sermayede mevcutta ne durumdayız, onu bir incelememiz lazım. Bu konuda Dünya Ekonomik Forumunun hazırlamış olduğu Küresel Rekabet Endeksi var, raporu var; buna baktığımız zaman -en son yayınlandığı tarih 2019 senesiydi- Türkiye'nin mevcut iş gücü becerileri sıralamalarında çok ciddi düşüşler var. Türkiye, iş başında eğitim konusunda dünyada 122'nci, mesleki eğitimin kalitesi konusunda 128'inci, mezunların becerisi ve donanımı konusunda 103'üncü, aktif nüfus içinde dijital becerilerin varlığı konusunda ise -bu önemli yani dijital beceri önümüzdeki süreçte çok önemli olacak- 116'ncı sırada. Türkiye'nin genel sıralaması da 61'inci sırada; geçmiş yıllara baktığımız zaman 40 ile 45 arasında seyretmekteydi, 2019 Raporu'nda 61'inci sıraya düşmüş bulunmaktayız.

Yine, Dünya Ekonomik Forumu'nun Geleceğin İşleri 2020 Raporu'nda teknolojik değişimin bazı becerilere olan talebi azaltmasının yanında analitik düşünce, yaratıcılık ve eleştirel düşünme gibi temel becerilere olan talebi artıracığı öngörülmektedir. Dünyada, bu dijital dönüşümle -ki kalkınma planında sık sık bu dijital dönüşüme atıf da var- birlikte teknolojinin kullanımı da zorunlu beceriler arasına girmiş durumda. Türkiye aktif popülasyon içinde dijital becerileri en düşük OECD ülkesi konumunda ve gene OECD tarafından yapılmış olan bir araştırmaya, 16-65 yaş grubundaki yetişkin becerilerinin anketine baktığımız zaman sonuçlar hakikaten de Türkiye için iç açıcı değil, hele bu hedeflere ulaşmak için hiç iç açıcı değil. Bu araştırmanın sonucunda, 16-65 yaş grubundaki deneklerle yapılan araştırmada, Türkiye Yetişkin Becerileri Anketi 2015 sonuçlarında OECD ülkeleri arasında Şili'den sonra en düşük ortalama sözel ve sayısal beceri yetkinliği puanına sahip ülkedir. Başka şeyler de söylenmiş, burada şu söylenmekte: "Okuma yazma ve işlem becerileri iş yerinde ve günlük hayatta çok az kullanılmakta, becerilerin iş gücü piyasasındaki getirileri diğer OECD ülkeleriyle kıyaslanmayacak derecede sınırlıdır."

Bir diğer husus, eğer bizim ihracattaki yüksek teknoloji ürünü artırmamız gerekiyorsa doğrudan yabancı sermaye girişini artırmamız gerekmekte; teknoloji transferi açısından önemli, şart.

Aynı zamanda, bu kalkınma planındaki hedeflerinizden bir tanesi Türkiye'yi dünyada en fazla doğrudan yabancı sermaye girişinin olduğu ülkelerden biri hâline getirmek. Peki, mevcut durum ne? Şu anda 2022 rakamına baktığımız zaman 13 milyar 364 milyon dolarlık bir doğrudan yabancı yatırımcı geliri var ama bu rakam 2015 yılında 19 milyar dolar seviyesindeydi. Yıllar içerisinde baktığımız zaman sermaye yatırımlarının, sermaye girişlerinin düştüğünü ve gayrimenkul girişlerinin

arttığını görmekteyiz. Sektörel açıdan baktığımız zaman da ağırlık olarak hizmet sektörünün olduğunu, teknolojik yatırımların azaldığını ve özellikle de son yıllarda perakende satış sektöründe yabancıların ülkemize geldiğini görmekteyiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM (Konya) – Bir dakika ek süre veriyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Peki, neden bu azalma var? Ya, bu konuda hazırlanmış bazı raporlar var, esasında TÜRMOB’un güzel bir raporu var; bu rapora baktığımız zaman Türkiye’deki UDY’nin yani uluslararası doğrudan yatırımların özellikle 2005 yılından sonra çok ciddi arttığını, 20 milyar dolarlara kadar çıktığını görmekteyiz; bunun nedeni de AB’yle üyeliğe adım attığımız tarihtir 2005, 2006 yılları. Bu süreç içerisinde yurt dışından çok ciddi bir doğrudan yatırım söz konusu iken, ne zaman, işte, 2016 referandumu, yeni hükümet sistemi, yeni sistem, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, kaybolan güven, işte, Demokrasi Endeksi’nde dünyadaki hibrit demokrasiler arasına girmiş olmamız, otoriter rejimler arasına girmiş olmamız, bu gibi sebeplerden dolayı ne yazık ki çok büyük avantajı olmasına rağmen Türkiye uluslararası yatırımlar konusunda sınıfta kalmış durumdadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yani söylemek istediğim şey -daha girmemiz gereken birçok konu var da- bu şartlar altında bizim bu hedefleri yapabilme becerimiz ve şansımız ne yazık ki yoktur, en azından sizin iktidarınız döneminde yoktur; inşallah, iktidar değişir, iyi kadrolar gelir de bu hedefleri gerçekleştiririz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırlioğlu, teşekkür ediyorum.

Sayın Erdem, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

MUSTAFA ERDEM (Antalya) – Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Sayın Komisyon üyeleri, sayın bürokratlar, çok değerli basınımızın emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, bu planlama süreçleri ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda kamunun, bürokratların, özel sektörün, sivil toplum örgütlerinin ve akademisyenlerin deneyimleri ve birikimleri çerçevesinde ülkemizin geleceğini belirlemeye ve bir vizyon oluşturmaya dönük çalışmalaradır. Öncelikle şunu belirtmek isterim ki aylar süren çalışmalar sonucu hazırlanan bu planların Meclise ve kamuoyuna çok kısa sürede sunulması ve kısıtlı zamanda görüşülmesi kabul edilir bir gerçek değil. Beş yıllık kalkınma planı hazırlayacaksınız, bir hafta önce Meclise ve kamuoyuna sunacaksınız, iki gün Komisyonla tartışıp konuyu kapatacaksınız; bu âdeti “Anayasa gereği bunu hazırlamak zorundayız; hazırlayıp sunalım, konuyu bir an önce kapatalım, plana muhalefet edilmesin, başka katkı sağlanmasın.” çabası gibi algılanmaktadır. Bu gayretin sebebi ise planın içeriğinde saklı; On İkinci Kalkınma Planı’nda, iktidarın hazırladığı diğer kalkınma planları gibi, birtakım gerçekleri gizleme, acı gerçekleri göz ardı etme çabası içerisinde; planı hazırlayanlar özel olarak bunun için bir çaba sarf etmiş. Planda bütün kusur küresel krizlere, salgınlara, savaşlara yani AKP iktidarının kötü yönetim biçiminin dışında ne varsa ona bağlanmış. Her şeyden önce bu ülkenin geleceğiyle ilgili bir planlama yapacak samimi olmak zorundayız, samimi olmayan planlar ülkeyi daha iyi bir konuma taşıyamaz; sorunları görmezden gelerek, bu sorunların sebeplerini görmezden gelerek, rakamları gizleyerek, sorunların kaynağını sürekli başka yerlerde arayarak başarılı bir çalışma maalesef yürütemeyiz.

Diğer taraftan çok ilginç bir konu da yirmi bir yıldır ülkede iktidarda olan ve söylediğim gibi, daha önce de kalkınma planları hazırlayan bir iktidarın sorunların sebebi kendileri değilmiş gibi davranmaları ve buna yönelik hedefler koymaları. Planda “demokrasi” deniliyor, “hukuk” deniliyor, “adalet” deniliyor, “gelir adaleti” deniliyor, “özgürlükler” deniliyor, “çevre” deniliyor, “kadın” deniliyor, “gençlik” deniliyor, tüm sorunlu alanlardan bahsediliyor ama “Bu sorunları kim yaratıyor? Bu sorunlar iktidarlarınız döneminde neden çözülmedi? Daha önceki kalkınma planlarında konulan hedeflerde nereye gittiniz?” bunlardan maalesef hiç bahsedilmiyor.

2024-2028 yılları arasındaki süreyi kapsayan On İkinci Kalkınma Planı’nın bazı hedefleri de şu şekilde sıralanıyor: Hukukun üstünlüğü, demokrasi, temel hak ve hürriyetlerin güçlendirilmesi, iyi yönetim anlayışının pekiştirilmesi ve kurumsallaştırılması, afetlere dirençli yaşam alanları ve medeniyet temelli, akıllı, sürdürülebilir şehirler, makroekonomik istikrar ve sürdürülebilirlik, her alanda yeşil ve dijital dönüşüm odaklı rekabetçilik, verimlilik temelli, sanayi ağırlıklı, ihracata dayalı nitelikli büyüme, aktif sanayi politikaları, imalat sanayisinde teknoloji odaklı yapısal dönüşüm, sektörel önceliklendirme, enerji ve gıdada arz güvenliği ve kendine yeterlilik, uluslararası iş birliklerinin ve stratejik ortaklıkların güçlendirilmesi. Fakat bugüne kadar AKP Hükûmeti tarafından gerçekleştirilen icraatlar arasında bunları maalesef göremiyoruz. Kanaatim o ki bundan sonraki süreç böyle gelişmez. Gerçeklere baktığımızda, durumları içler acısı olan, ekonomik krizle boğuşan toplumda ülkeyi bu hâle getiren iktidarın bugünkü hâinden çok uzak hedeflerle toplumsal gelişmeyi, kalkınmayı, büyümeyi sağlaması pek mümkün değil. Birtakım rakamlarla, kapitalizmin küresel krizleri ve çıkar savaşlarıyla, bölgesel gerilimler ve savaşlarla ülkenin içinde bulunduğu bu tablo tek başına açıklanamaz. İktidar önce sorumluluklarını ve hatalarını kabul etmeli.

Demokrasi, insan hakları, özgürlükler, adalet olmadan nasıl plan yapılırsa yapılsın başarıya ulaşamaz, ancak yazılı bir metin olarak kâğıt üzerinde kalır. Bu durum, seçim öncesi iktidarın “Enflasyon karşısında ezdirmeyeceğiz.” dediği emekliyi, “Mülakatları kaldıracacağız.” diye heveslendirdiği öğretmenleri seçim sonrasında hüsrana uğratmasına, yine yakın zamanda Tarım Kredi Kooperatifleri marketlerinde yapılan indirim müjdesine benziyor. Müjde var, aslı yok.

Anayasa’nın 166’ncı maddesine dayanarak bu hedefleri koydunuz ama dediğim gibi, şimdiye kadar atmadığınız adımlardan hedef olarak bahsettiğiniz için size maalesef inanasımız gelmiyor. Örneğin, Anayasa Mahkemesi veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarının uygulanmadığı, son verilere göre tutuklu gazeteci sayısının 63 olduğu, 268 habere erişim engeli getirildiği, İstanbul Sözleşmesi’nden çıldıktan sonra kadın cinayetlerinin katlanarak arttığı, ifade özgürlüğünün önündeki en büyük engellerden olan Cumhurbaşkanına hakaret ve Hükûmeti aşağılama suçlamasıyla geçen yıl tam 16.753 kişinin ceza mahkemelerinde hâkim karşısına çıkarıldığı bir ülkede hukukun üstünlüğünün sağlanması için atmanız gereken daha çok adım var.

Bu konuda Türkiye’nin dünyada hangi konumda olduğunu daha iyi anlamak adına bazı endekslere de değinmek isterim. Türkiye, son açıklanan verilere göre 2022 Yılı Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nde 140 ülke arasında 116’ncı, Basın Özgürlüğü Endeksi’nde 180 ülke arasında 165’inci, Demokrasi Endeksi’nde 167 ülke arasında 103’üncü sırada, Sefalet Endeksi’nde ise dünyanın en yoksul 10’uncu ülkesi konumunda. Sormak istiyorum, daha önceki kalkınma planlarında başka şeyler mi hedeflendi de yirmi iki yıllık AKP iktidarında karşımıza çıkan son tablo bu?

Planda dikkati çeken başka bir konu ise gelir adaletsizliğinin sebeplerine ve derin yoksullaşmaya yönelik tespitlerin yapılmamasıdır. Kamunun kaynaklarını yandaşlara peşkeş çeken iktidarın, emekçileri getirdiği durumlardan hiç bahsedilmemiştir. Kur korumalı mevduattan kimler nasıl zengin edildi? Garantili hastane, otoyol, havaalanı projelerine aktarılan kaynakların kamuya zararı ne kadar?

“Faiz sebep, enflasyon sonuç.” ekonomisi ülkeye neler getirdi? Bunlardan hiç bahsedilmemiş ama “şeffaflık” deniyor, “hesap verilebilirlik” deniyor. Yapmayın. Okul öncesi eğitimin önemi vurgulanıyor, çocuklara bir öğle yemeği vermeyi beceremiyorsunuz. Binlerce çocuk okullara ulaşmakta zorlanıyor. “Eğitim” diyorsunuz, öğrenci barınamıyor, karnını doyuramıyor. “Teknoloji” diyorsunuz, yüksek vergilerden ve fiyatlardan insanlar teknolojiye ulaşamıyor. Kalkınma planlarının içeriğini oluşturan bu hedefler Anayasa’nın 166’ncı maddesini yerine getirmek için göstermelik olarak mı belirleniyor, yoksa bu zamana kadar yapılmadığı şekilde gerçekten bu hedeflere ulaşmak için gerekli adımlar atılacak mı? Bunu merak ediyor ve diliyorum ki biz yanılmış oluruz ve gerekli adımlar atılır diyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Erdem.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

Süreniz on dakika.

CAVİT ARI (Antalya) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, değerli bürokratlar, milletvekili arkadaşlarım, Sayın Başkan; ben de öncelikle hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

On İkinci Kalkınma Planı’nı değerlendiriyoruz. İçerisinde değerlendirmeye, eleştirmeye açık çok düzenleme var, öncelikle onu ifade edeyim. Ancak bu değerlendirmeye bir madde üzerinden devam etmek istiyorum çünkü bugün ülkemizin içinde bulunduğu en önemli sorunu, iktidarın yarattığı tabloyu iktidarın gerek kamu düzeni içerisinde gerek sosyal hayat içerisinde toplumun hemen hemen her kesimini etki altına alan uygulamalarıyla alakalı yaşanan bir süreç içerisinde bulunduğumuzu ifade etmek istiyorum. Kalkınma planı içerisinde “Düzenleyici, Denetleyici ve Güvenilir Kamu Yönetimi” başlığı altında, aslında ülkenin iktidar tarafından hangi aşamaya geldiğinin açıkça ifşası niteliğini taşıyan şöyle bir cümle, bir ifade bulunmakta; bakın, deniyor ki: “Kamu politikalarının meşruiyetinin ve etkinliğinin artırılması, toplumsal uyum ve istikrarı sağlamak amacıyla, vatandaşların kamu yönetimine azalma eğiliminde olan güveninin yeniden tesis edilmesine yönelik arayışların güçlendirilmesi.” Evet, ben de gerçekten böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğunu ifade etmek istiyorum çünkü bu iktidar devleti o kadar yozlaştırdı ki, kamu kurumlarını o kadar yozlaştırdı ki bugün birçok kamu kurumu artık o bildiğimiz devlet kurumu ya da birçok görevli, bildiğimiz devlet memuru statüsünden uzaklaştı, siyasetin etkisi altına sokuldu. Sonuç itibarıyla da bugün, toplumun barışık bir toplum olmasından uzaklaştırılan bir dönemi yaşıyoruz. Özellikle de Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte Cumhurbaşkanının, bir taraftan Cumhurbaşkanı ama bir taraftan da bir partinin Genel Başkanı olmasıyla birlikte tamamen siyasallaşan bir devlet görünümüyle vatandaşın alınan kararlara ve uygulamalara karşı ön yargısının artık maalesef arttığı ve toplumdaki huzur ve barışın neredeyse tamamen yok edildiği dönemleri yaşıyoruz. Bu yönüyle baktığımızda, ülkede yeniden toparlanmaya ihtiyaç var, yeniden barışmaya ihtiyaç var, yeniden kamunun gücünün herkese eşit uygulandığının hissedildiği bir döneme ihtiyaç var. Bu ifadeyle gerçekten, burada Hükümet tarafından, iktidar tarafından önemli bir tespitin yapıldığına dair bir durum söz konusu; bunu önemsiyorum, maalesef ki getirilen durum bu.

Geçtiğimiz dönemde de iktidara mensup yöneticilerin, milletvekillerinin şöyle bir alışkanlıkları vardı, klasik alışkanlıkları: Ülkede eğer varsa olumlu bir gelişme -çok nadir de olsa bazen oluyor- “Biz yaptık, iktidar olarak biz becerdik, biz başardık.” ama ne kadar olumsuz uygulama varsa bunları ya dış güçler, işte, son dönemlerde pandemi, efendim, jeopolitik gerilimler... Daha iki aylık savaş döneminde bile Rusya-Ukrayna savaşını ülkenin içinde bulunduğu o kötü ekonomik koşullara, geçmişten gelen tüm olumsuzluklara bile gerekçe yapan -işte, bugün iki yıla yaklaştı ama daha iki aylıktan bile- bu sözleri biz çok duymuştuk. Yani iyi bir şey varsa kendinden ama olumsuzsa -o kadar çok şey var-başkasından bilen bir iktidarla karşı karşıyayız.

Bununla birlikte, bir konu burada dikkatimi çekti çünkü ilk kez kullanıldığını görüyorum: Mülteci krizi. Yani bu mülteci krizinin şimdiye kadarki ülkenin içinde bulunduğu olumsuzluklar yönüyle, Hükümet tarafından sayılan birden fazla gerekçe içerisinde belki de ilk kez sayıldığını görüyorum. Ülkeye kontrolsüz şekilde sokulan, bugün sayısının tam net olarak kaç olduğunu bilmediğimiz, bir sayıya göre 5 milyon, bir sayıya göre 14 milyon gibi açıklamaların olduğu ve Türkiye'nin yol geçen hanına döndürüldüğü, sınır kapılarından elini kolunu sallayarak ülkeye giriş yapan yabancıların yarattığı tabloyu herhâlde ifade ettiğinizi düşünüyorum bu olayla birlikte.

Bu konudan söz açılmışken şunu da ifade edeyim; bakın, bu düzenleme içerisinde şöyle bir cümlenizi de görüyorum; yine göç hareketleriyle ilgili bir ifade, bölüm var: İşte, göç hareketleri, düzensiz göçle mücadele, bu mücadele kapsamında geri göndermeyle ilgili faaliyetlerin artırılması. Bakın, bu konuyu da daha önce de çok tartıştık ve ben bu konunun çok önemli bir konu olduğunu, kontrolsüz gelen yabancılar nedeniyle Türkiye'nin geleceğinin gerçekten büyük risk altında olduğunu, hatta tehlike altında olduğunu ifade etmek istiyorum. Bunu da açık yüreklilikle söylüyoruz çünkü eğer Suriye'den gelenler savaş nedeniyle geldiyse, bugün Suriye'de bir savaş kalmadığını, bayramlarda gidip orada bayramlaşıp geri gelen binlerce, milyonlarca Suriyeli olduğunu biliyoruz veya 2 bin kilometre kadar mesafesi olan Afganistan'dan yanında eşi olmayan, çocuğu olmayan Afgan göçmenlerin, elini kolunu sallayarak o 1.900 kilometre, 2 bin kilometreye yakın mesafeden getirilip araçlarla sınır kapılarına bırakılan yabancıların bu ülkede yaratacağı travmayla ilgili gerçekten büyük sıkıntılar olacağını defalarca söyledik, söylemeye de devam ediyoruz. Ama burada bir taraftan geri göndermenin arttırılacağını söylerken esas itibarıyla da iktidarın bu konuda kafasının karışık olduğunu, bir söylediğinin diğer söylediğini tutmadığını, göçmenlerin gönderilecek mi, gönderilmeyecek mi konusunun net olmadığını ve hatta Sayın Cumhurbaşkanının "Göndereceğiz göçmenleri. Uygun koşullarda evet göndermemiz gerekir." diyen Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı olan Genel Başkanımızı değişik platformlarda şikâyet ettiğini ve bu fikrini eleştirdiğini biliyoruz. Bir taraftan "Bu böyle olmayacak." derken bir taraftan da işte, gönderileceğine dair cılız laflar... Bu konunun netleşmesi lazım. Bakın, göçmen sorunu Türkiye'nin en önemli sorunlarından biridir. Hep söylüyoruz, ekonomi bazen kötü olabilir ama gün gelir, ekonomiyi doğru yönetecek kişiler aracılığıyla düzeltilebilir ama bu konu ülkenin geleceği için büyük risk oluşturmaya devam ediyor. Bunun mutlaka çözüme kavuşması gerekmekte.

Başta söyledik, iktidarın yarattığı tablo gerçekten ülkede önemli bir güvensizlik yaratmakta yani bugün ülkede -en az yüzde 50 diyelim- en az yüzde 50 yani sayısal anlamda 45-50 milyon, hatta iktidara oy vermiş olsa bile birçok vatandaşımızda artık iktidara güven olmadığını söylemek istiyorum çünkü en temel konulardan biri hukuka güvendir, hukuka güven bırakmadınız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı, ilave bir dakika süre veriyorum.

Buyurun lütfen, sözlerinizi toparlayın.

CAVİT ARI (Antalya) – Tamam.

Arkadaşlar, hukuka güven kalmadı bu ülkede. Geçtiğimiz yıl Cumhurbaşkanı Yardımcısının vermiş olduğu resmî bilgiyle, cevapla bakın, hukuka güven yüzde 38 seviyelerindeydi. Eğer bir ülkede hukuka güven yüzde 38'e inmişse bu ülkede hukuk kalmamış demektir, adalet kalmamış demektir.

Yine, kamuda vatandaşımız eşit muamele bekler ancak iktidar kendinden olmayanı, kendine oy vermeyeni yok sayan bir anlayışa hâlâ devam etmekte.

Değerli arkadaşlar, kısacası, bu temel konularda öncelikle iktidarın doğru adımlar atmasına, bu ülkede yeniden belli değerlerin yükselmesine ihtiyaç var. Bu konuların çözülmesi hâlinde diğer konular çözülecektir ancak yirmi bir yıllık AKP iktidarının bu temel konuların hemen hemen çoğunda başarısız olduğunu görüyoruz. Maalesef, bu da bugün yaşanan bütün olumsuzlukların temelidir diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı, teşekkür ediyorum.

Sayın Gürban, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

MEHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) – Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı, Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Komisyonuza teşrif eden bürokratlar, basın mensupları ve katılımcılar; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Cumhuriyetimizin 2’nci yüzyılının ilk kalkınma programının vatanımıza, milletimize hayırlar getirmesini Allah’tan niyaz ederim.

Sayın Cumhurbaşkanımızın “Cumhuriyetimizin 100’üncü yılında dünyanın en büyük ilk 10 ekonomisi arasına gireceğiz.” mottosu maalesef enflasyonda şampiyonlukla sonuçlandı. Türkiye, Mart 2023 verilerine göre 38 üyeli OECD ülkeleri arasında açık ara farkla en yüksek enflasyona sahip durumda. OECD’nin 4 Mayıs’ta güncellenen tüketici fiyatları raporlarına göre, OECD ülkelerinde ortalama yıllık enflasyon mart ayında yüzde 8,8’den yüzde 7,7’ye geriledi. Türkiye ise TÜİK’in yüzde 50,5 olarak açıkladığı mart ayı tüketici enflasyonu verisiyle OECD ülkeleri arasında yine ilk sırada. OECD ülkelerinde yıllık gıda enflasyonu ise mart ayında yüzde 14,9’dan yüzde 14’e geriledi. TÜİK mart ayı gıda ve alkolsüz içecekler kategorisindeki enflasyonu yüzde 67,89 olarak açıklamıştı.

G20 ülkeleri arasında yıllık tüketici enflasyonu yüzde 8’den yüzde 6,9’a geriledi. Türkiye, enflasyonun yüzde 100’ün üzerinde olduğu Arjantin’den sonra en yüksek tüketici enflasyonu oranına sahip G20 üyesi ülke oldu. “Ben ekonomistim.” diyen, “Yüzde 8-9 enflasyonun tehdit ettiği ülkeler var.” diyen “Bizde yüzde 80 var, bize bir şey olmuyor.” modunda konuştuğumuz “Amerika’da, Avrupa’da markette raflar boş, bizim ülkemizde raflar boş değil.” açıklamalar aslında halktan ne kadar kopuk ve ekonomiden ne kadar uzak olduğumuzun en açık kanıtı. İktidarın en büyük propagandalarından olan “ekonomide istikrar” âdeta çökmüş durumda. 2019 yılından bu yana 5 kez Merkez Bankası Başkanı, 4 kez Hazine ve Maliye Bakanı ve sürekli değişen İstatistik Kurumu Başkanı, durumu en sade şekilde özetlemektedir. Acaba bunun, başkanlık sisteminin “güçlü liderlik, hızlı karar”la bağlantısı olabilir mi?

Ayrıca, açıklanan programların beklenti değil de temenni gibi olması ve hedeflerin tutmaması ciddi bir güvensizlik oluşturmakta. 2021’de müthiş bir kampanya gibi açıklanan Türkiye ekonomi modeli çöp oldu. Faiz sebep, enflasyon sonuçtu; burada en büyük motto buydu. Sayın Cumhurbaşkanımız görevde olduğu sürece faizle mücadele edecekti, bu konuda nas oldukça açıktı. Bugün ise tam tersi bir durum söz konusu. Böyle bir belirsizlik sarmalında, çok kısa sürede tam zıt para politikalarının olduğu, bir anda her şeyin değiştiği ortamda yatırımcılar gelir mi? Yatırımcılar, güven ve istikrar ister.

Hatırlarsanız, yakın geçmişte şahlanma dönemlerimiz vardı. Cumhurbaşkanımız 16 Ocak 2020’de Beştepe’de, 2019 yılını değerlendirme toplantısında yaptığı konuşmada şöyle demişti: “Yeni bir şahlanış döneminin kapılarını açıyoruz.” Yine, Sayın Cumhurbaşkanımız 17 Nisan 2021’de “2021 senesini ülkemiz ve milletimiz için bir şahlanış senesine dönüştüreceğiz.” demişti. Yine, Sayın Recep Tayyip Erdoğan 6 Aralık 2022’de TİSK toplantısında “Sunı krizlere sürüklenmeye çalışılan bir Türkiye, bırakınız diz çökmeyi, tam tersine yeni bir şahlanış içine girmiştir ve bu şahlanış devam edecektir.” demişti. Yine, Cumhurbaşkanımız AK PARTİ’nin Meclisteki 27’nci Dönem son grup

toplantısında “‘Türkiye için hemen, şimdi.’ diyerek yeni bir dönemi başlatıyoruz, bu dönemin adı ‘şahlanış dönemi’dir.” diyerek son şahlanış dönemini de başlatmıştı. Bir de bu şahlanışların tümünü gölgede bırakacak bir şahlanış vardı; eski dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, 5 Haziran 2021’de Temmuz ayından itibaren Türkiye ekonomisinin atağa kalkacağını belirterek “Öyle bir sıçrayacak ve büyüyecek ki etrafımızdaki Almanyası, Fransıası, İngilteresi, İtalyası ve hele o her şeye burnunu sokan Amerikası bile çatlayacak, patlayacak.” diye haykırıyordu. Sayın Cumhurbaşkanımız 30 Mart 2015 tarihinde yaptığı bir açıklamada “Hedefimiz 2023 yılında 2 trilyon dolar millî gelire ulaşmak.” diyerek şahlanışın hedefini bile ortaya koymuştu ancak 2022’de yıllık ortalama kurla yıllık millî gelir 905 milyar dolar ederken aynı hesapta kişi başına gelir gayrisafi yurt içi hasılda 10.655 dolar oldu.

2023 henüz açıklanmadı ama 2022’nin altında kalacağı kesin. Maliye Bakanımız “Bu yıl, 2024’te, hatta 2025’te bir şahlanış beklemiyoruz, tersine dönüş zaman alacak.” dedi. Merkez Bankası Başkanımız geçtiğimiz günlerde gelmişti, o da “Enflasyonu 2026’dan önce istediğimiz seviyelere çekemeyiz.” diye burada söyledi ve Sayın Ekonomi Bakanımızı, Maliye Bakanımızı desteklemiş oldu yani sonuç olarak 2 trilyon dolar nerede -hedefimiz 2 trilyon dolardı- gerçekleşen yarısı bile olmadı. Mehmet Şimşek’in “Zorlu koşulların tersine dönmesi zaman alacak.” açıklaması aslında çok acı bir itirafır.

Dünya Bankası üç yıl içinde ülkemize 35 milyar dolar kredi vereceğini açıkladı. Bu 35 milyar dolar kredi Dünya Bankasının... Bildiğiniz üzere, Dünya Bankası IMF’yle benzer bir kuruluş. Orta vadeli programı incelerken finansal hedeflerin açıklandığı bir programda sığınmacıların iş gücüne katılmaya çalışmasını görüyoruz 18’inci ve 19’uncu maddede. Acaba, Dünya Bankasından alınan bu kredilerde sığınmacıların iş gücüne katılması şart olarak mı koşuldu? Bu krediyi Dünya Bankası ülkemize hangi şartlarda sağlıyor? Bu soruyu Dünya Bankası Ülke Direktörü Lopez cevaplamış aslında, Anadolu Ajansına yapmış olduğu bir mülakatta şöyle demiş: “Yönetimin makroekonomik istikrarı yeniden tesis etmek için gösterdiği güçlü kararlılığa ve daha da önemlisi attığı adımlara karşılık vermektedir.” Bu koşullarda ekonomi nasıl düzelecek, işsizlik sorunu nasıl düzelecek, istihdam nasıl artırılacak? Ayrıca, bildiğim kadarıyla da bugüne kadar açıklanan orta vadeli programların hiçbirinde hedefler tutmadı.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürban, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Komisyon üyesi olan milletvekillerimizin söz taleplerini karşılamış bulunmaktayım.

Şimdi Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağız.

Sayın Tanal, sisteme ilk siz girdiniz, sonrasında Sayın Dalgın, sizinle devam edeceğiz.

Buyurun Mahmut Bey .

Süreniz beş dakika.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Değerli milletvekilleri, Değerli Cumhurbaşkanı Yardımcımız, değerli bürokratlar, basın mensupları; hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

On İkinci Kalkınma Planı’na başlıklar şeklinde baktığımız zaman, konut sahibi yapmak veya ucuz konut temin etmek gibi bir planlama veya bir hedef yok. Türkiye’de konutların bu kadar pahalı olduğu, kiralarn yüksek olduğu... Bununla ilgili Mecliste -yüzde 25- Kira Kanunu’yla ilgili ne kadar teklif getirilse de ama, maalesef, böyle bir hedef veya bir planlama yok.

Konut fiyatlarının yüksek olmasının ve kiralara yüksek olmasının nedenlerinden biri de Türkiye’de 400 bin dolar gibi rakamla vatandaşlık karşılığında bu konutların satışa sunulması, vatandaşlık verilmesi; maalesef, mütakabiliyet esası terk edildiği için ve konut karşılığında vatandaşlık verildiği için konutların fiyatları yüksek ve konutlarla ilgili herhangi bir planlama da yok.

Mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarının eğitimiyle ilgili bir cümle geçiyor ancak mevcut olan On İkinci Kalkınma Planı’nda mevsimlik tarım işçilerinin şu anda kaç çocuğunun eğitimden yoksun kaldığı ve ilerde -ne kadar- bu sayının kaç indirileceği hususunda yine tek bir cümle yok.

Ben Şanlıurfa Milletvekiliyim. Şanlıurfa’dan Türkiye’nin 71 iline mevsimlik tarım işçisi gider. Mevsimlik tarım işçisi... Bu yıl için 65 bin öğrenci mevsimlik tarım işçisi olarak gitti Değerli Cumhurbaşkan Yardımcım. Yani ne zaman gidiliyor? Aşağı yukarı martın sonunda yani nisanın başında gidiliyor, kasımın başında da Şanlıurfa’ya, memleketlerine geri dönüyorlar; okullar başlamış oluyor. Bu öğrencilerin yani kaç tanesi ortaokul öğrencisi, kaç tanesi ilkokul öğrencisi; ilkokulun 1’inci, 2’nci, 3’üncü, 4’üncü sınıfı kaç kişi? Yani burada şu anda bununla ilgili herhangi bir sayı, bir çalışma, veri yok ve buradaki hedef nedir, bu da yok; cümleler geçiyor ama hedeflemeler yok.

Gelelim bu çocuk işçiliğiyle ilgili hedeflere. Bununla ilgili mücadeleler geçiyor ancak çocuk işçiliğiyle ilgili şu andaki sayımız ne kadar, biz bunu ileride kaç indireceğiz, bununla ilgili bir veri veya bir hedefleme yok.

Şimdi, bununla birlikte, aynı zamanda burada bölgesel kalkınmayla ilgili konulara değinilmiş, bölgesel eşitsizlikle ilgili cümleler geçiyor ancak -Şanlıurfa özelinde söylüyorum Değerli Cumhurbaşkan Yardımcım- Şanlıurfa özelinde GAP’ın bitirilmesiyle ilgili herhangi bir planlama veya bir hedefleme yok. Eğer GAP projesi Şanlıurfa’da bitirilmiş olursa bu mevsimlik tarım işçisi, 74 ile göç olarak gönderilen, mevsimlik tarım işçisi olarak gönderilen Şanlıurfalılar, kendi Şanlıurfa il merkezinde paralarını kazanmış olacaklar, geçimini yapmış olacaklar, sağlıklı konutlarda kalmış olacaklar ve çocuklar da eğitimden mahrum kalmamış olacak. Benim sizden ricam, bu Türkiye’nin marabasının Şanlıurfalı olmaması lazım. Yani 71 ile Şanlıurfa’dan niye göç gitsin? Konya’da var, İstanbul’da var, Samsun’da var, Trabzon’da var, Rize’de var, Yozgat’ta var, Mersin’de var, Antalya’da var yani haritayı açın, önünüze 71 ilde... Bu 71 ili de söylerken 2021 yılında Şanlıurfa Valisinin yapmış olduğu düzenleme nedeniyle söylüyorum, afaki olarak bunu söylemiyorum.

Kadın sığınmaevi Değerli Cumhurbaşkan Yardımcım... Evet, kanunda 100 bin nüfusu geçen yerlerle ilgili var ama, maalesef, kadın haklarıyla ilgili bu düzenleme planlamada varken bununla ilgili bir mecburiyet konulmadı bugüne kadar burada. Kanun teklifi getirdik “Bunu mecburi hâle getirelim, bunu yapmayanlar görevini kötüye kullanma suçu işlemiş olsun.” dedik; maalesef olmadı.

Kadın istihdamıyla ilgili çok güzel cümleler, sihirli cümleler yazılmış. Yani çok özür dilerim, şu anda kamu kurumundan gelen arkadaşlarımıza baktığımız zaman, ilk önce bu planlamayı, bu hedefleri yapan Strateji ve Bütçe Başkanlığının kendi bünyesinde bu kadın istihdamına riayet edilmemiş. Yani evet, planlamalar düzgün ama uygulama ve takip sistemi maalesef, görebildiğimiz kadarıyla yok burada.

Adalet ve savcı, hâkim ve avukatlarla ilgili güzel cümleler geçiyor ancak olay savcılığı veya hâkimi veya avukatı eğitmenizle, geliştirmenizle bitmiyor Cumhurbaşkan Yardımcım; o kalemdeki personele eğitimle ilgili tek bir cümle yok. Yani mahkeme kalemlerine gidin, mahkeme kalemlerinde personel eksik, olan personel eğitimsiz, meslek içi eğitim verilmiyor. Yurt dışındaki 1 hâkime düşen personel sayısı ile Türkiye’de 1 hâkime düşen personel sayısı arasında dünya kadar farklılık var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Özür dilerim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, ilave bir dakikanızı veriyorum, tamamlayın lütfen.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Ya, ne olur, iki dakika yaparsak çünkü kimse yok. Çok özür dilerim...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, Sayın Tanal, devam edin lütfen.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Siz adaleti savunan eski bir Bakansınız yani bu konuda duyarlılığımızı...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yeni milletvekiliyim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Tamam, yeni milletvekilisiniz ama sizden hassasiyetle istirham ediyorum.

Demokrasinin, adaletin güçlenmesi açısından bazı kurumlar getirdiler. Nedir bu? Türkiye Eşitlik Kurumu. Nedir bu? Kamu Denetçiliği Kurumu. Sizden istirham ediyorum -dünya kadar kanun teklifi verdik- Kamu Denetçiliği Kurumunun kararları tavsiye mahiyetinde olmasın, Kamu Denetçiliği Kurumunun kararları kesin hükümde olsun, bağlayıcı olsun, yerine getirmeyen kurumları suç işlemiş kabul edelim. Kaldı ki Kamu Denetçiliği Kurumu dünyanın tüm ülkelerinde, gelişmiş olan, demokratik dediğimiz ülkelerde resen hareket edebiliyor, hukuk dışı bir eylemden haberdar olur olmaz resen hareket edebiliyor. Bunu resen hâle getirelim.

Son sözlerle şöyle bitiriyorum: 21 Eylül 2023 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’nin 14’üncü maddesi uyarınca, hâkimler zorunlu müdafî lehine maktu vekâlet ücretine hükmetmekten kaçınmaktadır. Bu kanun değişikliği uygulanmamakta, hâkimlerce yok sayılmaktadır. Sizden istirham ediyorum, bu yönetmelik o zaman niçin yayınlandı? Hâkimler uygulanan...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Bitiyor Sayın Başkanım, özür dilerim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, önemli bir konu, tamamlayın lütfen sözlerinizi.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Çok teşekkür ederim duyarlılığınıza.

21 Eylül 2023 Perşembe günü Resmî Gazete’de yayınlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’nin 14’üncü maddesi uyarınca, zorunlu müdafî lehine maktu vekâlet ücretine hükmetmekten hâkimler kaçınmaktadır ısrarla ve burada herhâlde bu yönetmelik olduğu için uygulamıyor hâkimler. Bunu kanun değişikliği hâline getirmek lazım ve bu yönetmeliğin uygulanması açısından Strateji Başkanı olarak Adalet Bakanlığına bu konuda tekrar bir talimat yazılması istirham ediyorum.

Efendim, anlayışınız için de söz verdiğiniz için de dinlendiğiniz için de hepimize teşekkür ederim. Saygılarımla.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tanal, teşekkür ediyorum.

DEVA Partisinden Sayın Dalgın, buyurun lütfen.

Sürenüz beş dakikadır.

BURAK DALGIN (Balıkesir) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, değerli milletvekilleri, bürokratlar ve basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, planın hayırlı olmasını diliyorum, emeği geçenlerin eline sağlık. Kalkınma Planımıza üç açıdan bakalım: Birincisi; vasatlıktan çıkış. Ben doğduğumda Türkiye, dünyanın 18'inci büyük ekonomisiydi; bu yaşa geldim, 19'uncu büyük ekonomi oldu. Ben ilkokula başladığımda Türkiye, Güney Kore'yle aynı seviyedeydi; bu yaşa geldim, Güney Kore'nin kişi başı millî geliri bizi 4'e katladı. Bundan on beş sene önce Orta ve Doğu Avrupa'yı kapsayan 2 tane yatırım fonu kurdum; Türkiye ile Polonya aynı seviyedeydi. Aradan on beş sene geçti, Polonya, bizim 2 katımıza çıktı. Birileri basıp geçiyor. Dünya nüfustaki payımız malum, aşağı yukarı yüzde 1, ekonomisindeki payımız da yüzde 1, ticaretindeki payımız da yüzde 1. Yani karşımızda maalesef bir vasatistan tablosu var.

Şimdi, eğri oturalım doğru konuşalım, buradan çıkmamız lazım ama adım adım olmayacak bu çıkış, başkalarını takip ederek de olmayacak; bir sıçrama stratejisine ihtiyacımız var. Planda, bunun nasıl yapılacağını çok görmedim yani temenniler veya hedefler var ama nasıl yapılacağı konusunu belki yarın birazcık daha konuşuruz.

İkincisi; itibar meselesi, yahut kredibilite daha güncel bir deyimle. Bunu nasıl kazanacağız? 2023 hedeflerinden çeşitli arkadaşlarımız bahsettiler, malum, hedeflerin aşağı yukarı yarısında; 2 trilyon dolar millî gelir hedeflendi, 1 trilyon dolardayız; 25 bin dolar kişi başına millî gelir hedefi, 12.500 dolardayız; 500 milyar dolar ihracat, 250 milyar dolarla yarısında. Tersine kriterlerde de "İşsizlik yüzde 5." denmişti, yüzde 10'da; "Enflasyon düşük, tek hane." denmişti, artık neredeyse -o rivayet muhtelif ama- yüzde 65 diyelim resmî rakamlarla. Şimdi, hedefler konar, olursa olur olmazsa olmaz pek diyemeyiz. Sayın Cumhurbaşkanının güzel bir sözü var "Türkiye'nin anonim şirket gibi yönetilmesini istiyorum." diye. Ben, özel sektörden gelen bir arkadaşınız olarak, hedefleri bu kadar sapan yönetimlere hissedarlar pek iyi gözle bakmazlar, o yüzden bu işin değişmesi lazım diye düşünüyorum.

Uzun vadeli meseleler böyle, kısa vadeli meselelerde de maalesef yeterli bir performansımız yok çünkü Merkez Bankası her sene yüzde 5 enflasyon hedefiyle başlıyor, sonra peyderpey yukarıya doğru gidiyor. Dolar kuru da benzer; OVP'de bundan iki sene önce, ortalama tahmin, bu yıl için dolar kuru 10 liraydı. Nereye geldiğimizi görüyoruz. Yani önümüzdeki yıllar için bir kredibilite oluşturmak için bunun değişmesi lazım çünkü en acısı, ömrümüzden seneler geçiyor. Türkiye'nin kişi başı millî geliri bugün on sene önceyle aynı seviyedeyse hakikaten arada on senelik kaybolan yıllarımız var.

Sayın Mehmet Şimşek bayağı önemli seyahatler yapıyor hem yurt dışı hem yurt içi aktörleri ikna etmek için; burada bir itibar açığı var, bunun telafi edilmesi lazım diye düşünüyorum.

Üçüncüsü ve belki de en önemlisi, temenniler ile sahadaki gerçeklerin uyumu çünkü temenniler var, hepsi de çok kıymetli şeyler. Burada 5 tane önemli eksen belirlenmiş, hakikaten tebrik ediyorum heyeti. Bunların hepsi de birbirinden değerli ve kıymetli adımlar ama tabii, biliyorsunuz, bal demekle ağız tatlanmıyor, bunların nasıl yapılacağına bir bakılması lazım. Çok kısa üzerinden geçelim, vakit darlığımız da var. Şimdi, "İstikrarlı büyüme, güçlü ekonomi" deniyor. Şimdi, dolar kuru ve kamu borcu beş senede 5'e katlandı. Nasıl olacak bu iş? "Yeşil ve dijital dönüşüm" deniyor. Şimdi, internet hızında biz dünyada ilk 100'de yokuz. Ülkemiz Sanayi 4.0'ı bırakın, Sanayi 2.0 seviyesinde İSO'nun bir araştırmasına göre. Ülkeyi yarına taşıyacak bu yeşil dönüşümü, dijital dönüşümü yapacak insanlar beyin göçüyle yurt dışına gidiyorlar. Şimdi, demek ki saha ile temenniler arasında bir kopukluk var.

Üçüncü hedef; nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum. Şimdi, bizim öğrencilerimizin yüzde 40'ı okuduğunu anlamıyor. İngilizce konuşmada Avrupa'da sonuncu durumdayız. Allah'tan bu YouTube veya yabancı film yayınlayan kanallar var -çünkü Millî Eğitim Bakanlığı İngilizce öğretmiyor, bu kadar senedir, elli senedir okullarda İngilizce öğretmeye çalışıyorlar, öğretmediler- yabancı filmler ve videolarla çocuklar en azından İngilizce öğreniyorlar. Üniversitelerimiz her gün barınma krizinden şikâyetçi.

“Afetlere dirençli yaşam alanları” deniyor, çok doğru. Şubat ayındaki depremi hep beraber, çok acı bir şekilde tecrübe ettik. İstanbul ve çevresi de malum ciddi bir deprem riski altında fakat biz kentsel dönüşüme Bağdat Caddesi’nden başlıyoruz, Türkiye’de kentsel dönüşümün başlayacağı yer Bağdat Caddesi mi? Değil.

Son olarak, belki de en önemli olarak “Adaleti esas alan demokratik iyi yönetim” deniyor. Çok doğru fakat biz demokraside ilk 100’e giremiyoruz dünyada, hukukun üstünlüğünde ilk 100’e giremiyoruz, basın hürriyetinde ilk 150’ye giremiyoruz, internet hürriyetinde “özgür değil” kategorisindeyiz; Zimbabve’nin gerisinde, Bangladeş’in gerisinde, Kolombiya’nın gerisinde.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Dalgın, toparlayın lütfen.

BURAK DALGIN (Balıkesir) - Şimdi, bu planın temenniden ibaret kalmaması için bütün bu alanlarda icap eden adımların atılması şart, yoksa bundan beş sene sonra Meclisin 29’uncu Döneminde birileri burada On Üçüncü Plan’ı konuşurken üç aşağı beş yukarı aynı şeyleri, aynı kavramları tekrar ederler; ülkemiz de ilerlememiş olur.

Bu vesileyle çok teşekkür ediyorum, planın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Dalgın, teşekkür ediyorum.

Sayın Sunat, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Sayın Başkan ve sayın milletvekilleri; On İkinci Kalkınma Planı’nı eğitim, politika ve tedbir konuları olarak inceledim. Her beş yıllık kalkınma planında yazılanların genel tekrarı olarak gördüğüm, birkaç da yeni teknoloji ve bilişim teknolojilerinin katıldığı bir plan hazırlanmış ve nitelikli eğitimde giderek kötüleşen bir eğitim sistemiyle karşı karşıyayız. Bu beş yıllık planda okul öncesi eğitimin önemi vurgulanıyor ama hayırseverlerden ve özel sektörden yardım isteniyor. Geçen yıl Millî Eğitim Bakanı Sayın Mahmut Özer, yüz bir yıl içinde yüzde 65 oranından yüzde 99 oranına çıktığından bahsetmişti okul öncesi eğitimin. Son bir yılda kaç tane anaokulu açıldı kimse bilmiyor ve kaç öğretmen atandı, ki bu kadar yükselmeye en az 30 bin öğretmen atanmalıydı, o da olmadı. Bu şartlarda okul öncesi eğitimde nitelikli bir eğitim nasıl olacak, sorgulanması lazım. Yani bu planda okul öncesi eğitimin hiç olmazsa 5 yaş için zorunlu hâle getirileceği yazılmalıydı. Merdiven altı sübyan okullarının giderek artmasının ve çocuklarımızın pedagojik formasyon görmeyen kişilerce eğitilmesinin gelecek için ne büyük sıkıntılar yaratacağını sizlerin takdirine bırakıyorum.

Yine, ekonomik krizin yaşandığı, her kesimin alım gücünün bu kadar düştüğü ve işsizliğin giderek arttığı bir süreçte -ve hemen de düzelmeyeceği ekonomistler tarafından ifade edildiğinde-devlet okullarında okul öncesinden liseyi de içine alacak şekilde en az bir öğün yemek verilmesi yani çocuklarımızın sağlıklı ve dengeli bir beslenmeye sahip olabilmesi fırsat eşitliği açısından da çok önemli olduğundan bunun mutlaka bu plan içinde olması gerektiğini bir kere daha ifade etmek istiyorum.

Sonra, yerinde eğitimin, eğitimin öncelikli ilkelerinden olduğunu bir kere daha hatırlatmak istiyorum. Bu planda köy okullarının tekrar açılmasından hiç bahsedilmemiş, taşınalı eğitimin kaldırılmasından bahsedilmiyor. Taşınalı eğitimle 2022-2023 öğretim yılında 1 milyon 400 bin öğrenci taşınıyor ve maliyet de giderek arttığı için bu çocukların nasıl taşındığını da maalesef bilmiyoruz. 20.600 köy okulunun kapatıldığı ve tarımın da bundan büyük zarar gördüğü göz önüne alındığında bu beş yıllık plana mutlaka köy okullarının açılması ve taşınalı eğitim sisteminin kademeli bir şekilde kaldırılması girmeliydi diyorum.

Yine, bu beş yıllık planda “Yükseköğretime geçiş sistemini merkezî olmaktan çıkaracağız.” denilmeliydi “İlgi, yetenek, ön elemeleri temel alan ve üniversitelerin kendi imkânlarıyla yapacağı geçiş sistemine dönülecektir.” ibaresini görmek isterdim.

Yine, aynı şekilde, baraj kaldırıldı biliyorsunuz ve matematikten sıfır çeken bir öğrenci matematik bölümüne girebilecek hâle geldi. Bu da diplomalı işsizler ordusuna yeni insanların katılacağı anlamına geliyor. Yani burada nicelikten ziyade nitelik maalesef ortadan kalktı.

Yine, günümüzde hâlen eğitimin başat unsurunun öğretmen olduğunu hatırlatmak istiyorum ki planınızda bu da ifade edilmiş. Öğretmen yetiştirme üzerinde maalesef yine durulmamış. Bildiğiniz üzere, 208 devlet ve vakıf üniversitesi var ve en az 100 tane üniversitede eğitim fakültesi var ve ihtiyaca uygun olmadan, plan ve programlar yapılmadan kontenjanların sayısı artmaktadır ve her yıl 40-50 bin öğretmen mezun olmaktadır ve maalesef bunlar “atanamayan öğretmenler” listesine girmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Toparlayın lütfen.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Bitirmek üzereyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen, ilave bir dakika veriyorum.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Hatta iki üç dakika olursa daha da iyi olacak. Önemli olduğu kanaatindeyim.

Şimdi, mülakatın da hani devam etmemesi gerekirken ettirileceği söyleniyor; öğretmen yetiştirmede bir öğretmen olarak, öğretmen yetiştirmiş bir kişi olarak ifade ediyorum, mutlaka ve mutlaka öğretmen liselerinin yeniden açılıp çok zeki çocukların bu liselerde yetiştirilerek üniversiteye devam etmesi önemli.

Yine, bir konu, “Ücretli öğretmenlik kalkacak.” ibaresini ben bu beş yıllık kalkınma planında maalesef görmedim. Yazıktır, günahtır; kölelik sisteminin devam etmesine biz milletvekilleri olarak asla müsaade etmemeliyiz.

Mesleki ve teknik eğitimde meslek edindirerek müfredatı hâlen oluşturamadık, iş yeri ara eleman bulamıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Bitirmek üzereyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Uzatacağım.

Bir dakika daha veriyorum, buyurun lütfen.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Tamam, teşekkür ediyorum Başkan.

Evet, mesleki teknik eğitimde de öğretmen yetiştiremiyoruz. Erkek teknik eğitim, kız teknik eğitim öğretmen okullarını kapattık. Şu anda, pedagojik formasyonla ancak bunları yapmaya çalışıyoruz.

Evet, plan süslenmiş, yapay zekâyla, nesnelerin internetiyle, bilgi ve iletişim teknolojileriyle süslenmiş de öğretmenlerin bilgisayar alacak parası, öğrencilerin de tablet alabilecek durumu yok sayın milletvekilleri.

Ayrıca, öğretmenlik için kariyer basamaklarından bahsedilmiş. Bu, Meslek Kanunu dediğimiz kanunu yeniden ele almak mecburiyetimiz var; böyle bir kariyer basamağı öğretmenler için asla kabul edilemez.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Sunat, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Yanıkömeroğlu.

AYŞE SİBEL YANIKÖMEROĞLU (İstanbul) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İYİ Parti adına, On İkinci Kalkınma Planı'nda yer alan lojistik, ulaştırma, inşaat, mühendislik-mimarlık, teknik müşavirlik ve müteahhitlik hizmetleri konularıyla ilgili görüşlerimizi ileteceğim.

Genel olarak On İkinci Kalkınma Planı'nı değerlendirmek gerekirse, ne yazık ki 2019 yılı On Birinci Kalkınma Planı'nda koyulan hedeflere ulaşılamadığını ve önümüzdeki dört yıl içerisinde yine aynı konularda, aynı hedeflerin planlandığını görmekteyiz. Bu demektir ki sekiz yıllık periyot içinde, kalkınma hedeflerimiz olması gerekenin çok altındadır. Örneğin, Lojistik Performans Endeksi'nde Türkiye için 2023 hedefi 25'inci sıra olarak açıklanmış ancak ülkemiz 2023 yılı endeksinde 38'inci sırada yer alabilmiştir. Bu performans düşüklüğüne rağmen, On İkinci Kalkınma Planı'nda 2028 hedefi yine 25'inci sıra olarak öngörülmektedir. Benzer durum, ne yazık ki lojistik hedefleri içerisinde yer alan diğer başlıklar için de geçerlidir.

Yine, daha önceki kalkınma planlarında “lojistik ve ulaştırma” başlığı altında olmayan, On İkinci Kalkınma Planı'nda havalimanlarına yakın yük ve lojistik merkezlerinin afet lojistik merkezleri olarak kullanılması planlanmıştır. Bu bağlamda, çok yakın bir gelecekte, özellikle İstanbul için beklenen deprem felaketinde Atatürk Havalimanı'nın devre dışı bırakılmış olmasının da ne kadar büyük bir hata olduğunu vurgulamak isterim.

On İkinci Kalkınma Planı'nda çevre dostu ulaştırma sistemi tesis edilmesinden bahsedilmektedir. Ancak bakıyoruz İstanbul Havalimanı'na, kuş göç yollarının üzerinde bulunuyor, hem uçakların güvenliği açısından risk taşıyor hem de ekosisteme zarar veriyor. ÇED raporlarına rağmen göz göre göre bu riskler alınmış ve kuş hareketleri dikkate alınmadan havalimanı inşa edilmiştir.

İnşaat konusuna geldiğimizde; yapı denetim sisteminin iyileştirilmesi, binaların performans seviyelerine göre periyodik yapısal muayene ve denetimlerinin daha verimli bir şekilde yapılması planlanmaktadır. On Birinci Kalkınma Planı'nda benzer hedefler konulmuş olmasına rağmen 6 Şubat depremleri bize bu konuda yol alınmadığını çok açık bir şekilde göstermektedir. Temennimiz afet riski yüksek olan ülkemizde bundan sonra yapı denetim konusunun daha da iyileştirilerek uygulanmasıdır.

Yurt dışı müşavirlik ve müteahhitlik hizmetleri için son dört yıl için koyulan yurt dışı hedefleri de ne yazık ki tutturulamamıştır, ayrıca On İkinci Kalkınma Planı'nda bu hedefler daha da aşağıya çekilmiştir. On İkinci Kalkınma Planı'nda kamu ihale mevzuatının ve uygulamalarının değiştirileceği vurgulanmaktadır, ayrıca kamu alımlarında pazarlık usulünün sadece ivedi ve öngörülmeyen hâllerle sınırlı olarak kullanılacağı belirtilmektedir. Kamu İhale Yasası doğru şekilde uygulandığı sürece bir eksikliği yoktur ancak ne yazık ki uygulamada ciddi yanlışlıklar yapılmaktadır. Birçok ihale, usulüne aykırı bir şekilde yasanın 21/(b) maddesine dayanılarak ihale edilmektedir. Yapılması gereken, yeni ihale usullerinin belirlenmesi değil, mevcut yasaların doğru şekilde uygulanması ve yeterli sahibi tüm inşaat şirketlerine açık, rekabetin yüksek olduğu şeffaf bir ihale sistemi olmasıdır.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yanıkömeroğlu, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Hamşioğlu'na söz vereceğim.

Sayın Hamşioğlu'ndan sonra soru-cevap yapacağız, on dakika süreyle soruları alacağız, daha sonra da Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza söz vereceğiz. Bu arada arkadaşlar, söz talebi olursa ilave süre kullanacağım, o konuyu da özellikle belirtmek isterim.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Hamşioğlu, buyurun lütfen.

SELCAN HAMŞIOĞLU (Tekirdağ) – Sayın Başkan, kıymetli üyeler; bazı arkadaşlarımız konuşurken plandaki sayı ve oran yoğunluğundan yakındılar. Ben kadın, aile, çocuk ve gençlik üzerine olan bölümüyle ilgili söz aldım. Maalesef bu bölümde genelin aksine somut veri neredeyse yok denecek kadar az, dolayısıyla ben de kendi itirazlarımı aynı genellikte dile getirmek zorundayım.

Şimdi, planda kâğıt üzerinde öngörüldüğü gibi biz de aslında her alan ve düzeyde liyakate dayalı eşit temsili destekliyoruz ama bunun olabilmesi için öncelikle kadının çalışmasının işsizliği artırdığını savunan yahut iş isteyen kadınlara “Evdeki işler yetmiyor mu?” diye karşılık veren anlayışta bir değişikliğe gidilmesi gerektiğine inanıyoruz. Aynı şekilde, kimi taciz, tecavüz, cinayet vakalarından sonra o saatte sokakta ne işi olduğu, etek boyu gibi birtakım şeyler üzerinden öldürülene âdeta müstahak olduğu algısı oluşturulmaya dönük bir yol izleniyor, bunu görüyoruz. Dolayısıyla plandaki kadına şiddetle mücadelenin hangi zeminde, hangi esaslar uyarınca yürütüleceğini merak ediyoruz çünkü dediğim gibi, maalesef somut bir yol haritası göremedik. Canilerin kravat takıyor olması mesela affa değer oldukları anlamına gelmeye devam edecek mi? Caydırıcı cezalar ve o cezaları da uygulanabilir kılan aslında infaz mevzuatı talep ediyoruz.

Spor alanında kadın temsiline artırılmasından söz ediliyor, harika ama hep veriyorum, A Millî Kadın Voleybol Takımı örneğimiz var. Oradaki kadınların kadın kimliği üzerinden nasıl karalandığına hep birlikte şahidiz. Bu aslında spora... Bu dile cüret vermek spora yönlendirme değil, tam tersine gençlerimize ”Aman ha, hiç bu işlere girme.” demek anlamına geliyor.

Metinde bazı yerler var, ben şahsen aklımızla alay edildiği kanaatine vardım ister istemez. Aile içi şiddet araştırmalarının istismarı da içerecek şekilde genişletilmesinden söz ediliyor mesela. Keşke yapılabilse ama biz hepimiz araştırmaya lüzum dahi olmayan, ayan beyan ortadaki rezaletlerde bile -burada siyasi parti ayrımı yapmaksızın söylüyorum- çocuğun üstün yararından önce siyasilerin kendi mahallelerinin maalesef üstün yararını gözeterek bu olayları örtbasa giriştiklerini de yine hep beraber yaşadık bu ülkede. Tesadüf bugün H.K.G. davasında karar çıktı, biliyorsunuz. O davanın açılış sürecini hatırlayın: Meslektaşımız -ben gazeteci kökenli bir milletvekiliyim- Timur Soykan bu haberi gündeme ilk getirdiğinde erişim engeli de getirilmişti, iftira attığı da ifade edilmişti, aileye sahip çıkılmıştı ama o ailenin fertleri çok ağır cezalara çarptırıldı bugün.

Çocuk bölümü aynı şekilde çok... Yine ben aklıma hakaret edildiğini düşünüyorum ya da daha doğrusu, alay edildiğini düşünüyorum çünkü orada amaç, aslında “çocuğun yoksunluğunu ortadan kaldırmak, yoksulluğu ortadan kaldırmak, fırsat eşitliği” olarak ifade edilmiş ama biz aylarca maalesef çocuklara okullarda bir öğün yemek verdimi başaramadık. Yani şimdi, pratikteki uygulama bu olunca kâğıt üzerinde istediğiniz kadar süslü cümleler, iddialı cümleler kurun, maalesef inandırıcı olamıyor. Gelişim geriliğinden söz edilmiş mesela. Evet, bu bir gerçek, buna erken müdahaleden söz ediliyor planda ama dediğim gibi, biz aylarca “Çocuklar okula aç gidiyor, beslenmeyi geçtik, doyamıyorlar.” dedik; bodurlaşmadan, zekâ geriliğinden söz ettik, bas bas bağırдық; bir tek öğün ya, bir tek öğün verdimi başaramadık. Üniversite öğrencileri... Artık iki üç günde bir intihar haberi alıyoruz ve aşıktan, yoksulluktan, yoksunluktan kaynaklanıyor çevrelerinin verdiği bilgiye göre.

Planda gençlerle ilgili özgürlükçü bir yaklaşım var, takdirle karşılıyoruz. Muhakeme ve ifade yönlerini güçlendirmeden ve karar alma süreçlerine aktif katılımdan söz ediliyor ama “Emin misiniz?” diye sormadan da alamıyorum ben kendimi çünkü Türkiye’nin sorunu gençlerin bu niteliklere sahip

olmaması değil, bu niteliklerin gereği olarak soru sorduklarında, konuştuklarında, karar alma süreçlerine müdahil olmaya çalıştıklarında karşılaştıkları sert ama çok sert tepki maalesef; çok ağır sonuçları da oldu, can kayıplarına varan bu tepkilerin.

Burada, yine, aslında ilkesel olarak takdirle karşıladığımız eğitim ve rehberlik hizmetlerinde ihtisaslaşma vurgusu var ama kendisine böyle bir hedef koyan iktidardan da biz en kısa sürede nceki Millî Eğitim Bakanının verdiği szn gereği olarak 100 ğrencisi bulunan ilk kademe okullarına rehberlik ve psikolojik danışmanlık ğretmenlerinin atanmasını bekliyoruz. Bir de böyle bir ihtiyaç varken ve bu yerine getirilmemişken “manevi danışman” adı altında sözü edilen ihtisaslaşma ve pedagojik formasyona sahip olmayan imamların da eğitim sistemi içine ve bu alana ikameymiş gibi, alternatifmiş gibi ikame edilmesini de doğru bulmuyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAşKAN MEHMET MUş – Uzatıyorum sürenizi, sözlerinizi toparlayın lütfen.

Buyurun.

SELCAN HAMşIOğLU (Tekirdağ) – Teşekkür ediyorum.

Çok nemsemediğim bir şey daha var: Bu adliyelerde, ocuk dostu mülakat, adli görüşme odaları... Bu maddeyi yazan arkadaşlar o odaları hiç gördüler mi, çok merak ediyorum. Uzağa gitmeye gerek yok, Ankara’da Batı Adliyesinde ocuklarla görüşülen büro bağımlıların test verdiği katta ve perişan hâlde insanlar böyle, kesif bir kokuyla 3, 4, 5 yaşındaki çocukların nlerinden geçiyorlar; o çocuklar bundan nasıl etkileniyor? Görüşme odasını ltfedip bir st kata almışlar, o da ağır ceza davalarının görüldüğü katta yani dışarıda bir hengme, kavga, dövüş var, içeride psikolog insanların geleceğini etkileyecek bir rapor yazacak; nasıl olacak bu ortamda?

Tabii, bizim plana önerilerimiz de var, artık Genel Kurulda ifade edeceğiz ama mesela çocukların cinsel suistimal ve istismarına karşı korunmasıyla ilgili Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ne yükümlülüklerini uygulayacağına dair bir söz göremedik, onu görmek istiyoruz. ILO 190 Sözleşmesi’nin onayıyla ilgili bir söz göremedik, onu görmek istiyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAşKAN MEHMET MUş – Sayın Hamşioğlu, lütfen toparlayın.

SELCAN HAMşIOğLU (Tekirdağ) – Son bir iki cümle...

İstanbul Sözleşmesi’nin fesih kararının hem esas hem de usul açısından ne kadar yanlış olduğuna dair bir itiraz göremedik; ona derhl dnleceğine dair bir vaat duymak istiyoruz aslında.

Ve dediğim gibi, ben gazeteci kkenliyim. Dolayısıyla kadın gazetecilere yönelik mesleki ayrımcılığın da son bulmasını, her meslek kolunda olduğu gibi eşit emeğe eşit takdir ve terfi ve eşit içe eşit ücret gerektiğini önemle vurguluyorum ama hepsinden önce de aile, kadın gibi aslında hepimizi ilgilendiren siyasetst meselelerde de özellikle bu konu Genel Kurula geldiğinde milletvekili arkadaşlarımızdan zahmet edip birbirimizi dinlemek konusunda hassasiyet göstermelerini ve o el kaldırma, indirme işlemini de vicdanlarına uyarak yapmalarını çok rica ediyorum çünkü hepimizin oluğu çocuğu var, hepimizi bağlayan konular bunlar.

Teşekkür ederim.

BAşKAN MEHMET MUş – Sayın Hamşioğlu’na görüşleri için teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi böylece birinci bölüm üzerindeki söz taleplerini karşılamış bulunuyoruz.

On dakika süreyle soru-cevap yapacağız. On dakika soru, akabinde Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız Cevdet Yılmaz’a cevaplaması için süre vereceğiz. Soru soracak olan milletvekillerimiz lütfen sisteme girsinler ve geliş sırasına göre milletvekillerimize on dakika boyunca söz vereceğim.

Sayın Türelî, buyurun lütfen.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Hem soru hem bir öneri... Şimdi, bölümlerden biri “Nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum.” Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı “nitelikli insan” diye bir şey olmaz. “Nitelikli insan-niteliksiz insan” diye bir tanımlama doğru bir tanımlama değil; “nitelikli iş gücü” olur, “nitelikli emek” olur ama “nitelikli insan” olmaz. Daha önce de bu hatalar yapıldı, lütfen o “nitelikli” kelimesini çıkaralım; “yetkin” olabilir, başka bir şey olabilir. Plana, bütün dokümanlara yakışan bir şey olsun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Kastedilen o da...

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Ama “nitelikli insan” “niteliksiz insan”ı getirir. Yani bu doğru bir şey değil. Dediğim gibi, bunu başka birtakım şeylerde kullanırsınız ama olmaz.

Şimdi, 418’inci maddesinde özelleştirmeyle ilgili diyor ki: “Mevcut özelleştirme portföyündeki şirket ve varlıkların özelleştirilmesine devam edilecek. Özelleştirme potansiyeli olan yeni şirket ve varlıkların portföye dâhil edilmesi...” OVP’de baktım, OVP’de de buna ilişkin bir şey yok. Buna ilişkin bir çalışma mı yaptınız yoksa yapacak mısınız? Ne durumdadır yani hangi şirketler, hangi sektörler?

Yine “yeşil dönüşüm” olayı önemli tabii. Hangi sektörler? Yani “sanayi” deniliyor orada, birkaç şey sayılıyor 274’üncü maddede ama özellikle sanayide hangi sektörlerle öncelik verilecek? Buna ilişkin sektörel anlamda bir etki analizi yapıldı mı? Nasıl bir geçiş olacak? Çünkü bunların hepsi bir dönüşüm demek; aynı zamanda hem bir süreç, bir takvim, ona ilişkin birtakım harcamaların yapılması demek. Böyle bir şey mutlaka olmuştur, yoksa “yeşil dönüşüm” deyip bunu sadece önümüze getirdiğinizi düşünmüyorum.

431.4’te “Türkiye Varlık Fonu ve özel sektör tarafından gübre ve petrokimya başta olmak üzere sanayinin ihtiyaç duyduğu yeni yatırımlar hayata geçirilecektir.” deniliyor. Neden Türkiye Varlık Fonu, ben anlamış değilim, her türlü denetimden arı olan bir kurum. Yani kamuda bütçe imkânlarıyla yapılacak işleri neden Türkiye Varlık Fonuna yaptırıyoruz?

Yine, OECD Mali Eylem Görev Gücü (FATF)’ta Türkiye gri listeye alınmıştı; buna ilişkin hiçbir şey göremedim burada, beş yıllık planda. Buna ilişkin bir çalışma var mı? Gri listeden çıkmaya ilişkin ne yapıyorsunuz? Çünkü orada çok ciddi iddialar var biliyorsunuz.

Yine, kredi rating kuruluşlarının notları var, Türkiye hayli spekülâtif seviyede; ona ilişkin de herhangi bir ibare görmedim. Sanki planda bunlar yokmuş gibi davranılıyor. “Doğrudan yabancı yatırım gelsin.” diyorsunuz ama Türkiye’nin kredi notları aşağılarda sürünüyor. Bu konulara ilişkin olarak cevaplarınızı bekliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî, teşekkür ediyorum.

Sisteme giriş sırasına göre söz veriyorum.

Buyurun Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim.

Sayın Cumhurbaşkan Yardımcım, bu planlamanın 223'üncü sayfasında gerek İç Anadolu'yla gerek Doğu Anadolu'yla ve Doğu Karadeniz'le ilgili tarım ürünlerinin limana gitmesine ilişkin bir planlamanız var ancak burada Güneydoğu Anadolu yok. Güneydoğu Anadolu tarıma dayalı ürünlerin deposu olduğu hâlde -ben bir Şanlıurfa Milletvekili olarak- bunu görmemek... Sanki bir ayrıcalık yapılmış durumda.

İki: GAP ne zaman bitirilecek? Bitirilmeyele ilgili, ben planlamada bulamadım, eğer varsa da özür diliyorum, lütfen, bana bunu gösterin, tarih koyun. GAP ne zaman bitecek?

Üç: Şanlıurfa'ya hızlı tren getirilmesiyle ilgili planlama burada hiç yok. Devlet Demiryollarından bahsedilmiş ama Şanlıurfa'nın Devlet Demiryollarıyla ilgili... Hızlı tren ne zaman başlayacak, ne zaman bitirilecek, planlamada göremiyorum.

Dört: Şanlıurfa'da çok önemli bir husus... Cumhurbaşkan Yardımcım, Anadolu meslek liselerinde okuyan Suriyeli öğrencilere öğle yemeği veriliyor, çanta veriliyor, elbise veriliyor, ayakkabı veriliyor. Bu para Avrupa Birliği fonlarından geliyor ancak Suriyeli öğrenci sayısı kadar da Türk öğrencilere veriliyor ama diğer öğrenciler onlar yemek yerken onları izliyor. Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. Benim vatandaşım, öğrencim burada üvey evlat muamelesi görmemeli. Bu uygulamaya ne zaman son verilecek? Hakikaten bu, kabul edilebilir bir durum değil. Oradaki öğrenciler arasında bu... Evet, burada belirtmişsiniz "Nefret duyguları vesaire bitirilecek." ama Sayın Cumhurbaşkanına ne olur deyin ki: "Mahmut Tanal diyor ki: 'Bu muhalefet partilerine 'terörist' demeyin.'" Burada planlamanızda "Nefret duyguları bitirilecek." diyorsunuz ama nefret duyguları, her gün, her konuşmada Sayın Cumhurbaşkanımız bizleri, muhalefet partisini bu dille suçladığı için hakikaten nefret de körükleniyor.

Sizden istirham ediyorum, yazılı olarak çok iyi ama uygulama, pratik ve tatbikat anlamında büyük sıkıntı var.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, başka milletvekilleri de var, beş dakika süremiz kaldı.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Bitirdim, özür dilerim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Dalgın, buyurun lütfen.

BURAK DALGIN (Balıkesir) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımıza benim sorum: Bu kalkınmanın dinamosu hür teşebbüs mü olacak yoksa bir devlet kapitalizmi mi olacak? Çünkü bugün devletimiz bakkallık yapıyor, televizyon kanalı işletiyor, banka kredilerinin yarısını veriyor, ekonominin her alanına direkt oyuncu olarak nüfuz ediyor. Öbür taraftan girişimcinin altına da prangaları bağlıyor; mesela Uber'i yasaklıyor, çeşitli konularda lisanslar getiriyor. Bu işin dinamosu devlet kapitalizmi mi yoksa hür teşebbüs mü?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) – Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız, sunum kitapçığınızda, 17 Ekimde yapmış olduğunuz sunumda "Suyun tarımda etkin ve verimli kullanılması amacıyla mevcut sulama sistemlerinin modernizasyonu ve rehabilitasyonu yapılacak, suyun hacimsel olarak fiyatlandırılması çalışmaları yapılacak ve tasarruf edilen suyla ilave alanların sulamaya açılması sağlanacaktır." şeklinde bir ifade bulunmakta. Buradan çıkaracak olduğumuz sonuç -net olarak cevap almak istiyorum- şu

mudur Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız: Birincisi, öncelikle, bu tarımsal sulamada bildiğimiz sondaj kuyularına sayaç mı takılacak? İkincisi, bunun devamında tarımsal sulamalar özelleştirilecek mi, buradan bunu mu anlıyoruz?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sayın Cumhurbaşkan Yardımcım, burada çevreyle alakalı politika ve tedbirlerde, 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda, diyorsunuz ki: “İkinci ulusal katkı beyanı güncellenecektir.” Evet, 2053 net sıfır var ama bizim ulusal katkı beyanımızda artımdan azaltım var. Bu beyan güncellenecek ve şunu taahhüt edecek miyiz: 2050 yılında karbon net sıfır hedefine biz ulusal katkı beyanında yer verecek miyiz? Çevre bölümünde yoktu.

Bir de şöyle bir sıkıntımız var: Ne yazık ki ülkemizdeki yer üstü su kaynaklarının yüzde 23’ü kirlı, yüzde 40’ı çok kirlı. Bunun en büyük sebeplerinden bir tanesi atık su arıtma tesislerinin doğru düzgün çalışmaması. Atık su arıtma tesislerinin ancak yüzde 40’ı çalışır durumda, yüzde 60’ı çalışamaz durumda ve çok ciddi bir revizyona ve yeniden yapılanmaya ihtiyaç var. Bununla ilgili herhangi bir eyleminiz ve politikanız olacak mı? Bunları sormak istemiştım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Ocaklı, buyurun lütfen.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Sayın Cumhurbaşkanım, 916’ya 5’inci maddedeki “Tüm adalet, hizmet binaları engellilerin kolay erişimine uygun hâle getirilecektir.” cümlesi... Yirmi bir yılda tamamlanmış olmalıydı. Tamamlanmadı mı, yeniler için mi söyleniyor bu? Bu kapsam dışında kalan diğer konutlar için, engelliler için düzenlemeyle ilgili herhangi bir söz yok. Bununla ilgili bir tedbir alınmasını düşünüyor musunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Sunat, buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; mesleki eğitim üzerinde çok durulmuş, güzel de maddeler var ama bu mesleki eğitim merkezleri dediğimiz çıraklık okulları değerlendirildiğinde, biliyorsunuz geçen yıl 159 binden 1 milyon 400 bine yükselen bir mesleki eğitim merkezi yapısı yapılanması oldu. Burada daha çok meslek liselerinden devamsız öğrenciler buraya aktarıldı ama şirketlerin en büyük kısmı yani yüzde 60’a yakını devletin teşvikinden faydalanmak üzere -çünkü asgari ücretin yarısını devlet ödüyor, fatura etmek için- yirmi yedi hafta yani altı buçuk ay süren ustalık-kalfalık belgesi almak için çalışanlarını kaydettiler.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Bu önemli bir konu Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Bu, çırak yetiştirmek değil, şirketlerin çalışanlarını bu kapsama alarak sigorta giderini ve asgari ücretin yarısını devlete fatura etmekte. Nereden? İşsizlik Sigortası Fonu’ndan bu paralar maalesef yatıyor. Peki, gerçekten dört yıl okuyan kalfa, çırak olacak çocuklar meslek öğrenebiliyorlar mı? Getir götür işleri yaparak çocuk işçi oluyorlar sayın milletvekilleri çünkü 1 usta öğreticiye 40 öğrenci düşüyor. Madem mesleki eğitime bu kadar önem veriyoruz, ara elemana ihtiyaç duyuyoruz, sadece nicelik açısından önem verdiğiniz ama niteliğe bakmadığınız uygulamalarınıza son vermenizi rica ediyorum.

Dünya içinde ilk 500'e giren üniversitemiz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Sunat, teşekkür ediyorum.

Tamamlayın lütfen, diğer milletvekillerimiz de var.

Buyurun lütfen.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Çok ilgimi çekti, planınızda 2028'e kadar ilk 500'e 10 üniversite girecek ama -yine planın içinde bir cümlede okudum hangi sayfa hatırlamıyorum- 2053 yılını referans göstermişsiniz “İlk 100 içine 5 üniversite girecek.” demişsiniz; vallahi, uzak bir şey, lütfen biraz daha hızlandıralım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri süremiz doldu; yalnız, 2 milletvekilimiz var, onların soruları olacak, onları da karşılayacağım.

Sayın Aksu, buyurun lütfen.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, burada hedeflerden sapmalar konusu üzerinde çok duruldu; acaba pandemi, savaş, gıda ve enerji krizi gibi bu son konjonktürel sebepler sadece Türkiye'nin mi hedeflerinde sapmalara yol açtı yoksa uluslararası kuruluşlarda -işte, IMF gibi, Dünya Bankası gibi- yahut gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda da benzer hadiseler yaşandı mı? Bunları örneklendirebilir miyiz mümkünse. Bu süreçte Türkiye'yi pozitif yönlü ayarlayan şeyler de oldu mu? Bunlara da değinirseniz sevinirim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlioğlu'nun bir sorusu kalmıştı.

Sayın Bakırlioğlu, buyurun lütfen, tekrar size dönüyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Deprem bölgesindeki 11 ilde 650 bin hane yapılacak, konut yapılacak, bunların inşaatlarına başlandı. Benim sormak istediğim şey şu: Günümüzde revaçta olan şeylerden bir tanesi yeşil bina, sertifikasyon programları da var; bu yapılan 650 bin konut sertifikasyon programlarından sertifika alacak şekilde yeşil bina hüviyetinde olacak mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız Cevdet Yılmaz'a yirmi dakika süre vereceğim -yetiştirmemesi hâlinde ilave süre vereceğim- soru, öneri ve eleştirilere cevap vermek üzere.

Sayın Yılmaz, buyurun lütfen.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Çok teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Çok kıymetli üyeler, milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, söz alan, katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum.

Plan, program, bütçe müzakerelerinde bu tartışmalar sonucunda metin üzerinde bazen fazla müdahale yapılmaması bu tartışmaların anlamsız olduğu sonucuna bizi götürmemeli. Bu tartışmalar hem siyaset için hem bürokrasi için önemli ve yol gösterici. Burada birçok şey tartışılıyor; belki anında, hemen metinlere yansımaları bekleniyor bazı hususların, bunlar olmayabilir ama bu bir süreç, önümüzdeki dönemlerde politikalar, planlar, programlar yapılırken mutlaka Meclisimizdeki bu

tartışmalar yol gösterici olacaktır. Ben bürokratik hayatımda da siyasi hayatımda da bunu gördüm. Anlık yansımalarla ziyade, yapılan tartışmalar mutlaka belli bir süreç içinde politikaları etkiliyor. O anlamda, bazen özellikle muhalefet tarafından arkadaşlarımız “Yaptığımız eleştiriler, öneriler hiç yansımıyor, hiçbir şey değişmiyor.” gibi bir eleştiride bulunuyorlar; belli bir vade içinde bakarsanız da haklı olabilirler ama az önce bahsettiğim gibi, bakın, burada birçok bürokrat arkadaşımız var, hepsi bu notları alıyorlar, ifade ettiğiniz bütün görüşleri kaydediyorlar, kendi içlerinde değerlendiriyorlar, biz de siyaset kurumu olarak yapıcı eleştirileri, önerileri mutlaka dikkate alıyoruz. Ancak elbette takdir edersiniz ki bunları anlık reaksiyonlarla değil kendi içimizde değerlendirerek genel önceliklerimiz, politikalarımız çerçevesinde ele alıyoruz. Dolayısıyla, burada yapılan tartışmaların ben son derece anlamlı olduğunu ve ülkemizin genel beklentisini ortaya koyan, millî iradenin -artık, nasıl dersenez-milletin genel taleplerini, beklentilerini ortaya koyan önemli tartışmalar olarak gördüğümüzü ve bunlardan yararlandığımızı, yararlanmaya devam edeceğimizi ifade etmek istiyorum.

Tabii, çok sayıda soru oldu, çok sayıda yorum oldu, takdir edersiniz ki bu kadar kısa bir süre içinde hepsine doyurucu cevap vermemiz mümkün değil. Bir kısmıyla ilgili...

ERHAN USTA (Samsun) – Vaktimiz var.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Efendim?

ERHAN USTA (Samsun) – Vaktimiz var, bekleriz. Sizin zaten erken bitti.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Muhtemelen biraz aşacağız, vaktimizi biraz aşacağız zaten ama hepsine...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, değerli arkadaşlar, sayın hatibin insicamını bozmayalım lütfen.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, devam edin, ilave süre vereceğim size.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Peki.

Şöyle, ilave süre de kullanacağız ama bir kısmı yine de zaman yetersizliğinden, bir kısmı da arkadaşlarımızın daha sağlıklı cevap verebilmesi bakımından, oturup özellikle birtakım rakamsal... Şu anda hemen cevap verdiğimizde yanlış birtakım şeyler söyleme ihtimalimiz varsa, bunları oturup çalışıp size yazılı bir şekilde cevaplamamızın herhâlde daha sağlıklı olacağını siz de takdir edersiniz.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, cevap eğer süre yetersizliğinden olaksa onu uzatalım çünkü yarın da görüşeceğimiz için, o aldığımız cevaplara göre yeniden belki yarınki görüşmeleri şekillendiririz ama ihtiyacınız olan zamansa...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Yok, merak etmeyin, epeyce bir soruya cevap vereceğiz herhâlde.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tamam.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Ama bir kısmını da -dediğim gibi- yazılı olarak veya yarınki müzakerelerde yapma imkânımız olacak.

Değerli arkadaşlar, uzun vadeli yol haritamız olan On İkinci Kalkınma Planı'nın Sayın Cumhurbaşkanımızın imzasıyla yüce Meclisimizin onayına sunulmasının ardından, geçtiğimiz salı günü Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşmelere başlamıştık. Plana Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesiyle son şeklinin verilmesi açısından bugün planın birinci bölümü üzerinde görüş, öneri ve eleştiriler ifade edildi. “Plan Öncesi Dönemde Dünyada ve Türkiye’de Gelişmeler” başlığına ilişkin dile getirilen değerlendirmelere tekrar teşekkür ediyorum.

Bildiğiniz gibi, kalkınma planları daha yüksek refah seviyesine ulaşılmasında topluma yol göstermekte, kısa vadeli yaklaşımların ötesine geçerek uzun vadeli temel amaç ve öncelikleri ortaya koymaktadır. Bunun da altını yine çizmek isterim, bazen konjonktür bizi fazlasıyla esir alıyor; içinde bulunduğumuz gündelik şartlar, öncelikler zihnimizi, tartışmalarımızı domine ediyor ama bir taraftan da hepimizin biraz daha bu gündelik tartışmaların dışına çıkarak orta ve uzun vadeye bakmamız ülkemiz için gerçekten son derece önemli, faydalı. İşte, planlar, uzun vadeli programlar buna yarıyor yoksa sürekli gündelik meselelerle kendimizi meşgul edip uzun vadeyi kaçırma riskiyle karşı karşıya kalırız.

Tüm kalkınma planlarımız, yirmi bir yıllık eser ve hizmet siyasetimizin birer sembolü ve ileriye dönük yeni ufukların başlangıcı olmuştur. Planları katılımcı bir yaklaşımla kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, toplumumuzun tüm kesimlerinden çok sayıda temsilcinin katkılarıyla hazırlıyoruz. Huzurunuzda ben tekrar bu hazırlık süreçlerine katkıda bulunan tüm kesimlere teşekkür ediyorum. Sivil toplumdan iş dünyasına, akademik dünyaya birçok kesim bu süreçte yer alıyor. Özellikle “özel ihtisas komisyonu” dediğimiz platformlar aracılığıyla görüşlerini ifade ediyorlar, raporlaştırıyorlar, bunlar da son derece değerli. Bu planımıza da yaklaşık 8.500 civarında alanında uzman, söz söyleyebilecek çeşitli çevrelerden arkadaşlarımızın katkısı oldu, onlara da huzurunuzda teşekkür ediyorum.

On İkinci Kalkınma Planı’mız da Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının koordinasyonunda, katılımcı bir yaklaşımla, kamu kesimi, özel kesim, sivil toplum temsilcileri ile akademik çevrelerin katkılarıyla hazırlanmıştır. Bununla birlikte, internet üzerinden gerçekleştirilen vatandaş anketi yoluyla da milletimizin görüş ve önerilerine açılmıştır; bu da önemli. “Dijital demokrasi” diye bir kavram da var, bu imkânları artık daha fazla katılım için kullanmak gerekiyor. Taslak çalışmalar vatandaşımızın önerilerine, eleştirilerine açılmıştır, yanlış hatırlamıyorsam 40 binden fazla vatandaşımız internet aracılığıyla girip görüşlerini, önerilerini yazmışlardır. Bunlar da Strateji ve Bütçe Başkanlığımız tarafından değerlendirilmiş ve olabildiğince plana yansıtılmıştır.

Cumhuriyetin yeni yüzyılında 2053 vizyonu çerçevesinde tasarlanan On İkinci Kalkınma Planı, ileriye dönük karar alma süreçlerine rehberlik edecektir. Otuz yılın biraz fazla olduğunu ifade eden arkadaşlarımız oldu ama bunlar perspektif planlar, bize yol gösteren, çok ana çerçeveyi çizen bakışlardır. 2053 de bizim için önemli, kritik bir tarihî dönemece denk gelmektedir. Otuz yıllık bir perspektif ortaya koymak da aslında bazı arkadaşlarımızın ifade ettiği gibi siyasi istikrarın getirdiği atmosferde yapabildiğimiz bir çalışmadır. Dolayısıyla siyasi istikrarın önemini bir kez daha bu çalışmalarda ifade etmek isterim.

Bu doğrultuda ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma süreci bütüncül, kapsayıcı ve çok boyutlu bir şekilde esas alınmıştır. “Türkiye Yüzyılı’nda çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye” vizyonuyla ülkemizin kalkınma sürecini ilerletmeye devam edeceğiz ama bu kalkınma süreciyle de kalmayacak hadise. Burada yine bazı arkadaşlarımız uygulamanın ne kadar önemli olduğunun altını çizdiler, ben de aynı fikre tabii ki katılıyorum. Önemli olan, bu dokümanları hayata geçirmektir; aksi takdirde, birer akademik dokümana dönüşmüş olurlar. Dünyanın en iyi planını da yapsanız raflarda kalıyorsa bir anlam ifade etmez. Plan, program dediğimiz dokümanların farkı, arkasında bir siyasi irade olması ve uygulanma şansına sahip olmasıdır.

Dolayısıyla bu çerçevede düşünün altını çizmek isterim: Son dönemlerde Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle birlikte hükûmet dönemleri ile plan dönemleri aşağı yukarı çakışır hâle geldi. Seçimlerden hemen sonra böyle de denk geldi doğrusu ama denk gelmeseydi bile bence denk getirmeliydik, doğru bir durum bu. Yeni seçimden çıkan, milletin onayını alan hükûmetler önümüzdeki beş yıllık döneme ilişkin planlarını Meclise taşıma imkânına kavuşmuş oldular. Son mayıs seçimlerinden sonra da bu planın geliyor olması Meclise, bu anlamda bence son derece kıymetli. Bundan sonra da vatandaşımız

kimi tercih ederse, hangi hükûmete bu yetkiyi verirse o hükûmet gelip Meclise planını sunma şansına kavuşmuş olacaktır, hükûmet ettiği dönem boyunca bir planla birlikte bunu gerçekleştirme imkânına kavuşmuş olacaktır. Bu anlamda, uygulama şansının ben daha fazla olduğunu düşünüyorum.

Geçmişte, özellikle 60 darbesinden sonra Planlama Teşkilatı kuruldu biliyorsunuz. Yalnız, şunun da altını çizmek isterim: Rahmetli Menderes aslında Planlama Teşkilatını tasarlamıştı 50’li yılların sonlarına doğru; Tinbergen gibi meşhur birtakım ekonomistleri de davet ederek, çalışmalar yaptırarak planlı bir yaklaşımı zaten geliştirmişti ama kısmet olmadı bu, askerî bir darbe yaşandı maalesef. Darbeden hemen sonra çıkan ilk kanunun Devlet Planlama Teşkilatının kuruluşuyla ilgili kanun olması da tesadüf değil çünkü zaten hazır bir taslakla bu, yeni gelen yönetim de bunu hızla kanunlaştırmış oldu kendilerine göre birtakım değişiklikler yaparak tabii o taslak üzerinde. Şunu söylemeye çalışıyorum: Darbe sonrası geldiği için bazen Planlamaya biraz vesayetçi bir kurum gibi bakış da geliştirdi özellikle merkez sağ siyasette diyelim ama genel olarak baktığımızda, planlama aslında her ülkeye lazım olan bir şey, planlama kuruluşları mutlaka olmalı. Planlamanın nasıl yapıldığı önemli. Bizim planlama anlayışımız, demokratik bir planlama anlayışıdır; merkezî, otoriter bir planlama anlayışı değildir; katılımcı bir yaklaşımı esas alan ve tüm toplumsal kesimlerle birlikte yürütülecek bir planlamadır.

Yine, son dönemlerde “stratejik planlama” dediğimiz kavram ön plana çıkmıştır. Detaylı birtakım planlamalardan daha fazla, yol gösterici, stratejik öncelikleri ortaya koyan, rakiplerin de pozisyonlarına göre birtakım fırsatları değerlendirme perspektifine sahip olan stratejik planlama yaklaşımı da yine son dönemlerde benimsediğimiz bir yaklaşımdır. Dolayısıyla demokratik ve stratejik bir planlama yaklaşımıyla yolumuza devam edeceğiz. Bunu hangi kurumun yaptığı tabii ki ikincil bir konudur. Her ülkede aslında farklı isimler altında plan yapan kurumlar vardır. En liberal dediğimiz, serbest piyasacı dediğimiz ekonomilere bakın, Amerika Birleşik Devletleri’ne bakın, Avrupa’ya bakın; oralarda plan yok mu arkadaşlar? Hepsinde var; farklı isimler altında, farklı kurumsal yapılar altında mutlaka planlar var. Serbest piyasanın güçlü olduğu ekonomiler, aynı zamanda devletlerin de güçlü olduğu ekonomiler; bunlar birbirinin zıddı süreçler değil. Serbest piyasa bir anarşi, kuralsızlık, otoritesizlik anlamına gelmiyor; tam tersine hukukun çok daha güçlü olduğu, sözleşme hukuku başta olmak üzere temel teşkil ettiği ekonomiler serbest piyasa ekonomisi olabiliyor. Burada güçlü kurumsal yapılar, iyi planlamalar, iyi düzenleme çerçeveleri de yine serbest piyasanın ayrılmaz bir parçası. Dolayısıyla, bütün ülkelerde planlama var.

Bizde de 60’tan sonra bir planlama teşkilatı kuruldu, Devlet Planlama Teşkilatı. Bu teşkilat daha sonra belli bir görevini “ithal ikameci” dediğimiz dönemde, o dönemin şartları içinde ikame etti. 80’li yıllardan sonra, aslında Türkiye’nin liberal ekonomiye daha fazla geçişi, dışı açılması sürecinde rahmetli Özal’ın politikaları çerçevesinde Planlama Teşkilatı yine çok önemli roller oynadı. 2000’li yıllarda ise dediğim gibi, daha demokratik, daha stratejik planlama yaklaşımıyla belli dönüşümler geçirdi, bölgesel kalkınmaya da bir taraftan odaklandı. Bugün geldiğimiz noktada Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle birlikte Devlet Planlama Teşkilatından veya diğer bazı kurumlarımızdan gelen birikimler Strateji ve Bütçe Başkanlığı bünyesinde toparlandı. Geçmişte bütçe sürecinde cari bütçe Maliye ve Hazine Bakanlığımızdaydı, yatırım bütçesi sadece Planlama Teşkilatındaydı. Strateji ve Bütçe Başkanlığı şemsiyesi altında cari bütçe ve yatırım bütçesi entegre edilmiş oldu, bütünleştirilmiş oldu. Dolayısıyla artık bütçe süreci çok daha bütüncül bir çerçevede sürdürülür hâle geldi. Cumhurbaşkanlığına bağlı bir başkanlık şeklinde oluşturuldu. Yeni sistemde “başkanlık” dediğimiz kurum geçmiş sistemdeki müsteşarlığa aşağı yukarı tekabül ediyor. İşte, örneğin, MİT Müsteşarlığı MİT Başkanlığına dönüştü; Savunma Sanayii Müsteşarlığı Savunma Sanayii Başkanlığına dönüştü. Strateji ve Bütçe Başkanlığımız da o günkü kavramlarla düşünürsek aslında bir müsteşarlığa tekrar

dönüşmüş oldu. Güçlü bir müsteşarlık, belki tanıtımını -veya reklamını diyelim- yeterince yapamıyoruz ama bana göre son derece önemli bir kurumsal yapı, güçlü bir kurumsal yapı; önümüzdeki dönemde bunun etkilerini hep birlikte daha fazla göreceğiz.

Devlet Planlama Teşkilatının en önemli mirası uzmanlık kültürüdür. Fikrini bürokrasi içinde en rahat bir şekilde ifade eden, makamdan değil bilgiden, tecrübeden güç alan bir anlayışla hareket eden uzmanlık kültürü çok çok önemlidir ve kamu yönetimi sistemimize Devlet Planlama Teşkilatıyla girmiştir. “Planlama uzmanı” dediğimiz kavramın devam etmesi bence çok kıymetli ve şu anda Strateji ve Bütçe Başkanlığımızda da bu kavram “planlama uzmanı” kavramı devam ediyor. Bu noktada kariyer uzmanlıklarla ilgili bütün gruplarımızın da katkısıyla bence yeniden bir düşünmemizde fayda var diye inanıyorum. Kariyer uzmanlığını, uzmanlık kültürünü kamu yönetiminde daha fazla nasıl geliştiririz; bu nokta, hepimizin birlikte, fikir birliği içinde iyileştirmeler yapabileceğimiz bir alan ve bunu yaptığımız zaman kamu yönetiminde çok daha etkili, verimli bir çalışma ortamının oluşacağına inanıyorum.

Değerli arkadaşlar, plan-OVP-bütçe ilişkisiyle ilgili de birkaç şey söylemek isterim. Bu yıl, bir anlamda üçünü bir arada sürdürmüş olduk ama bu birbirinden kopuk yürütüldüğü anlamına gelmiyor; tam aksine üçünde de aslında mutfak Bütçe ve Strateji Başkanlığımız. Plan çalışmaları çok daha erken bir süreçte başladı, 2022 yılında; özel ihtisas komisyonları geçtiğimiz yılın sonunda, bu yılın başlarında tamamlandı zaten. Dolayısıyla, oradan gelen birikimlerle mutfakta bir plan çalışması yürütülüyordu zaten ancak seçimlerin yapıldığı bir dönemde planın Meclise getirilmesi -az önce de izah etmeye çalıştığım sebeplerle- doğru olmazdı. Seçimlerden sonraki hükûmetin, planı Meclise getirmesi çok daha anlamlı olur diye bir bakışla; bir de seçim dönemlerinde Meclis malum alana daha fazla odaklanıyor, plan tartışmalarından ziyade siyasi tartışmalar ön plana çıkıyor, seçimden sonra daha anlamlı olacağı düşüncesiyle seçimden sonraya kaldı planın gelmesi. Bu süreçte Meclisimiz tatilde olduğu için orta vadeli program daha önceden çıkmış oldu; o, hükûmet kararı biliyorsunuz. Orta vadeli program Cumhurbaşkanlığı kararıyla Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giriyor. Orta vadeli programı hazırlarken biz plan çalışmalarını da elbette dikkate alarak bunu yaptık ve eş zamanlı yapmak durumunda kaldık. Bu yıla özgü bir durum bu, gelecek yıldan itibaren hiyerarşi daha net bir şekilde görülmüş olacak. Önce plan tabii ki, sonra orta vadeli program, sonra da bütçe silsilesi içinde bu çalışmalar gelecek yıldan itibaren daha net bir şekilde oturmuş olacak ama bu yıla özgü böyle bir süreç yaşandı, bu da seçim süreci ve bunun getirdiği ortamla alakalı diye ifade etmek isterim ama bu, çalışmalarımızın kopuk yürütüldüğü anlamına gelmiyor ve siyasi sahiplenme ve uygulama şansı bakımından da bence bu yaklaşım çok daha faydalı.

OVP döneminde -bir arkadaşımız, Aşkın Bey’di zannediyorum, ifade etti- orta vadeli programda üç yıl daha gerçekçi diyelim, daha kabul edilebilir, son iki yıl daha olumlu, daha iyi bir resim çiziliyor gibi. Yanlış hatırlamıyorsa “İki bölüm var.” gibi bir ifadesi oldu.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tabii, tabii, iki...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Onu şöyle izah edebiliriz: Birincisi, dünyanın da Türkiye’nin de önümüzdeki üç yıla ilişkin zorlu bir dönemi var hem ekonomik şartlardan hem jeopolitik şartlardan ötürü. Uluslararası kuruluşların tahminlerine baktığınızda dünyaya ilişkin büyüme, ticaret tahminleri orta vadede pek parlak görünmüyor ama daha uzun vadeye, dört yıla, beş yıla baktığımızda -inşallah tabii, bugünden öngöremediğimiz birtakım yeni olumsuzlukların çıkmaması hâlinde- üç dört yıl sonra dünya konjonktürü daha iyi olacak, Avrupa konjonktürü de daha iyi olacak. Bizim temel ihrac pazarımız malum Avrupa. Dolayısıyla dünya konjonktürü beş yıllık bir perspektifle baktığınızda daha olumlu görünüyor, bunun da bize olumlu yansımaları olacak. İkincisi, şöyle bir varsayımımız var: Orta vadeli programda toplumla paylaştığımız politikaları, özellikle de yapısal

reformları hayata geçirmemiz sürecinde asıl meyvelerini orta vadeliden sonra almaya başlayacağız. Malum, yapısal dönüşümler bir anda sonuç veren süreçler değildir, burada atacağımız adımların meyvelerini daha ziyade dördüncü, beşinci yıllarda alacağımızı varsayıyoruz. Yoksa arada bir kopukluk söz konusu değil.

Kalkınmayla ilgili yine çok sayıda arkadaşımızın yorumları...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, ilave süre vereceğim size.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Valla zaman da “relative” bir kavram hakikaten, dinlerken çok uzun sürüyor ama konuşurken çok kısa; yirmi dakika geçmiş.

CAVİT ARI (Antalya) – Bize de öyle geliyordu Başkanım.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Daha epeyce notum var. Tabii, sabrına sığmıyoruz arkadaşlarımızın.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Zevkle dinliyoruz sizi.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Peki.

Kalkınma konusunda epey bir yorum yaptı arkadaşlarımız. O konularda uzun yıllar da Kalkınma Bakanlığı yapmış bir arkadaşınız olarak birkaç şey söylemek isterim.

Bir defa “Ekonomiden ibaret değil.” dendi, kesinlikle doğru bir ifade ama ekonomiden kopuk da değil elbette; ekonomiyle de çok yakın bağlantılı ama ekonomiden ibaret değil kalkınma, daha geniş bir kavram. Sosyal boyutu içeriyor, sosyal boyut “gelir dağılımı” dediğimiz hadise. Büyümenin, ekonomik gelişmenin nimetlerini toplumla paylaşmıyorsanız, dar bir kesim sadece bundan istifade ediyorsa büyüme vardır ama kalkınma yoktur. Dolayısıyla kalkınma mutlaka sosyal adaletle birlikte gerçekleşmek durumundadır. Üçüncü boyutu kalkınmanın çevresel boyut elbette, “sürdürülebilir büyüme” dediğimiz “kalkınma” dediğimiz hadise. Bunu “nesiller arası adalet” olarak da ifade edebiliriz. Bugünkü nesil ile gelecek nesil arasında da adaleti sağlamak durumundasınız. Büyüebilirsiniz, sosyal adaleti de sağlayabilirsiniz ama bunu gelecek nesillere bırakacağınız kaynakları tüketme pahasına gerçekleştiriyorsanız bu da tam anlamıyla bir kalkınma değil. Gelecek nesiller ile bugünkü nesil arasında da denge, adalet sağlamak durumundasınız. Buna da “çevre boyutu” diyoruz, “sürdürülebilirlik” diyoruz. Bu üç boyut genelde dünyada standart tanımı kalkınmanın ama ben buna dördüncü bir boyutun daha ilave edilmesinden yanayım, geçmişte uluslararası platformlarda da hep bunu savundum, inşallah standart tanım hâline de dönüşür bu. Dördüncü boyut da “yönetişim boyutu” diyebileceğimiz boyut. Büyüebilirsiniz, sosyal adalet sağlayabilirsiniz, tabii kaynakları koruyabilirsiniz ama ülkenizde demokrasi yoksa, hukuk devleti iyi işlemiyorsa, temel hak ve özgürlükler genişlemiyorsa, kamu verimli çalışmıyorsa, katılımcılık yoksa bu da yaşam kalitesini mutlaka aşağıya çekecektir, tam anlamıyla bir kalkınmayı sağlayamamış olacaksınız; dolayısıyla, yönetim boyutu da “kalkınma” tanımının mutlaka ayrılmaz bir parçası. Uluslararası alanda da ben bu dördüncü boyutun mutlaka standart tanıma eklenmesi gerektiğine inanıyorum; bunu her zaman, her yerde savundum, geçmişte de şimdi de savunmaya devam ediyorum.

Şunu da görmüş bir iktidar olarak bunu söylüyorum: “Demokrasi” ile “kalkınma” birbiriyle ilişkili, etkileşim içinde olan kavramlar, bunlar bir arada geliştiğinde bir anlam ifade ediyor. Nitekim, Türkiye, geçtiğimiz yirmi yılda kalkındıysa, büyüdüyse bunu demokratik reformlarıyla birlikte yaptı, hukuk devletiyle birlikte yaptı, vesayetçi birtakım yapıları tasfiye ederek başardı, bunlarla birlikte ekonomimizi büyötmeyi başardık. Dolayısıyla, bunlar arasında güçlü bir bağ var.

Burada şunun altını çizmek isterim: Maalesef, terör örgütleri, terör yapılanmaları ve özellikle birtakım uluslararası güç odaklarıyla bağlantılı terör yapılanmaları -FETÖ gibi, PKK gibi- hem demokrasinin hem kalkınmanın düşmanıdır, ben öyle görüyorum. Bu örgütler demokratik hak ve özgürlüklerin yaşanmasını sınırladığı, engellediği gibi kalkınma sürecimizi de sekteye uğratmakta, zarar vermektedir. Dolayısıyla bunlarla yapılan mücadele de aynı zamanda bir demokrasi ve kalkınma mücadelesidir, bunu da bu şekilde ifade etmek isterim.

Bu çerçevede sivil, demokratik bir Anayasa'nın yapılması kalkınma sürecimizle de yakından ilgilidir. Bütün grupların katkısıyla... Tabii, Meclisimizin yapabileceği bir iş bu, tek başına bir partinin de bir ittifakın da yapabileceği bir şey değil. Azami müştereklerde buluşarak, en geniş mutabakatı oluşturarak yeni bir Anayasa'nın yapılması kalkınma sürecimize ve 2053 perspektifimize de büyük bir destek ve güç verecektir diye ifade etmek isterim.

Değerli arkadaşlar, “2023 hedeflerine neden ulaşamadık?” “Niçin gerisinde kaldık?” şeklinde birçok arkadaşımızın eleştirileri oldu. Bir defa, -az önce İsmail Bey de ifade etti, onu daha detaylı çalışarak da getirebiliriz- bütün dünyada gerçekten olumsuz bir dönem yaşandı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tekrar uzatıyorum sürenizi.

Buyurun lütfen.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – “Dış dünyayı mazeret göstermeyin.” diyor arkadaşlarımız ama dış dünya diye bir gerçek de var. Planlama yaparken kontrol edebildiğiniz boyutları var işin, kontrol edemediğiniz gelişmeler var; içeride veya dışarıda kontrol edemediğiniz...

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Yılmaz, mazeret göstermeyin demiyoruz yani oradaki hukuk tamamen başka bir şeye dönüyor bizde. “Rusya-Ukrayna savaşı...” diyorsunuz, orada kur yüzde 29 artmış, bizde yüzde 511 artmış.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Şimdi, müsaade ederseniz ben bakış açımı paylaşayım, siz paylaşınız.

ERHAN USTA (Samsun) – Hayır, siz bizim yorumumuzu alıyorsunuz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Esas şey şu: İçeriden veya dışarıdan kontrolünüzde olan süreçler vardır, kontrol edemediğiniz süreçler vardır. Bir depremin yaşanmasını herhâlde hiç kimse kontrol etmemizi bekleyemez veya bir salgın hastalık, jeopolitik bir gelişme veya finansal ani bir çöküş.

ERHAN USTA (Samsun) – Elbette.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bütün bunlar hakikaten kontrol edemediğimiz süreçler ama bizi etkileyen, planlamamızı, performansımızı etkileyen süreçler, sadece bizi değil, dünyada birçok ülkeyi birçok bölgeyi etkileyen hadiseler.

Değerli arkadaşlarım, bizde şöyle bir anlayış var, ben bunu geçmişte de hep gördüm: “Bir hedef koyduysak hiç sapmasın, yüzde 100 yapalım.” gibi bir yaklaşım var. Dünyanın hiçbir yerinde koyduğu hedefi yüzde 100 gerçekleştiren bir ülke hatırlamıyorum ben, böyle bir şey söz konusu değil.

ERHAN USTA (Samsun) – Sizin altınızda kalan bir ülke söyleyin o zaman bana, sizin altınızda kalan bir ülke...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Böyle bir usul yok ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, bir müsaade edin.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bir müsaade ederseniz...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Böyle bir usul mü var?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, Cumhurbaşkanı Yardımcımız...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Katılmayabilirsiniz, ben görüşlerimi ifade ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye lütfen...

ERHAN USTA (Samsun) – Bizim görüşlerimiz çarpıtılarak yorumlanıyor.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bir ifade edeyim...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir müsaade edin lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) – Biz, yüzde 100’ü mü tutmadı dedik? Yani “30 bin dolar” dediniz, 12 bin dolar olmuş.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Siz görüşlerinizi ifade ettiniz, ben sessiz bir şekilde dinledim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkanım, bir saniye...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Müsaadenizle ben de görüşlerimi ifade ettim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir müsaade edin...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Sizin istediğiniz gibi mi konuşsun yani?

ERHAN USTA (Samsun) – Elbette konuşmasın, kendi istediği gibi konuşsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar, bir saniye...

Değerli arkadaşlar, burada Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız hepinizi sükûnetle dinledi, şimdi o da cevap hakkını kullanıyor. Siz sorularınızı sordunuz, burada basın, medya takip ediyor, o da cevap verecektir. Nihayetinde, onlar toplumun önüne çıkacaklar. Toplum hem sizin eleştirilerinizi hem Hükûmetin cevaplarını değerlendirecektir, bir kanaate varacaktır.

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye Sayın Usta... Lütfen...

Dolayısıyla o değerlendirmesinin neticesinde yönetimle alakalı sandık yoluyla bir karar verecektir. Dolayısıyla şimdi, eğer müsaadeniz olursa insicamını da bozmayalım sayın konuşmacının ve o da sorulara cevap verebilsin. Ha, bu sorular sizi mutlu eder, etmez veya tam cevap alırsınız, almazsınız; o ayrı bir şey. Ama nihayetinde, o cevap hakkını kullandırmam lazım. Lütfen, müdahale etmeyin siz de olur mu?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Şimdi, müsaadenizle...

ERHAN USTA (Samsun) – Bir cümleyle Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun Sayın Usta, bir cümle.

ERHAN USTA (Samsun) – Bir cümleyle, bakın, bizim söylediğimiz şeyi farklı yorumlayarak üzerine bir şey ekliyor ve son konuşmacı olmanın avantajını kullanıyor. Sanki biz şunu dedik: Yani “25 bin dolar.” dediniz, bu niye 24 bin dolar demedik?

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye... Değerli arkadaşlar, bir saniye...

ERHAN USTA (Samsun) – “Hiçbir yerin hedefi tam tutmaz.” Elbette, tutmaz, bunları hepimiz biliyoruz ama hedef yarının altında kalmaz. Buna bir açıklama getirmeniz gerekmez mi?

CAVİT ARI (Antalya) – Sayın Usta’ya aynen katılıyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta, teşekkür ediyorum.

Sayın Yılmaz, buyurun lütfen.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Şimdi, değerli arkadaşlar, bu son on yılda, yaşadığımız son on yıllık dönemde dünyada da ülkemizde de gerçekten ekonomik şartları çok zorlayan, çok önemli gelişmeler oldu. Pandemi, jeopolitik gelişmeler dışında dünyada korumacılık eğilimlerinin arttığı, rekabetin yükseldiği, özellikle siyasi ittifaklar kurarak geçmişteki bu küreselci, liberal yaklaşımın çok ötesine geçen birtakım farklı, içe kapanmacı eğilimlerin güçlendiği bir dönem yaşadık; dünyadaki şartlar böyle. Dolayısıyla dünya ticareti eskisi gibi gelişmiyor, dünyada sermaye eskisi kadar rahat, hızlı hareket etmiyor; dünyada çok farklı şartlar var. Bir taraftan da eski küreselleşme yaklaşımı geride kalmış durumda. Ha, yeni bir ortam da henüz tam oluşmamış durumda, yoğun bir geçiş sürecinde olduğumuzu ifade edebilirim. Bunun da ekonomiye, ticarete, büyümeye etkileri var. Diğer taraftan, kontrol edemediğimiz faktörler anlamında iç yapılara baktığımız zaman, Gezi hadiselerinden 17-25 Aralık’a, 15 Temmuz hain darbe girişiminden çukur hadiselerine ve deprem gibi hadiselere varıncaya kadar birçok gelişmeyi bu dönemde yaşadık. Son on yıl güvenlik politikalarının özellikle daha öncelikli hâle geldiği bir dönem oldu. Suriye’de yaşananlardan Ukrayna’ya, Kafkaslardaki meselelerden Doğu Akdeniz’e...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, son defa sürenizi uzatacağım, lütfen siz de toparlayın.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Vallahi, çok sayıda...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Geri kalan sorulara yazılı da cevap verebilirsiniz, yarınla alakalı da hazırlık yapıp cevap da verebilirsiniz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teorik vesaire...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Yok, teorik değil, sizin sorularınıza cevaplar veriyorum, siz ifade ettiniz bunu.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hiçbir soruya cevap vermedi ki.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, daha sorulara geçilmedi.

CAVİT ARI (Antalya) – İkinci bir sunum yaptı sanki Sayın Başkan.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bugün alalım, yarın devam edelim.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Planlamasına siz mi karar vereceksiniz?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Biraz daha süre tanırırsanız hızlı hızlı gidelim.

CAVİT ARI (Antalya) – Her şeye de karışıp durma Yaşar Bey ya! Her şeye de karışıyorsun! Sen mi karar veriyorsun?

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ya, sen karışıyorsun her şeye!

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sorduğumuz sorunun cevabını almalı mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar... Bir müsaade eder misiniz.

CAVİT ARI (Antalya) – Sunumunu yapacak, sorulara cevap verecek. Her şeye müdahale ediyorsun ya!

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Nasıl soru ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar... Değerli arkadaşlar...

ERHAN USTA (Samsun) – Üç dakika teklifi konuş şurada, milletvekilliğini bırakacağım.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ya, bırak ya!

CAVİT ARI (Antalya) – Yaşar Bey, her şeye sen mi müdahale edeceksin arkadaş?

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Bu nasıl bir konuşma ya! Başkanım, bundan sonra biz de konuşma haklarımızı kullanmak istiyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar, bir saniye...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Değerli arkadaşlar, müsaade ederseniz...

ERHAN USTA (Samsun) – Kullanın arkadaşım, kullanın da ne diyeceğinizi bir görelim bakalım ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri... Sayın Usta, bir saniye... Değerli arkadaşlar, bir saniye, bir müsaade edin.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ya, bu kadar terbiyesizlik olabilir mi ya! Ya, haddinizi bilin biraz ya!

ERHAN USTA (Samsun) – Kullanın bakalım!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Her şeyi sen biliyorsun, en büyük iktisatçı sensin(!)

ERHAN USTA (Samsun) – Tabii.

Bilgi sana kibir gibi geliyor, bilgi olmadığı için!

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ne biliyorsun? Hiçbir şey bilmiyorsun!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Sen kendi işine bak ya!

ERHAN USTA (Samsun) – Ayıptır ya! Hep bize karışyorsun ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar... Bir saniye...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Sen karışyorsun, müdahale ediyorsun ya!

ERHAN USTA (Samsun) – Ağzı var, kendisi savunsun!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta... Değerli arkadaşlar... Bu, yakışan bir görüntü değil.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Müdahale ediyorsun ya!

ERHAN USTA (Samsun) – Sen niye savunuyorsun!

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Sen niye müdahale ediyorsun!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Arkadaşlar, müsaade ederseniz devam edelim.

ERHAN USTA (Samsun) – O laflara tahammül edeceksin!

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Sen karışyorsun!

ERHAN USTA (Samsun) – Ben karışmıyorum!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Üslubunu ayarla üslubunu, üslubunu ayarlayacaksın!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Başkanım, her şey Erhan Bey’in gelmesiyle oldu.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir müsaade eder misiniz; sükûneti tesis edelim.

(AK PARTİ ve İYİ Parti milletvekilleri arasında karşılıklı laf atmalar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, toplantıyı sonlandır da bilirim, lütfen müsaade eder misiniz bana.

Değerli arkadaşlar, Komisyon Başkanı benim, toplantıyı ben yönetiyorum.

Şimdi, bu görüntü...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – 14 Mayıs’ta vatandaş konuştu.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş’un, (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi’nin görüşmeleri esnasında yaşanan tartışmaya ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, müsaade edin bana lütfen. Bir müsaade eder misiniz arkadaşlar.

Eğer bu görüntü milletvekillerine yakışıyorsa ben bir şey demiyorum ama bu görüntünün bize yakışmadığını düşünüyorum. Yaklaşık dört aydır burada milletvekillerimizle Plan ve Bütçe Komisyonunda beraber çalışıyoruz, şunu açıklıkla ifade edeyim: Az önce yaşadığımız görüntü gibi bir görüntü yaşamadık bu Komisyonunda. Dolayısıyla burada hiçbirimiz başka arkadaşımızı imtihana tabi tutacak pozisyonunda da değiliz. Herkesin farklı kanaatleri, farklı özellikleri var, buraya gelen her milletvekilinin belli alanda uzmanlıkları var. Plan ve Bütçe Komisyonu sadece iktisatçılardan oluşmuyor, içeride sağlıkçılar var, hukukçular var, içeride farklı disiplinlerden gelen arkadaşlarımız var, eğitimciler var. Dolayısıyla her milletvekilinin farklı farklı kanaatleri ve gündemleri olabilir. Burada eğer...

ERHAN USTA (Samsun) – O zaman haddini bileceksin.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Sen de haddini bileceksin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta, lütfen, had bildirmek... Sayın Usta, bir kere, bakın, bu, yakışan bir üslup da değil.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Burası had bildirme makamı mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Güneş, müsaade edin.

Bu, yakışan bir üslup değil Sayın Usta. Nihayetinde her bir milletvekili yaptıklarıyla anılacaktır, yaptıklarıyla, hareketleriyle konuştuklarıyla. Siyaset her şeyden önce nezaket sanatıdır.

Burada Sayın Aşkın, siz de Planlamacısınız, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımızla da mutlaka beraber mesainiz de olmuştur.

ERHAN USTA (Samsun) – Bizim herhangi bir problemimiz olmadı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, bir müsaade edin değerli arkadaşlar.

Değerli arkadaşlar, şunu söylemek istiyorum: Şimdi, iktidar ve muhalefet ilişkilerinde muhalefet görevinden dolayı sıkıştıracaktır “Hedefler niye yakalanmadı?” diye, iktidar da bir şekilde bunların bir kısmına cevap verecektir, bir kısmını yazılı gönderecektir, o da bir şekilde yönetimde sorumluluk makamında. Şimdi, eğer eksik cevap verirse, tam vermezse bu nihayetinde millet tarafından bir

tarafa not edilecektir ama burada bazen öyle bir noktaya geliyor ki iş -belli yaştan üstünde değerli arkadaşlar, herkes burada- yani söylediğimiz sözler için yarın öbür gün birbirimize bakamayacak durumda olmamamız lazım. Burada çok şey siyasetçiler vardır -ben de çok genç yaşta Parlamente'ya girdim- "Siyaset nezaketir." demişlerdi, bu sözü hiç unutmam. Bu nezaketimizi kaybetmeyelim. Burada herkesin amacı Türkiye'nin ileriye gitmesi; iktidarın amacı da bu, muhalefet de "Ben daha iyi yönetirim." diye bir iddiayla ortaya çıkıyor ve millet bir yetkilendirme yapıyor. Bunu bilerek yapalım, iyi olan arkadaşları mutlaka tarih de yazacaktır, millet de görecektir; iyi olmayanları da zaten değiştirecektir değerli arkadaşlar, bunda bir tereddüt olmadı. Bu, yirmi yıllık AK PARTİ döneminde de böyle oldu, bizden önce de böyle oldu. Bu Komisyon sırasında muhtemelen biz 20 tane bütçe yaptık ama bundan önce de belki 50-60 tane bütçe yapıldı, burada farklı farklı Komisyon Başkanları vardı, birisi de Samsun'dan Sayın İlyas Aktaş, o da oturdu bu koltukta, onlar geçti, biz geldik; bizden sonra başkaları da olacaktır. Ama şunu korumamız lazım değerli arkadaşlar: Birbirimize karşı saygıyı ve tahammülü göstermemiz lazım, hiçbir milletvekilini kırmaya hakkımız yok. Ben, bu noktada hepinizin bu olgunlukta olduğunu düşünüyorum.

Buyurun Sayın Türelî.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

3.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin, Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin görüşmeleri esnasında yaşanan tartışmayla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Şimdi, Sayın Başkan, biz de zaten cevap versin dedik. Yani onun için siz yazılı... Bakın şöyle: Bütçe dönemi uzun sürdüğü için orada o gün vermese bile sonrasında bütçe bitene kadar, muhalefet şerhi yazılana kadar süre oluyor, tekrar geliyor bize cevaplar. Burada öyle değil, burada bakın -bunu görüşeceğiz, ondan sonra pazartesi günü- zaman yok; o yüzden, bugün cevapları alalım hem bu nedenle.

İkincisi: Yarın gene konuşacağımız için buradaki o sorulara cevap gelirse -nasıl olsa erken de bitirdik zaten bugün- diye söyledik, burada başka bir şey yok. Zaten beraber çalışıyoruz arkadaşlarla, çalışmaya da devam edeceğiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, teşekkür ediyorum.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) DİĞER İŞLER (Devam)

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770) (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yılmaz, sürenizi on dakikaya çıkarıyorum, lütfen toparlayın bu süre içerisinde.

Buyurun.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Arkadaşlarımız "Rahat rahat cevap verin." deyince ben de o rahatlıkla hareket ettim doğrusu. O yüzden kusura bakmayın, belki daha hızlı gidebilirdim.

Hedeflerle ilgili “Niye saptı?” konusunda bir husus da kurlarla ilgili. Özellikle “büyüme” dediğimiz hadise nominal dolar bazındaki hesaplamalarda sadece büyüme oranıyla şekillenmiyor, bir de kur etkiliyor bunu. Dolayısıyla kurdaki gelişmeler özellikle nominal büyümenizi etkileyebiliyor, hedeflerinizi farklı yerlere taşıyabiliyor ama burada satın alma gücü paritesine gittiğiniz zaman kur etkisinden arındırılmış bir şekilde gelişmeleri takip edebiliyorsunuz; onun da altını çizmek isterim.

Yine, birçok arkadaşımızın kurla ilgili yorumları oldu. Bir defa hedefimiz ve tahminimiz yok, tersine mühendislikle arkadaşlarımız kur tahminleri çıkarıyorlar; orta vadeli programda da bu yapıldı, planda da yapılıyor. Bizim serbest kur rejimimiz var, kurun değerini piyasada arz ve talep şartları belirliyor; gelişmelere göre gündelik olarak veya dönemsel olarak çeşitli hareketlilikler yaşanıyor. Planlarda, programlarda ister istemez birtakım varsayımlar yapmak durumunda kalıyor arkadaşlarımız. Bunlar ne bir tahmindir ne de bir hedeftir, bunlar sadece çalışırken ister istemez çıkan sonuçlardır. Bunları çok fazla bir anlam atfederek değerlendirmemiz bence doğru olmaz. Ancak kurla ilgili şunu söyleyebilirim: Kurumuz son dönemlerde önemli bir düzeltme yaptı, önemli bir hareketlilik oldu; önümüzdeki dönemde böyle bir hareketlilik beklemiyoruz doğrusu, bu ölçüde yüksek bir hareketlilik beklemiyoruz. Gündelik gelişmelere göre, haberlere göre, arz talep şartlarına göre kurda mutlaka belli bir salınım olacaktır ama son dönemlerde yaşadığımıza benzer bir hareketliliği teknik olarak da siyasi olarak da beklemiyoruz.

Kurla ilgili söylemek istediğim diğer bir husus, nominal değil reel kura bakmak durumundayız, hep nominal kur üzerinden değerlendirmeler yapıyoruz; buradaki birçok arkadaşımız da takdir eder ki reel kur üzerinden değerlendirmemiz daha sağlıklı olur. Uzun vadede de gelişmekte olan ülkelerin para birimleri genelde değer kazanırlar, değer kaybetmezler. Kalkınma yolundaki ülkeler uzun vadeye gittikçe bu anlamda daha bir avantaj sağlarlar, onu da ifade edeyim.

Yine, sayın vekillerimizin sorularına kısa kısa cevap vereceğim.

ÇAYKUR’un özelleştirilmesiyle ilgili bir soru oldu, somut bir soru. Çay, bölge için stratejik bir ürün, Doğu Karadeniz’de halkın önemli bir geçim kaynağı. ÇAYKUR, üretici ile özel sektör arasında bir denge unsuru; böyle görüyoruz. Bölgede de çaydan başka yetişen bir ürün yok, dolayısıyla alternatifi yok. Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Türkiye Varlık Fonu tarafından hiçbir şekilde özelleştirmeye ilgili bir çalışma olmamıştır. ÇAYKUR özerk bütçesiyle bir iktisadi devlet teşekkülü olarak çalışmalarına devam etmektedir. Ayrıca, ÇAYKUR 2023 yılında yeni yapılan 2 fabrikasıyla kapasitesini artırarak özelleştirmeden uzak, yatırımlarına devam etmektedir. Bunu da açıklıkla tekrar ifade etmiş oldum.

Kur korumalı mevduat konusunda yine çeşitli sorular, değerlendirmeler oldu. KKM’ye 2022 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 92,5 milyar lira ödeme yapılmış, Merkez Bankası tarafından 72,8 milyar lira yapılmış. 2023 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığımız 59,5 milyar lira ödemiş durumda, Merkez Bankamız geçen geldiğinde kendi hesabını zaten ifade etti. Biliyorsunuz, bir kanuni değişiklikle kur korumalı mevduat bütçeden Merkez Bankasına tamamen transfer edilmiş oldu. Belli bir bütünlük içinde Merkez Bankamız bunu yönetiyor. Son dönemlerde atılan adımlarla kur korumalı mevduattan belli bir çıkış süreci başlamış durumda ama bu bir anda gerçekleşecek bir durum değil, oldukça önemli bir hacme ulaşmış durumda. Finans piyasalarımızda istikrarsızlığa yol açmadan, rezerv birikimimizle, finansal piyasalardaki olumlu yönde gelişmelerle birlikte, buna paralel bir şekilde, belli bir seyir içinde kur korumalı mevduattan çıkış süreci devam edecektir; burada da bu sürecin başladığını görüyoruz. Özellikle yapılan regülasyonlarla bankacılık sistemi kur korumalı mevduattan çözülen kaynağı büyük oranda Türk lirası cinsi finansal enstrümanlara yönlendirmektedir. Bu süreç önümüzdeki dönem de devam edecektir.

Rahmi Aşkın Bey'in yine "Son iki yıl niye farklılaştı?" sorusu vardı. Gerçi, buna cevap vermiş oldum.

Sayın Erhan Usta'nın, bu gelişmekte olan ülkelerle mukayeseleri vardı. Burada şunu söylemek isterim: Dünyadan alınan payla bakarsanız koyduğunuz tablo farklılaşır, "Çin hariç gelişmekte olan ülkeler." diye bakarsanız yine bu tablo oldukça farklılaşır. IMF tahminleri...

ERHAN USTA (Samsun) – Niye Çin hariç?

CUMMURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Çin'in aşırı büyümesi dünyada bütün ülkelerin payını azalttı. "Bütün ülkeler." demeyelim, o iddialı olur; birçok ülkenin payını azalttı çünkü Çin daha büyük pay aldıkça doğal olarak diğer ülkelerin payı, gelişmekte olan ülkelerin payı düşmüş oldu. Onlara rakamsal olarak bakabiliriz, ülke ülke bakabiliriz.

IMF tahminlerine göre Türkiye, 2003-2023 yıllarında yüzde 5,1 oranındaki büyüme hızıyla, yüzde 5'le gelişmekte olan ülkelere hızlı büyümeyi başarmıştır. Çin hariç bakıldığında gelişmekte olan ülkelerin büyüme hızı ortalaması ise aynı dönemde 3,8'dir, Türkiye'nin oldukça gerisinde kalmıştır. Dolayısıyla Çin faktörünü burada değerlendirmekte fayda var diye düşünüyorum. 1982-2002 döneminde Çin'deki büyüme oldukça yüksek, yine 2003-2023'te öyle yani bir de dünya... Dediğinize de tabii bakmalıyız, ona da bakıyoruz ama sadece onunla bakış sınırlı bir bakış olur, dünya ortalamalarından aldığımız paya bakmalısınız; artı, Çin hariç gelişmekte olan ülkelere neredeyiz, ona da bakmakta fayda var.

ERHAN USTA (Samsun) – Onları arkadaşlar bir göndersinler.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Onlara arkadaşlarımız baksınlar. Örneğin, Türkiye'yle mukayese edilebilir büyüklükteki diğer gelişmekte olan ülkelerin payları ne olmuş, buna bir bakarsak zaten sonuç ortaya çıkar.

Göçle ilgili Cavit Bey başta olmak üzere yine arkadaşlarımızın epey yorumları oldu. Burada şöyle düşünüyoruz: Düzensiz göçle mücadele etmeliyiz ama düzenli göçü de hep birlikte başarabilmeliyiz. Türkiye belli bir eşiğe geldi, düzenli göçe de ihtiyacı var, hangi mesleklerde hangi ülkelere olacağını elbette planlayarak, iyi tasarlayarak ama bir taraftan da düzensiz göçle mücadele etmek durumundayız. Burada sorunun kaynağında çözüm yaklaşımımız var, etkili sınır güvenlik tedbirleri yine diğer bir önemli başlığımız, ülke içerisinde etkin bir şekilde bu işin üstüne gitmek, sağlıklı ve seri işleyen sınır dışı mekanizmaları tesisi şeklinde 4 başlıktan oluşan bir stratejimiz var. Bu sayede 2023 yılında doğu ve güney sınırlarımızda 176.102 düzensiz göçmenin ülkemize girişi engellenmiştir.

Şeyi karıştırmamak lazım, geçici koruma altında olanlar düzensiz göç kapsamında sayılmıyor biliyorsunuz; "düzensiz göç" dediğimiz, hiçbir hukuki statüye sahip olmadan ülkeye gelen kayıt dışı, büyük oranda insan ticaretiyle yürüyen süreçler. Bununla da mücadele etmek hepimizin boynunun borcu. Düzensiz göçle mücadele kapsamında kolluk birimlerimizin, düzensiz göçmen ve organizatörlerin tespit ve deşifresine yönelik uygulamaları artırılmıştır. Gerçekleştirilen denetim ve operasyonlar neticesinde yakalanan düzensiz göçmen sayısı ise yurt içinde 126.403 olarak kayıtlara geçmiştir, yılbaşından bu yana 86.791 düzensiz göçmen sınır dışı edilmiştir. Dolayısıyla bu konuda etkili bir şekilde mücadele etmeye devam edeceğiz; vakit açısından detaylara girmiyorum.

Sayın Ümit Özlale'nin soruları vardı bu afetle ilgili, konuyla ilgili özellikle "Kalkınma planlarında mutlaka yer almalı." şeklinde. Bizim de planlarımızda oldukça önemli bir yer verilmiş durumda. Tedbirler kısmını geçiyorum, sadece rakamsal olarak bakarsak 2028 yılına kadar 2 milyon riskli yapının dönüşümünün sağlanması ve 500 bin sosyal konutun üretilmesi hedeflenmektedir. Dolayısıyla bu konuya plan kayıtsız kalmış değil.

Çocukla ilgili yine Sayın Ümit Özlale “Var mı bir bölüm?” demişti. On İkinci Kalkınma Planı’nda yoksulluk konusuna çocuk bölümünde de ayrıca değinilmiş durumda. 733 no.lu politikayla yoksulluğun nesiller arası aktarımını azaltmak ve fırsat eşitliğini artırmak üzere çocukların bireysel ihtiyaçlarına yönelik...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Son bir beş dakika daha verirsiniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun, ilave beş dakikanız.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bu konuda özel bir vurgu yapılmış durumda, tedbirleri de zaman açısından bırakıyorum, o ilgili bölüme bakabilir arkadaşlarımız.

Tarımla ilgili Sayın Temurci’nin yorumları oldu; ben de her ortamda vurguluyorum, tarım modası geçmeyecek stratejik bir sektör, kalkınma sürecinde de çok kıymetli. Sanayi Devrimi’nden önce tarım devrimi yaşadı birçok ülke ama bir gerçek daha var ki o da şu: Tarımın ülkeler geliştikçe milli gelirdeki payı giderek düşüyor. Bu, tarımda artan verimliliğin de bir göstergesi, iş gücünün giderek tarım dışı alanlara kaymasıyla aslında tarımda muazzam bir verimlilik artışı var, gelişmiş ülkelerde özellikle; bu da milli gelirdeki payını düşürüyor. Bu, üretimin düştüğü anlamına gelmiyor elbette, bir taraftan da tarımsal üretim artmış oluyor. Biz bu dönemde sanayinin payının artacağını, tarımın ve hizmetlerin milli gelirdeki payının bir miktar düşeceğini öngörüyoruz; üçünü aynı anda arttırmamız zaten matematiksel olarak da mümkün değil, birini artırırıyorsanız diğerleri bir miktar düşmek durumunda. Ama bu, tarıma önem vermiyoruz anlamına kesinlikle gelmiyor; detaylarını sizinle paylaşırsınız, birçok tedbir öngörüyoruz tarımda daha planlı, daha etkili bir üretim için.

Yine, Sayın Temurci “İstihdama olumsuz etkisi olacak mı yeşil dijital dönüşümün?” demişti. Bu konuda “adil geçiş” dediğimiz yani toplumu bu yeni şartlara adapte etmeye dönük politikalar vurgulanıyor planda; yeni meslekler, daha esnek çalışma koşulları... Dolayısıyla, istihdam kaybı yaşamamak ve yine mesleklerde, yeni mesleklere adapte olma konusunda nüfusu destekleyici politikalara planda yer veriliyor.

Sayın Şenol “Okul öncesi eğitimde sadece hayırseverlere mi devrediyorsunuz?” demişti. Kesinlikle öyle bir durum söz konusu değil. Şöyle izah edebilirim: Okul öncesi eğitim önceliklendirilmiş durumda. Dolayısıyla, hayırsever desteğinde de okul öncesi eğitim öncelikli olsun diye planda bir perspektif var.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Niye zorunlu hâle getiriliyor, onu sordum aslında.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – O ayrıca tartışılabilir ama hayırsever desteğini, hani, olacaksa okul öncesine, öncelik verdiğimiz bu alana yoğunlaştırmak anlamında bir vurgu var; yoksa eğitimi hayırseverlere, tabii ki şeye bırakmış değiliz. Bir hayırsever desteği var, o da yapılırken bu önceliğimiz esas alınsın diyoruz, söylediklerimiz bu.

Diğer taraftan, bu Mali Eylem Görev Gücü’yle ilgili de yine değişik sorular oldu, onu da kısaca söyleyeyim. Yapılan mevzuat çalışmaları doğrultusunda ülkemiz bugün 40 tavsiyenin 39’unda büyük ölçüde veya tamamen uyumlu bulunmaktadır. Bu husus 20 Temmuz 2023 tarihinde FATF’ın yayınladığı, Finansal Eylem Görev Gücü’nün yayınladığı ülkemizin 3’üncü takip raporuyla ilan edilmiştir. Sonuç olarak, ülkemiz, mevzuat uyumu konusunda FATF üyeleri arasında şu an en başarılı ülke konumuna gelmiştir. Adalet Bakanlığımızın çalışmaları, yine İçişleri Bakanlığımızın Hazine ve Maliye Bakanlığımızla koordineli çalışmaları devam etmektedir. Bu husustaki bu çalışmaların da etkisiyle tabii ki ülkemizin bu konuda daha farklı bir statüye kavuşması için gayret sarf ediyoruz, buna da devam edeceğiz.

Net sıfır emisyon hedefinin güncellenmesiyle ilgili bir soru sorulmuştu. Biliyorsunuz, daha önce 21'e kadar demiştik, en son 30'lu yıllarda yüzde 40'a kadar artıştan azaltım şeklinde bir taahhüdümüz var. 2053'le ilgili olarak da karbon nötr bir ekonomi oluşturma hedefimiz var. Ama bir taraftan da gelişmekte olan bir ülkeyiz biz, kalkınma süreçlerimizi de tabii ki bu sürece entegre ederek yürütmek durumundayız.

Yalnız, şunu ifade etmek isterim ben: Türkiye, enerji bağımlısı bir ülke olarak karbonu azaltıcı politikaları ile cari açığı düşürücü politikalarını eş zamanlı yürütme imkânına sahip. Yani bunu bir fırsata dönüştürme imkânına da sahibiz. Dolayısıyla ekonomik politikalarımız ile bu politikaları entegre bir anlayışla sürdüreceğiz. Yalnız, gelişmiş ülkelerin tarihsel sorumluluğunu da ihmal etmeden, finansal ve teknolojik destek sunma yükümlülüklerini de her fırsatta onlara hatırlatarak bu süreci sürdüreceğiz.

Teşekkür ediyorum.

Yarın, inşallah, bu çalışmalara devam edeceğiz.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – İpotekle ilgili cevap vermediniz bana?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Efendim?

TAHSİN OCAKLI (Rize) – İpotekle ilgili, ÇAYKUR'un ipoteğiyle ilgili cevap vermediniz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Neydi sorunuz, ona göre...

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Varlık Fonu içindeki kurumlarımızdan ÇAYKUR'un teminat olarak verilip verilmediğiyle ilgili. Affedersiniz, ben bunu 4'üncü kez sordum.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Onu da daha önce ifade etmiştik. Yani teminat konusunda da aynı durum, herhangi bir sorun yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımıza elli dakika süre verdim. Dolayısıyla, soruların bir kısmını cevaplandırdı kendisi, bir kısmıyla alakalı da -yarın burada olacak-muhtemelen belli bilgiler sunacaklardır. Benim, tabii, burada yapabileceğim, süreyi verip... Sorularla alakalı cevap kısmı da Sayın Başkanın kendisinde; burada cevap verdikleri var, yazılı vermeyi düşündükleri var, onu bilemiyorum. Dolayısıyla, tekrar gündeme getirdim ama baktım, olabildiğince detaylı bir not almış.

Sayın Türelî'ye bir söz verip kapatıyorum.

Buyurun Sayın Türelî.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Bakın, 6 soru sordum, 1'ine cevap aldım, 5'ine alamadım; başka arkadaşlarımız da var. Yarın en azından bunları alalım toplantıda da lütfen. Yani sorduğumuz sorulara cevap alalım ki ona göre konuşalım.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Tabii, tabii, yani ilave vakit olursa detaylarına daha girebiliriz ama biraz fazla uzadı gibi, yarın isterseniz devam edelim.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Tamam, o zaman yarına bütün soruların cevaplarını istiyoruz.

Teşekkür ederiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, bugün müzakerelerimizi tamamlamış bulunuyoruz.

24 Ekim Salı günü saat 10.00'da toplanmak üzere toplantıyı bitiriyorum.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.11